

Luceafărul

JTi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **1** (772)

Miercuri, 10 ianuarie, 2007

13257

Nu avem de gând să contestăm abundența cărților, Doamne ferește, doar o să constatăm răcirea generală a fiorului liric și, la unele edituri, reabilitarea funcției redactorului de carte, semn bun, semn că filologii încep să aibe un cuvînt de spus față cu amatorismul sau tupeismul ingineresc.

luca pițu

anul cultural 2006

gabriel
chifu

„În această nouă ordine a lumii, intersubiectivă, Gabriel Chifu aduce cu sine zestrea unei remarcabile inteligențe și o sensibilitate cultivată, dar, mai ales, capacitatea de a dialoga cu texte de referință într-un limbaj afin și subtil evocator.“

(maria-ana fupan)

pag. 15

Distrugerea identității culturale

mariana criș

Anul avangardei

vasile spiridon

pag. 23

Vin pisicile!

bogdan ghiu

La nesfârșit numai și numai despre noi înșine! Băsescu în sus, Băsescu în jos, ubicuu, asemeni diavolului, asemeni unui SMS circular, mesaj automat transmis de rețea tuturor abonaților. Suntem abonați la Băsescu? România-abonament, acum pe toate liniile Europei, cu bilete în regulă.

Discursul aderării, paltonul aruncat în mulțime, pe post de tricou al unui Hagi al cărui balon suntem noi, capetele noastre abia așa și acum rotunjite, strunjite, minge a istoriei întrupate, sau pe post de chiloți ai Madonnei sau de chitară a lui Jimi Hendrix (în funcție de epoca, de stilul pe care le preferă, la care aderă fiecare), azvârlite fanilor și os de ros sau mai degrabă de lins și de supt pentru „câinele de pază al democrației“, presa, câine care oare ce mai păzește? Pragurile, ușile, fundurile, amușinând și dând la nesfârșit din coadă, vertiginoasa acrobație istorică a covrigilor.

România a devenit, formal, un

spațiu alternativ, opțional: un spațiu, oricum, problematic, cu definiție incertă, neobligatorie. Ca și cum ne-ar fi înghițit o pustă instituțională, post-istorică. A pleca sau a rămâne - tot aia. A rămâne ca a pleca: asta, poate, să învățăm, căci asta facem, de fapt, de mult. Rămânem plecând, stăm în plecare, de mult nu ne mai locuim locul. Abia acum, poate, vom putea să-l lucrăm, de departe: căci locul, de aici, din el chiar, nu poate fi cultivat, dezvoltat. Patria ca resursă abstractă. Adio, patrie! Abia acum vom putea să te reinventăm, să te re-luăm în posesie, să te cucerim, să te construim. Plecăm nu ca să cucerim teritorii îndepărtate, ci ca să avem, în sfârșit, de unde veni să ne colonizăm pe noi înșine. Poate va deveni, în sfârșit, „patria“ un proiect, un proiect general generat de proiectele noastre orb-punctuale. Bine colectiv rezultând spontan, cum spun economiștii, din proiectele noastre individuale „meschine“.

Patria se dez-utopizează, se dez-abstractizează exact în momentul când pare a dispărea ca orizont comun. Plecând, migrând - atrași? împinși? -

spre marile metropole și capitale europene, vom putea în sfârșit să desenăm înapoi, invers (plecând, ținta ne este în spate, înapoi; asemeni unor animale șirete, ca pisicile de exemplu, stăm cu spatele către ținta-pradă), drumurile unor cuceritori, ale unor colonizatori care nu au venit niciodată, să răsturnăm în sfârșit drumul Stambulului și să „capitulăm“ (de la capitulații) în sfârșit față de cine vrem noi. Suntem slugă

vizor

exigente, ne alegem pe sprânceană stăpânii, și marea noastră suferință este nu că am fost stăpâniți, ci că ne-a stăpânit cine nu ne era pe plac. Acum, în sfârșit - momentul este cu adevărat epocal -, putem fi noi înșine colonizatorii noștri.

Rămâne, totuși, o întrebare: ce fel de *imperium* vom exercita asupra nouă înșine? Se vor bate, altfel spus, paraistoric, hiperistoric, postistoric, încă o dată, romanii cu turcii? Și ce „Bizanț după Bizanț“ va mai răsări de aici, în acest Răsărit devenit retro-prelungire a Apusului, într-o lume al cărei Levant se îndepărtează tot mai amenințător, pregătindu-se, parcă, de salt?

Tigri și lei, vin pisicile!

**BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ**

Sponsorizare de la
**Banca Comercială
Română**

Vorbind cu păsările

stelian tăbăraș

În noaptea Anului Nou, conform legendei, vorbesc viețuitoarele. Păsările, care trăiesc demult într-o lume globalizată și o Europă integrată, sfidând frontierele cu mesajele lor, se aud cel mai clar: „Aveți grijă, oameni buni, vine iarna!“ spun cocorii. „Ba, se apropie primăvara!“ spun berzele. „Și, cum noaptea au fost lungi, vin în curând și pruncii!“

nocturne

Limba lor e, în genere, de origine latină; „*passer pipilabat*“, citeam noi, râzând pe sub bancă, la plecticoasele ore în limba lui Cicero; pentru că romanii auzeau nu „cip, cip!“, ci „pip, pip!“ (alterare consonantică frecventă: prin Banat se mai zice încă „cept“ în loc de „piept“).

Cuvântul „privighetoare“ e potrivit chiar de Dumnezeu. El, de fapt, vine de la „a priveghea“, dar, ascultându-l, parcă și auzi trilul ei, în zori.

La ciocârlie lucrurile se complică: iarna rămâne pe aici, pe la noi, doar

masculul (cel cu căciulă ascuțită, ce umblă pe drumuri în bălegarele cailor), iar femela pleacă în țările calde (cu cântecul se câștigă mult mai ușor grăunțele pe Coasta de Azur, în Sicilia... sau căpșuni în Spania).

Cucul se pregătește cu cele două conjuncții ale sale, „Cu-Cu“. Deocamdată tace, dar aveți grijă lângă cine veți sta la primăvară! „Cu“ cine stați alături. Vă „coase“ împreună! În acest caz, mesajul e strict românesc... ar fi greu să ne închipuim cucul cântând în franceză (avec-avec!) În greacă, hai, mai merge...

Ciocănitarea e în ton cu epoca: ciocănitând ca la intrarea în *chat*, pe Internet. Și pe urmă, cu ciocul ei puternic sparge toate codurile.

Stăncuțele, „sindicaliste“ englezoaice, tot strigă: „Week-end!“ „Week-end!“

Țânțarii, „slabi de constituție“, vorba lui Topârceanu, s-au trezit de vremea cea caldă... și luptă pentru adoptarea Constituției Europene.

În sfârșit, ei sunt cei ce aduc și dorul de rândunele, cele ce vor traversa rânduri-rânduri cerul ca un caiet dictando, pentru „românul născut poet“.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galățchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

*Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor
Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor*

*Revista „Luceafărul“ este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
NU și de la Ministerul Culturii și al Cultelor*

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, Filiala
sector 1, Calcea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul

publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

la limită

S-ar părea că marginalitatea este consecința condiției minoritare - în fapt, nu rareori majoritățile au încercat să marginalizeze minoritarii, dar, probabil, cu mult mai frecvent marginalii reprezintă majorități sau cvasi-majorități; femeile au fost multă vreme și încă sunt, în anumite spații culturale, marginalizate; sărăcia, una dintre principalele condiții ale situării periferice în societate a ființelor umane, a fost în cea mai mare parte a istoriei, cât și în cele mai numeroase populații actuale, prezentă majoritar, aceasta pentru multe națiuni și state. Marginalitate și minoritarism înseamnă, însă, în civilizațiile trecutului, precum și în cea actuală, blesteme aproape mereu conjugate. Marginalul este simbolul eșecului; majoritățile nu rareori încearcă să împingă minoritățile spre eșec - economic, social, identitar și cultural. Evident, lucrurile se întâmplă așa în măsura în care majoritarii sunt ei înșiși purtătorii unei grave alienări, ca valori spirituale pe care ar fi trebuit, ar fi fost chemați să le vehiculeze. Marginalul, din perspectiva celorlalți, a accelera care își arogă poziții, perspective, circumstanțe dominante în interiorul culturii - aceasta prin subminarea drepturilor la diferență ale persoanei umane - este purtătorul unei deficiențe, unei vinovății, unei inapținutudini.

Adevărul este, neîndoiește, total diferit și acest lucru poate fi constatat cu extremă ușurință

**caius traian
dragomir**

și simplitate: sub presiune alienantă, sub condamnarea la marginalitate, unele categorii își asumă o voință degradată, adesea derizorie, de transgreație a stării de marginalitate prin imitarea și depășirea caracteristicilor de comportament majoritar, sau cel puțin asumat ca electiv, îndreptățit, centralizant, valorizant, în respectiva civilizație. Pe scurt, când majoritarii fură, ca un comportament relativ răspândit, unii marginali - implicit unii minoritari - se vor pune în serios pe furat; corupția membrilor majorității, necontrolată, se va regăsi excesiv în periferiile grupurilor sociale, la fel se va întâmpla cu banditismul, cu neseriozitatea, distracția facilă, educația deficitară, pretențiile politice excesive. Atunci când o majoritate găsește dincolo de sine, dar în contact cu sinele, defecte de extindere socială semnificativă, destrămare, agresivitate, fie că lucrul se întâmplă la București, la New York, la Rio de Janeiro, la Moscova, oriunde, personalitățile responsabile ale națiunilor în cauză au mai convins de ceea ce socotesc a reprezenta ei este, fatal, mai dificil de împlinit.

Autoanaliza subiectului pare să fie obligatorie în abordarea cognitivă a oricărui obiect, mai ales când acesta trebuie să conducă la o judecată de valoare și încă și mai mult dacă respectiva judecată se raportează la grupuri umane semnificative prin faptul de a fi umane, prin identitățile pe care le întrupează și prin drepturile firești pe care le dețin. Exemple în susținerea ideilor exprimate aici se pot da la nesfârșit, dar unul este și recent, și amuzant, aplicându-se totodată unui termen adesea discutat.

România face abuz de reviste culturale de

peste un secol și jumătate; acestea au apărut așa cum au apărut după Revoluție, partidele - aproape fiecare dintre români se dorește șeful a ceva și nu recunoaște nimic din ceea ce nu se află sub autoritatea sa. O publicație, totuși, a parcurs un secol de existență în condiții dificile, dar astfel încât toți cei care au definit-o sub raportul ținutei sale, exprimându-se public, i-au subliniat conduita, ireproșabil și continuu intelectuală. În cele din urmă tocmai intelectualitatea respectivei reviste - intelectualitatea implicând nu în ultimul rând libertatea de exprimare democratică, eventual, a opiniilor principalilor oameni de atitudine și reflecție ai națiunii - a creat o anumită stare de jenă între cei, câțiva, ajunși după lungi și penibile așteptări în poziții administrative din care și despre care, probabil, sunt obligați să constate acum că ele nu conferă ceea ce purtătorul lui nu are prin el însuși: „omul pus în cinste și fără pricepere este ca dobitoacele pe care le tai“ (Ps. 49, 20). În consecință, conducătorul publicației pe care a făcut-o să își poată continua existența în ultimii șaisprezece ani (prin modalitatea în care a fost inclusă în structurile administrării culturii) păstrându-și încă unele șanse de viitor, a demisionat socotindu-și misiunea în respectivul domeniu dacă nu neapărat încheiată, nepotrivit a și-o continua, câtă vreme faptul ajunge în totală contradicție cu principiile sale vizând o fraternitate în răspundere a creației pentru cei care lucrează ca editori ai unui mediu cultural, scriitori fiind cu toții. Doi nou veniți iau conducerea acestei reviste și par să socotească a fi atins astfel apogeul valorizării lor publice, fapt

Marginali, manele, intelectuali

probabil greu de contestat. Cel mai inexplicabil dintre cei doi publică, în chiar paginile de redactarea cărora are acum să se ocupe, o notiță al cărei conținut este nerelevant pentru observațiile aici dezvoltate și care, oricum ar fi luată, este o mostră de absurditate expusă în registrul sărman; interesant este însă faptul că textulețul abundă în sintagme gen „dregre busuiocul“ (expresie altădată folosită la țară pentru nunțile cu mirese de o conduită suspectă), devenită în ultima vreme una dintre banalitățile de lemn ale televiziunilor). Am relatat istoria respectivului text unei persoane cu o frumoasă formație culturală, cititoare pasionată a literaturii de condiție aleasă - și exclusiv a acesteia. A exclamat amuzată: „manele“.

Respectiva remarcă este iluminantă: acuzăm existența manelelor la periferia societății noastre care, în chip arogant și nesuștinut, se consideră o lume bună - unde a apărut însă limbajul manelelor, unde este el propagat, cine se folosește de el cu mândrie oligoidă și intransigentă? Manelele, prin comparare cu limbajul suburban al masivei subliteraturii - sau al subjournalismului - ce se practică acum, cu o autentică suavitățe, o sinceritate și o cinste greu de întâlnit în alte producții de largă circulație, aspirând la termenul de artă. Un semnificativ număr de oameni care își imaginează că scriu sunt cel puțin sinceri exprimându-și constant incompatibilitatea lor intelectuală pe calea unui limbaj alterat, de mahala modernă, supraalterată, extremistă ca marginalitate.

Să notăm totuși, fără nicio intenție de a scoate cu adevărat din uitare, faptul că unul dintre cei care s-au ocupat de salvarea culturii în anii ce au urmat Revoluției a fost și primul care a desfășurat o campanie de largă anvergură privind condamnarea comunismului, a afirmat primul necesitatea dezvoltării capitaliste a României (substituind termenului de tranziție pe acela de evoluție capitalistă), a afirmat în comitetul politic NATO voința României de a aparține organizației, a socotit relația cu SUA ca necesar privilegiată și a solicitat Franței susținerea începerii negocierilor cu UE. Despre „dregerea busuiocului“ rămân să vorbească îndrumătorii manelismului românesc, liderii acestuia deveniți formă de nouă evoluție culturală și, mai ales, literară.

Iată câteva rânduri - nu voi reveni asupra lor - făcute publice pentru a lua notă cât de stupidă este convența, în spațiul expresiei publice, a celor ce ocupă locuri pentru care îndreptățirea culturală obligatoriu nu este satisfăcută și nici nu are cum fi.

acolade

Anul cultural 2006

**marius
tupan**

Într-un noian de cărți, filme, expoziții, concerte și multe alte manifestări culturale, cititorul și spectatorul se orientează greu, fiindcă, în primul rând, le lipsește timpul fizic să le parcurgă pe toate, dar și să le selecteze pe cele mai bune. Prostul gust e în plină ofensivă, iar comentarii care să-l stopeze și să-l dezavueze sunt tot mai intimidăți. Puțini sunt aceia care și exprimă tranșant opoziția într-o cultură în care minetismele și subminările sunt în plină ofensivă. Realizând ancheta din numărul de față, nu credem că stabilim o anumită ordine de receptare și orientare într-o zonă alunecoasă, ci oferim o posibilitate de acceptare a unor evenimente cu adevărat demne de a fi luate în seamă sau cu permisiunea de a influența viața noastră spirituală. Veți observa că nu am apelat la poeți sau prozatori, fatalmente subiectivi, ci la comentarii de la diverse reviste, la cei care urmăresc periodic și sistematic fenomenele culturale la zi. Evidențierile lor ne-ar putea călăuzi într-o perioadă tot mai robită consumului și divertismentului, păcate cu consecințe imprevizibile pentru o societate ce nu pare să se mai regăsească.

Două culturi

Spaniolii consideră că actualitatea contemporană e dominată de două direcții în partea ei de artă: cultura critică și cultura de consum. Dacă pentru prima pledează tot mai puțini adepți, pentru a doua numărul acestora abundă. Normal, elitele sunt minoritare pe o planetă doldora de semidocti. Nici la noi nu există vreo excepție. Creatorii de anvergură au fost reținuți și în anul 2006 în umbră, zăvoranii, becalienii, corleonații tinând capetele de afiș și pe sticlă, și pe hârtie, pe unde medii și pe unde s-a mai putut. Privitorii, în mare parte abulici, le-au acordat credit, bănuind că e de bon ton să-i aplaude: ca mai ieri surogatele lui Adrian Păunescu. S-a observat că o parte a scriitorilor autentici, simțind pericolul anonimizării, au virat spre literatura de consum, unde s-au simțit ca pești în apă. Colaborațiștii i-au încurajat și le-au oferit lauri, le-au ridicat osanale. Deși sunt conștienți că se expun, și-au însușit noua postură, de care, mai deveme sau mai târziu, se vor rușina. Cazul îndelung comentat e al lui Mircea Cărtărescu, care scrie din ce în ce mai neinspirat și, paradoxal, e tot mai mediatizat. Îl compătimim. Așa cum suntem tentați s-o facem și cu amatorii de topuri, care uită că arta autentică e unică, nedivizabilă și necomparabilă, ea putând intra doar într-o anumită reprezentare, precum în tabloul elementelor. Avântul competițional dispalce, de vreme ce frizează ridicolul. Am revăzut de curând, după vreo treizeci de ani, filmul **Zorba grecul**. Timpul nu l-a prăfuit, dimpotrivă, aceeași prospețime, aceeași tensiune înaltă a ideilor, aceleași imagini emoționante. Ar putea cineva să spună că e mai puțin substanțial decât altele? Sau mai încărcat de semnificații? Nu. E doar genial. Filmul rămâne o bornă a cinematografului, un reper, nicidecum o sursă de comparații. Atunci cui folosește aceste amatoricești întreceri sportive? Neantului. Pe această cale, am putea comenta la nesfârșit. Pericolul degradării ne pândeste de la fiecare colț, iar prezența unor astfel de clasamente ne năvălește spiritul și-i încurajează pe veleitari.

(continuare în pagina 14)

Între zar și cifru

maria-ana iupan

Cele *O sută de poeme* antologate de Gabriel Chifu în volumul apărut la sfârșitul anului trecut la Editura Ramuri par un repetat exercițiu silogistic cu două ipoteze: împruținarea ontică a ființei sale și transferul său într-un trup textual. Dacă a filosofa înseamnă a învăța să mori, cum spune Montaigne reluând, în zorii modernității, un aforism antic, a scrie poezie înseamnă o inițiere într-o moarte semiologică prin care un eu superior, esențial, este relevat și salvat de la anihilare. Parafrazându-l pe Eminescu din *Oadă în metru antic*, poetul simte că numai în ordinea nominală a existenței își este redat sieși, acel sine care, prin memorie și interpretare, conferă vieții sens: *oh te invoc și te slăvesc pe tine/ care într-o bună zi ai venit/ și te-ai vărsat în propozițiile mele/ ai ajuns în adânc la rădăcina obscură a verbelor mele/ ai curs ca soarele topit prin venele mele ruginite/ mi-ai aruncat cârjele și ghipsul/ și m-ai umplut de mine însumi/ m-ai redat mie pe mine însumi (Dedicație)*. A fi redat sieși nu înseamnă, ca la ilustrul său predecesor, a evada din vedicul lanț al încarnărilor, ci a semăna cu sine însuși: a-și crea un dublu în oglinda mării de semne. În ciuda imaginarului funerar și a gravitației în jurul temei morții, poezia lui Gabriel Chifu urmărește, de fapt, o sporire a ființei sale în orizontul vieții istorice. Figura recurentă a jocului ca activitate semiotică dominată de reguli îngăduie poetului să se plaseze atât în interiorul unui spațiu codificat, cât și în afara sa, de unde poate comenta asupra relației dintre lume și text. El realizează, în același timp, un dialog între poetica sa autoreflexivă și poetica inițiativă sau incarnaționalistă de tip romantic sau esoteric. Tropii înțelepciunii sau ai despărțirii, prin uitare, de trecătoarea lume materială (bufnița și floarea de lotus) sunt asociați cu figura bergsoniană a memoriei, bulgărele de nea, care nu crește însă prin cumulari empirice, ci sugerează mai curând vârtejul anihilant, ca al unei găuri negre a universului, al literei N (Neant?), ca semnificativ pur: *Am văzut limpede/ ziua aceea în chip de lacăt de aur./ Îmi amintesc fiecare detaliu al său: era fin decorat cu bufnițe și flori de lotus/ și mare cam cât se vede o stea pe cer, cam cât un bulgăre de nea ținut în mână de N. (Lacătul de aur)*. Poemul promite, așadar, o experiență a revelației numai pentru a frustra așteptările astfel stărnite ale cititorului; el se dezvăluie doar pe sine, trupul său de sunete și litere sau masca lucrului substituit. Nu arată nici către un dincolo metafizic și nici către universul concret: *"cine ești?" te-am întrebat./ "nu știu, ai zis, m-au culcat/ pe un pat de ceață fierbinte/ ca să-mi cunoască înfățișarea / și forma feței mele rămasă în ceață/ a fost forma vântului."* (*Cine ești*). Cu toate acestea, enigma Sfinxului nu rămâne nedezlegată. Un nou Oedip definește ființa umană ca mod specific de existență în orizontul culturii. În această nouă ordine a lumii, intersubiectivă, Gabriel Chifu aduce cu sine zestrea unei remarcabile inteligențe și o sensibilitate cultivată, dar, mai ales, capacitatea de a dialoga cu texte de referință într-un limbaj afin și subtil evocator.

Arta poetică din deschiderea volumului e mai curând o epifanie a poetului decât o declarație programatică. Acest poet este un anti-erou în sensul tradițional al cuvântului. El nu mai este contrapuz sau nu mai iese în evidență prin opoziție cu colectivitatea anonimă, inferioară, așa cum se întâmplă cu Achile, regele mirmidonilor, sau cu Nastratin Hoge, preferând hrana propriului său spirit ofrandelor vulgului profan de pe mal. Fluviu poeziei postmoderne este

însuși limbajul, cu regulile sale proprii, împărțite democratic de către poet și cititori. Ca și la Mallarmé, o aruncătură a zarului nu abolește hazardul, dar transferul din realul impredictibil în jocul care inventează reguli pentru a supune imperiul șansei minții inventive este gestul arhetipal al artistului. Poetul nu se mai pretinde profet, *vates*, nu produce revelații și nici măcar predicții; el dispare, de fapt, ca individ, într-un anonim act de vorbire, o zicere la persoana întâi, încremenită în prezentul perpetuu al poemului în pagină: *câteva tărâmurii se resfiră prin aer/ ca paginile unei cărți./ sintaxa își face de la sine regulile/ aidoma unui fluvii care își făurește albia leneș./ pe țârm se ivesc furnicile mirmidone, mii și mii./ cară în spate mările zar, cu șase pe toate fețele./ zarul însuflețit, care surâde./ "cine-l ridică, cine-l azvârle, zic, să vedem ce cade, / șasele vieții sau șasele morții?" / atât, în asta constă toată arta. (Artă poetică)*.

"Șasele morții" se rostogolește în aceste poeme cu *Trenul de Calafat*, de exemplu, un soi de luntre a lui Caron traversând infernul vieții de provincie. Invers ca în tradiția georgicelor, natura invadează și devorează civilizația, țara involuează în timp către abisul traco-dacic, țărani, "cu pământ sub unghii", par să se cufunde în țărână, scoțându-și pantofii dobândiți prin schimb în natură, bovarice profesoare de franceză fumează kent la cls. I, dar chiar și ele sunt prizoniere printre dialectalele "papornice damige", dizolvându-se în irealitatea unui poem despre călătorie: *Invitation au voyage*. Primitivismul silabisit prin fugitive impresii senzoriale (hohotele-graiurile-mirosurile) ia proporții apocaliptice, aducând în minte pestrița fiară babilonică. Doar melancolia observatorului reușește să spargă granițele unui pământ-închisoare, uitat în preistorie. Scris în 1982, poemul poartă către noi sentimentul anilor optzeci, preponderent mai ales în rândurile tinerei generații care-și vedea aspirațiile frustrate de înghețul ideologic și de sărăcia proiectului uman realizabil. Naveta devine o figură predilectă a unui pelerinaj inițiativ pe dos: mecanică deplasare într-un spațiu derizoriu, involut.

Șasele morții acoperă toate fațetele zarului existențial, un fel de baglan Mare Anonim, un univers înzestrat poate cu infomație sau inteligență, dar inconstient de sine. Cifra fiarei se adună astfel treptat, pe măsură ce moartea își desăvârșește anti-geneza: de la ravagiile asupra ființei individuale până la extincția universului sortit înghețului. Gabriel Chifu privește lumea prin lentilele unui fizician și ale unui biolog, radiografiind multicolora realitate și descoperindu-i, cu anxietate, nu arheul tradiției mitopoetice, ci originea elementară: cristallul mineral, anorganic, molecula de carbon a materiei organice, singularitatea cuantică de o parte și de alta a actualului univers în expansiune.

Ca entitate psihico-empirică, individul reprezintă un locus al paradoxurilor. Mental poate acoperi o infinitate de posibilități existențiale, dar el însuși evoluează neîncetat, se destramă în euri palimpsestice, moare cu fiecare ipostază consumată în ființarea sa istorică. Aceasta nu stă sub semnul evoluției, progresului sau cunoașterii, ci al discontinuității. Viața nu este decât o sumă de "Exerciții de absență": *Pe drumul acesta înfinit dintre mine însumi și abis/ sunt presărat aidoma firimiturilor de pâine din buzunarul lui Hansel./ Vrăbiile vin și mă ciugulesc. Sunt absent./ Ca un Ianus cu mii de fețe am privirea ațintită/ spre mii de timpuri, spre mii de stări./ Spre fiecare mă îndrept, dar cărarea/ se șterge sub talpa mea*. Un Eucarist inversat este orice concretizare a potențialului uman înfinit în planul imaginației, dar fatal limitat în planul existenței, o cină irosită în actele eterogene și

o carte

fugitive ale unei fizici atomice, căreia-i lipsește liantul spiritual, ancorajul metafizic. În epoca scepticismului și agnosticismlui, pâinea liturgică nu se transsubstanțiază în trupul divin. În măsura în care mai există, sensul spiritual nu este descoperit în lume, ci introdus aici de poet, al cărui cuvânt nu mai este cosmocratic (deși totul e permis, sau tocmai de aceea, nimic nu se mai poate...), dar își păstrează potențialul cosmogonic. Doar în conștiință se mai pot orândui înfățișările pestrițe ale elementarului. Cordonul ombilical al spiritului este propria sa creație, chiar geneza sa situându-se, ca în *Elegiile* lui Nichita Stănescu, în afara universului fizic: *Golurile unul după altul precum perlele unui colier./ Firul care le străbate încet, care le unește/ sunt // Simt cum mă înfășor și mă închid/ la gâtul Nu-știu-cui*. Revelația sa este obiectivarea în artefact: colier opus grumazului în codul predilect al lui Gabriel Chifu, construit pe binaritatea natură/cultură. Aceasta din urmă adăpostește șasele vieții. *Jocul de table* este un poem generat "informatic" printr-un cod de tip 0:1. Scena predilectă de familie este jucată de tată în tandem cu fiul, alcătuind un scrpete al vieții: cel care coboară și cel care urcă. Viața spre moarte înseamnă închidere în orizontul leviathanului: poetul simte prezența monstrului, în gura căruia el citește sau joacă table împreună cu fiul său. Deși tatăl și fiul împart acealasi spațiu tridimensional, sferile delimitate de înțelegerea lor sunt distincte. Ființa apare sub ipostaze diferite, în funcție de variabilele umane ale interpretării sau atribuirii de sens. Ca și în piesa lui Marin Sorescu, *Iona*, ieșirea din chitul materiei, înzestrată cu o vedică Foame devoratoare, este înăuntru, înspre spirit. Fiul citește *Contele de Monte-Cristo*: o istorie a răzbunării pe viața-închisoare. O fantezie a puterii omului care ajunge să dispună, precum divinitatea, de viețile victimizatorilor săi. Tatăl, în schimb, citește *Personismul* lui Frank O'Hara: un program estetic al tinerei generații de poeți new-yorkezi de pe la mijlocul veacului trecut, o utopie a comuniunii dintre autor și cititor prin dialogul presupus de orice operă literară. Monstru și persoană, inform și structură, aleatoriu și cod, tăcere și identitate prin limbaj: acestea sunt opozițiile unui cod semic prin care poetul își ia revanșa asupra universului indiferent. El acționează ca un agent destabilizator, nu pentru că învinge moartea - cum spune Horațiu -, ci prin aceea că introduce în lume diferențe, creează o discontinuitate ontologică prin universul de semne ce se substituie lucrurilor pieritoare. Zâmbetul stârnit de autosuficiența Personismului, cu elanul său avangardist care avea să rămână străin postmodernismului apăsător mai curând de "melancolia descendenței" și de diverse post-istorii, se explică printr-o deschidere maximă a obiectivului unei camere de luat vederi ce așază drama umană pe fundalul anonimei vieți cosmice. Mai curând decât închiderea în sine a Cărții, așa cum mai era visată de diversele curente estetizante la sfârșitul secolului al nouăsprezecelea, jocul ca simulare a absurdului existențial pare să fie tropul autoreflexiv predilect al lui Gabriel Chifu. O poezie care și-ar ocupa locul alături de restul fiindelor precum un opus orgolios al visului de perfecțiune ar diminua absurdul. Dimpotrivă, jocul cifrelor care au doar valoare diferențială, nu semnificație exterioară codului, este ca o provocare, un fel de a da cu tifa puterii absolute și ininteligibile a universului: *Și zarurile se rostogolesc (5-3, 1-1) (: cu totul/ altă valoare are jocul nostru de table/ (deloc inocent, subversiv - eu știu, fiul meu încă nu),/ din moment ce/ se petrece în gura deschisă a monstrului/ ori pe retina ochiului său nemuritor, otrăvit*. Amestecul de tragism tratat în registru comic, lăsat de Laforgue moștenire poezilor de peste veac, se poate să fi fost totuși o rețetă însușită de Gabriel Chifu de la o tradiție autohtonă: Ion Barbu,

Arghezi, Sorescu, Nichita Stănescu. Autoreflexivitatea este însă radicalizată: orice tentație constructivistă (limbajul analitic la Barbu, icoanele lui Arghezi, ramele lui Sorescu, necuvintele lui Stănescu, aruncând un pod între lucruri și cuvinte, umanizând natura și naturalizând limbajul) este abandonată. Niciodată toamna nu e mai frumoasă decât atunci când ideea estetică - frumusețea - este tradusă în planul expresiei înseși. Dacă toamna este un stimul al dorinței de moarte, trupul muritor nu este cel fizic - al poetului sau al naturii -, ci al limbajului. Poemul *De toamnă* este o răsturnare a piramidei semiologice: începând cu trupul sau obiectul care reprezintă un text, destrămarea afectează cuvintele, literale, sunetele, trăsăturile lor distinctivă: *Ca o fracțiune zecimală simplificată până la ireductibil, / trupul / mi se împușează și, răsturnată materialitate, / din el nu rămân decât cuvinte. / Nici sânge, nici strigăte de durere, doar cuvinte. / Pe care vântul orb le risipește, / Până la literă, / până la praf de sunete. (De toamnă).*

Poetul supune locurile comune ale tradiției mito-poetice unui sistematic tratament demistificator: vasul de cristal al gnozei se sparge în mii de țândări (*Din cer cade un vas de cristal*), fiecare om fiind în mână un fragment, un ciob (un "diferențial divin") fără niciun înțeles în absența întregului, scara în cer din visul lui Iacob se lichidiază și curge heraclitean sau deleuzian, textul revelat fixat pe papyrus (Biblos) este rescris într-o carte cu pagini de nisip, divinitatea ca origine a formelor ideale, geometrice, a ajuns un locus al contradicțiilor interioare: noncoincidență a sferei și paralelipipedului... Inteligibilă mai este doar lumea poemului: poetul o creionează în ritmul sprintar al versului popular, fixându-i punctele cardinale, țesând un desen în urzeala ce unește la întâmplare, în rizomatică dezordine categorială, lucruri și reprezentări, ființe și artefacte sau abstracțiuni. Demiurgul se relevă prin cosmicizare, în interiorul și ca efect al formei inteligibile (logos): *de la nord până la moarte / de la sud până la carte / de la inimă la cer / de la sunt până la ger / de la ah până la noapte / de cândva până la șoapte / peste tot tăcerea țese / un covor fără să-i pese. // și-n desenul din covor: / Dumnezeu pălpăitor. (Și-n desenul din covor...)*

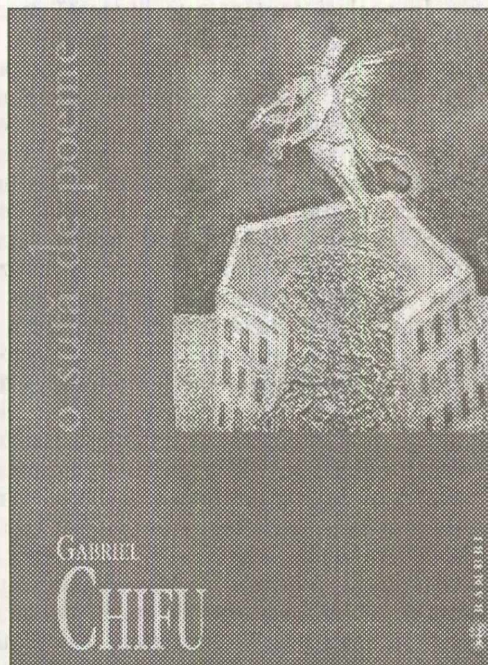
Volumul se închide perfect simetric cu o artă poetică, în care este dezlegată enigma: șasele vieții este sema, mormântul sau trupul nemuritor, de cuvinte, al poetului, în vreme ce șasele morții este paradoxalul trup viu care "se ruinează": *...Sarcofag / în care masca mea de aur / vie / zâmbește ironic / și sângează, // vie / se ruinează. (Poezia ...)*. Punctele de suspensie din debutul poemului semnaleză, dacă mai era necesar, convingerea poetului că niciun text nu are sens decât în contextul alcătuit de întregul corpus literar, creat, cum spune Ion Barbu, coeficient, de toți autorii lumii. Poetul este un *Om cu inimă*, o inimă care bate pentru trupul corporatist al semenilor săi. În poemul astfel intitulat, formula de încheiere a *Upanișadelor* - "există o liniște mai mare decât înțelegerea noastră" - reprodușă și de T.S. Eliot în finalul *Țării pustii*, este asociată ipotetic, nu călătoriei infinite a Sinelui, înveșmântat în Brhadaranyaka-Upanișad, ci unui scenariu distopic: *cineva se apropie și face sul / întreg spațiul și timpul cu mine și inima mea / ca un pergament al cărui mesaj / nu mai interesează pe nimeni*. Conștient sau nu, poezia lui Gabriel Chifu transcrie în plan liric un tratat de semiologie. Căci acest coșmar al anihilării spațiului și timpului și al subiectului ca agent al comunicării anulează tocmai granița pe care cultura o fixează între sine și natura indiferentă. Cititorul stă alături de poet ca fiul lângă tată, ca discipolul lângă înțelept în ritualul vedic. El este cel care creează pentru oameni, prin structurile de autoritate ale limbajului, o lume specifică, derivată, vorbind spiritului dincolo de limitele vieții individuale. Poemele lui Gabriel Chifu trezesc, precum corzile unei harfe, ecourile aceluși univers specific uman care este biblioteca universală a literaturii. În acest sens și nu doar ca moment de regresie a civilizației ar fi pustie țara în care vocile poezilor nu ar mai fi auzite...

Vânătorul de dropii

octavian soviany

Fără a se desprinde întrutotul de modelul neomodernist al „liricii metafizice“, cultivate de generația '60, Gabriel Chifu este (așa cum pe bună dreptate observa Nicolae Manolescu) un soi de „poet de tranziție“, a cărui poezie se situează undeva între discursul impersonal și metaforizant al promoției lui Nichita Stănescu și biografismul liricii optzeciste. Natură mai mult reflexivă decât emotivă, dispus să mediteze asupra actului poetic, el face adesea o „poezie a poeziei“, elaborează arte poetice mai mult sau mai puțin explicite, poeme alegorizante, poate mai puțin pe placul cititorului de astăzi, „corupt“ de furia demolatoare a grupului 2000. Astfel, poemul *Dropia* poate fi privit ca o definiție, condimentată cu un fabulos folcloric care trimite cu gândul spre „lumea“ lui Ștefan Bănuțescu, a poeziei, înțeleasă în spiritul modernismului ca o sursă de mister și de inefabil: „Tatăl tatălui meu i-a spus tatei / că a văzut-o și a orbit. // Ea locuiește într-o sămânță de aur,

minunată. / Ea trece pe câmpuri; e piciorul pe care-l așază / luna în iarbă, / cu care luna merge dintr-un sat / în altul. Ea trece doar / prin locul liber dintre două ore, / dintre două zile ce-și urmează, pe aceea / timpul nu o definește / și are pană luminândă, astrală... Un vânător a vrut s-o împuște, dar glonțul / s-a întos în armă, pușca s-a risipit și a curs, / vânătorul nu a mai găsit drumul spre casă, / a rămas în văzduh închis. / Ah, cum o așteptam înflorați; într-o iarnă / s-a apropiat de o așezare / și noaptea odăile s-au luminat ca de soare, / lumina a doborât câteva case vechi, zăpada s-a topit, câmile goale de pe masă / cu vin tare s-au umplut - de așteptare // casele noastre sunt niște grăunțe răcoroase / bune pentru dropie“.

Din aceste momente, poezia devine pentru Gabriel Chifu o fabuloasă „vânătoare de dropii“, cu episoadele sale mai fericite sau mai nefericite, o vânătoare plasată sub emblema „zarului“ mallarméan care nu poate cătuși de puțin să obosească hazardul. Adeseori generos cu Gabriel Chifu, căci

poetul e atunci convingător când le lasă cuvintelor libertatea de a intra, în virtutea unor tainice afinități electivă, în configurații pline de stranietate sau vehiculează cu simboluri absconse care fixează „stări metafizice“, „câteva tărâmurii se răsfire prin aer / ca paginile unei cărți / sintaxa își face de la sine regulile / aidoma unui fluviu care își făurește albia leneș. // pe țârm se ivesc fumicile mirmidone, mii și mii / cară în spate marele zar, cu șase pe toate fețele, zarul însufletește, care surăde. // «cine-l ridică, cine-l azvârle, zic; / să vedem ce cade, / șasele vieții sau șasele morții?» / atât în asta constă toată arta“ (*Artă poetică*). De la asemenea texte vezi fabule scripturale, cu tâlcul pe jumătate învăluit în penumbre, autorul ajunge, mai cu seamă în cărțile lui mai recente, la un autobiografism în cheie memorialistică: eul își pierde atributele faustiene, preluate din recuzita neomodernismului, de corul abstracționist, e înlocuit de peisajele vieții de zi cu zi, iar locul „marilor neliniști“ existențiale (și scripturale) e luat de micile anxietăți ale omului în carne și oase, redus la dimensiunile scribului, ale sisifului textual. Este ipostaza ce îi convine cel mai mult lui Gabriel Chifu, care în asemenea poeme reușește să transmită, fără a renunța întrutotul la metaforism, stări lirice pline de autenticitate: „O cafea, un brifcor la cafeneaua din centru / înecați în oralitate. ce-i de făcut / când gradat / se risipește astfel, infinitezimal, zilnic, în van? Aștept / într-o bună zi să ne crească aripi albe. Într-o bună zi, / undeva, departe, niște tăciuni stinși să se aprindă, / și noi să fim cauza. Însă nu-i timpul / însăși inima ne-au devenit din ghips casant Scribi suntem, / scribi care viața întreagă migălesc un singur vers. / desăvârșiți propria moarte“ (*Cafenea*). Căci Gabriel Chifu pare să fie înainte de toate un poet al stărilor nedefinite, al „dulce-amarului“ existenței, cu o sensibilitate mai apropiată parcă de a simbolistilor de la începutul secolului trecut decât de a „generației în blugi“ căreia totuși, cronologic, îi aparține. Iar de câte ori se îndepărtează de acest nucleu al personalității sale artistice, încercând să ia pulsul „marilor sentimente“, poetul devine neconvingător, așa cum se întâmplă în multe din poemele sale de dragoste, unde vocea lirică sună în falset, iar metafora devine obiect de recuzită, adesea nu de cel mai bun gust: „Atâtea ploii au căzut peste orașul tău, / dar nici una, nici una n-am fost eu. / Amurguri și zori, furtuni și zăpezi au venit, / dar nici astfel, nici astfel până la tine n-am ajuns. / Dar eu știam că m-aștepti. Deși, de atâtea ori, / ieșind din trupul meu ca dintr-o casă străină și rece, / spre tine am pornit. / N-am ajuns. N-am cutezat. Nu te-am găsit. / În flacăra sobei tale să mă fi strecurat. / În mirosul trandafirului din grădina ta. / În zahărul ce-ți îndulcește cafeaua. / În apa ce te-mpânzește sub duș“ (*De dragoste și de trecere*). E evident că nu în asemenea poetizări trebuie căutat timbrul unui poet cu certă personalitate, dar atât de inegal totuși...

Eminescu în noua viziune a lui Edgar Papu

mihai cimpoi

Prin ultimele sale studii, care trebuiau - prin logica destinului și personalității intelectuale a lui Papu - să fie dedicate lui Eminescu, avem demonstrația incontestabilă a faptului că autorul *Luceafărului* nu este un scriitor clasat (și clasificat) în contextul temporal al secolului al XIX-lea. Constatăm și astăzi procesul cu adevărat nuclear de devenire a lui Eminescu drept mare poet național și, bineînțeles, universal. Este o devenire întru ființa eminesciană, ca să folosim încă o dată cunoscuta sintagmă a lui Noica, pentru care Eminescu era „omul deplin al culturii românești”! Sintagma e luată în bășcălie de detractori, de negativii de valori și autodisprețuitori, ca și aceea de „poet național” (la care s-a adăugat, stăruitor, aceea de „dramaturg național” atribuit lui Caragiale, atribuire justificată, dar care nu justifică și accentuarea superiorității dramaturgului asupra poetului).

Pe Edgar Papu nu-l deranjează deloc asemenea mutări de accent axiologic și exe-

cronică literară

getic; dimpotrivă, atestă niște superiorități în anumite compartimente ale poeziei sau mitopo(i)eticii la „prietenu” Creangă și „adversarul” Macedonski.

Se remarcă, înainte de toate, o analogizare firească cu monumentalitatea personalității eminesciene, prin monumentalitatea discursului exegetic, sprijinite pe erudiție, raportări comparate și fine intuiții ale miezului substanțial al operei analizate. Această monumentalitate se impune în ciuda fragmentarismului determinat de vârsta și de problemele de sănătate ale autorului.

Modelul exegetic propus este unul *total și deschis*, împacând în chip *interreferențial*, tradiționalitatea și (post)modernitatea. Grila structurală face loc acum grilei existențiale și celei „esențiale”, Heidegger fiind ușor strămtorat de Husserl. Generalitățile, clișeele de interpretare, clasicizate, sunt puse cu inteligență în cutia de rezonanță a noilor grile, scuturându-și patina de vechime. Aurul adevărului valorizator recapătă strălucirea, ca și crămenele anostă pusă în lumina soarelui.

Nu anumite incertitudini și cantonări în cliseism, ce impune fireasca evitare, potențază demersul critic, ci însăși certitudinea, trecută în regim dinamic de *crecendo*, că Eminescu este/devine un mare poet (prin noile interpretări).

Ce se întâmplă cu demersul lui Edgar Papu, raportat ca acel pur structural din 1971? O spune însuși exegetul: „În *Poezia lui Eminescu*, noi am căutat să-l înțelegem și să-l pătrundem pe cel mai mare poet al nostru, prin metoda existențială - prin acel

Sein al lui Heidegger. Utilizând o asemenea metodă am putut găsi centrul existenței lui Eminescu, nu numai ca poet, ci ca unul sau poate chiar cel mai mare om pe care l-a dat poporul român. În actuala carte noi căutăm să combinăm o atare metodă de cercetare cu o alta, și anume aceea a esenței, în sensul unuia din cei mai de seamă filosofi ai veacului nostru, alături de Martin Heidegger, al lui Edmund Husserl. Acest filosof urmărește, presupunând a fi cunoscută și acceptată existența unui mare poet, esența fenomenului pe care acel poet îl cuprinde” (p. 111). Gândirea românească a profitat de existența unui alt cuvânt care nu-și poate găsi echivalentul în altă limbă decât în cea latină (observat de Constantin Barbu): *ins* (ens, care are chiar înțelesul heideggerianului *sein*). Astfel, perspectiva de deschidere a gândirii românești apare ca o a treia cale, după cea greacă și apoi după cea germană. Concluzie îndrăzneată, firească în contextul protocronist obsesional al cercetătorului.

În același context este invocată revolta lui Eminescu, continuă ca înfruntare, și revolta lui Hamlet, a cărui sinucidere se pune sub semnul lui *dacă*, rămânând eventuală. În ce privește ideea morții, Eminescu este văzut mai aproape de Rilke (prin liniștea sufletească firească asociată sfârșitului înțeles ca prilej de împlinire absolută) decât de Schopenhauer. Analizând surdina și onomatopeia eminesciană, precum și „muzica prin negație” (deslușită într-un vers ca „Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface”), exegetul nu ezită să concluzioneze că „Eminescu poate fi cel mai muzical dintre toți marii poeți europeni”. Se reiau, cu anumite precizări și nuanțări, analizele structurale de la 1971, spre a se demonstra arta deosebită a catifelării și fantomaticii împutinării a sunetelor și cuvintelor („până la echivalența suspinelor”), a asocierii *departelui și încetului* („Mai departe, mai departe/ Mai încet, tot mai încet”) și a „corespondenței prin contrariatate a depărtării și apropierii”, a „întingerii de elemente opuse, cum ar fi cel mai dur și mai neștrămutat față de cel mai fluid și mai plin de efect în curgerea sa” care, zice cercetătorul ne-ar permite să vorbim de cel mai frumos vers românesc: „Apele plâng, clar izvorând în fântâne”; citarea greșită („apele curg, clar izvorând din fântâne”) face ca să se vorbească despre repetarea coborâtului *I* de patru ori, în timp ce, de fapt el se repetă de cinci ori.

Noutatea demersului lui Edgar Papu este adâncirea analizei structurale, strămutată de pe făgașul hermeneutic al *descripției* în cel al *deducției*, din cel al *explicației* în cel al *interpretării*. Este urmărit acum, prin mutarea de accent dinspre *formal* spre *conținutistic*, înțelesul existențial ascuns în „explozii armonioase”, în efectele sonore surdinizate sau negativizate, în „muzica simțurilor”, în cinestezia percepțiilor senzoriale (auditive, vizuale, tactile).

Spre a accentua direcția demersului nu se renunță la transcrierea cu *z* a „poeziei”, acceptându-se forma *poesie*, care ne duce la

etimonul *poesis*, ce înseamnă, la origini, „creație”, verbul grecesc *poien* însemnând, în afară de „creație”, și „facere”, „fabricare” sau „producere” (sensul de „lucrare manuală” apare la Herodot, iar acela de „artizan” și „meșteșugar” pentru „poietes” la Xenofon și Platon, acesta din urmă folosindu-l și pentru „autor”, „creator”, „legislator”). Eminescu este prin excelență *Poietas*, adică *Creator* în înțelesul originar și deplin al noțiunii. Este constructorul ideii de mărire și monumentalitate în sensul ei românesc.

Penetrante observații sunt făcute în marginea *Odeii* și *Glossei*, care exprimă nu o existență consumată de poet (ca la Horațiu), ci ideea unei alienări, a unei înstrăinări de ființa lui („Pe mine mie redă-mă”), al suferinței, deci, care depășește echilibrul și liniștea (horațiană).

Eminescu apare nu ca un om comun care consideră poezia ca un efect al fanteziei arbitrare, ci ca un „poet de mari proporții” care susține convingător marea și solida realitate pe care o prezintă *poesia* în raport cu toate celelalte discipline străine de ea.

Analize sumare pun în evidență aspect esențiale ale mitopo(i)eticii și personalității eminesciene: proiectarea expresiilor lirice inspirate din arta bizantină și post-bizantină asupra elementelor naturii, titanismul țărilor mici ilustrat de Ștefan cel Mare și Eminescu, intraductibilitatea poetului, intransigența morală eminesciană, devenită model deontologic, „dominanta boltei”, construcțiile minții eminesciene înrăurite de filosofia, arta și cultura greacă (motivul insulei), unele teme și motive existențiale, precum ar fi „spaima împietrită”, și „visul încremenit” (observate de Noica) și moartea.

Ca și în finalul analizelor călinesciene („Eminescu este, în fond, inanalizabil”), se impune gândul că marele poet este un fenomen care ține de domeniul misterului și inexplicabilului, născut într-o Moldovă care „de mii de ani a fost, prin excelență, pământul mării selecții a creațiilor și a oamenilor care au făcut din această regiune unul din locurile sacre ale tradiției românești” (p. 113). De nenumărate ori se precizează și se argumentează că „Eminescu rămâne unul din punctele mari de reper nu numai ale literaturii, ci și ale vieții noastre în tot ce cuprinde ea mai adânc, esențial” (p. 106).

Impulsionate de entuziasmul produs de volumul Svetlancei Paleologu-Matta *Eminescu sau abisul ontologic* (Ed. V. Frunză, Aarhus, 1988), studiile au fost dictate, după ce obișnuia să redacteze olograf primele versiuni rămase indescifrabile din cauza cecității. Vlad Ion Papu, fiul distinsului cărturar, a procedat corect alăturând variantele inițiale ale textelor de bază.

După cum remarcă în prefață Zoe Dumitrescu-Buşulenga, dispărută regretabil și ea de curând, Edgar Papu a vorbit și a scris, „din prea plinul științei și inimii”, cu dragoste despre cele înalte valori ale culturii.

Cartea lui Edgar Papu, apărută la „Princeps edit” din Iași (2005) sub îngrijirea poetului și editorului Daniel Corbu, se impune, din momentul apariției, ca o lucrare de referință în cadrul eminescologiei moderne și post-moderne.

Se apropie ziua de 24 ianuarie și multor cetățeni români le va tresălta inima de emoție, chiar dacă evenimentul de la 1859 nu mai constituie obiectul unei „sărbători naționale“. O ceremonie va avea probabil loc, deoarece actualul președinte al țării (un spirit autoritarist, antiparlamentar, populist, dar și antiliberal, ba chiar antidemocrat) nu-l va uita desigur pe cel mai simpatizat și justificat precursor al său. Dar nu vor mai fi suspendate cursurile școlilor, nici slujbașii nu vor avea „liber“ și poate tocmai de aceea va da o notă caracteristică evenimentului totuși evocat. Prin nu știu ce mister (care nu s-ar lămuri decât printr-un studiu mai aprofundat), opinia profană, dar și autoritățile în toate regiunile l-au simpatizat pe Cuza, atribuindu-i realizarea Unirii Principatelor, dar nu și celorlalți colaboratori ai săi, complici la un act de risc, chiar inspiratori, dacă-l exceptăm pe M. Kogălniceanu.

... Altminteri, nici liberalii nu l-au ocultat cu totul, deși aceștia, după ce l-au adus la putere, l-au detronat în februarie 1866, alegând, cu toate riscurile o soluție mai bună pentru ei și pentru țară. Naționaliștii și comuniștii, legionarii și F.S.N.-iștii (mai vechi sau mai noi) l-au evocat pe instauratorul „tiraniei“, cum o numește Conu Leonida, dar și mulți alți contemporani ai săi - chiar și Cetățeanul turmentat, în tinerețe poștaş, implicat în eveniment cu Zaharia Trahanache alături de care luptase în ocurență. Deși contestat de unii istorici (Dan-Amedeo Lăzărescu

opinii

susținea că o urgentă sarcină a acestora ar fi revizuirea figurii lui Tudor Vladimirescu și Alexandru-Ioan Cuza), el se bucura de reputația unui om de bine („a dat pământ țărănilor“), înlăturat prin trădare de ingratitudine.

În această stare de spirit am urmărit acum câțiva timp o emisiune T.V. în care, sub moderarea domnului Emil Hurezeanu și cu participarea domnilor C.T. Popescu, Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu, s-a dezbătut chestiunea zilei naționale a românilor, contestându-se mai ales ziua de 1 decembrie, a Unirii celei Mari - așadar ceva ce va deveni un anacronism după „intrarea“ țării noastre în Europa. S-a discutat pe un ton degajat, chiar în bășcălie, ridiculizându-se situația că „noi, români“ ne-am tot schimbat ziua națională, în conformitate cu neseriozitatea noastră bine știută. Până și domnul Cristian Tudor Popescu, a cărui mască înruntată e prea bine cunoscută și care când discută ceva se năpustește mai mult asupra subiectului („a ataca“ e puțin spus), s-a întrecut în glume, ajungând să spună că ziua națională ar trebui trasă la loteria de bălci, ea putând fi oricare din calendarul așa de variat și de generos. Ceilalți doi invitați, mai puțin moderatorul, s-au exprimat cam la fel.

Numai că domnul Andrei Pleșu este un caz special: el nu poate participa la un spectacol pentru că e el însuși un fermecător spectacol. Mie mi-a fost dat să-l văd pe autorul **Îngerilor** platonizând printre ciraci, conferențind pe teme filosofice sau laice, întreținându-și admiratorii de ambe sexe cu șuete încântătoare, în fine, participând o dată cu râsul la un praznic funebru (poate chiar la o înmormântare) alături de domnul Șerban Foartă, Al. Paleologu și Mihai Șora, așadar patru belle forchette - ultimul lățindu-și mult zâmbetul său obișnuit, buddhic, desigur nu doar prin

În căutarea zilei naționale

alexandru george

contaminare.

Nu vreau să ironizez această situație, prin care regăseam practica strămoșilor noștri români, care-și încheiau ritualul funebru cu răsese obligatorii (pentru care erau angajate persoane anume, ca și pentru bocete) vreau să subliniez că domnul Pleșu era și acum la locul său; eu l-am caracterizat pe vremuri ca un om care are circumferințe pretutindeni și centrul nicăieri, acuma revin: ceea ce e la el mai încântător e chiar el însuși. De ce și problema unei sărbători să fie tratată altfel decât cu înveselire.

Numai că și ea, deși se pretează la atâta ridicol (și care alta, oricât de gravă, ar face excepție?) este una foarte importantă, făcându-ne să înțelegem criza conștiinței politice și a înțelegerii istorice pe care o trăiește nu doar oficialitatea care decide, ci straturi mai largi de compatrioți de ai noștri care ar trebui s-o facă. O sărbătoare națională evocă un moment istoric investit (eventual în timp) cu o aură simbolică. Și românii, așa neserioși cum se vor fi dovedit, au avut o astfel de „sărbătoare națională“ care celebra un eveniment istoric angajând întreg poporul, nu doar luminata sa oligarhie, care o propusese și o impusese: 10 mai. Era ziua venirii în țară a domnitorului ales, prințul Carol, proclamat apoi la 1881, în aceeași zi, rege al României. Evenimentul întorcea precara unire a principatelor împlinind ce se făcuse la 24 ianuarie 1959, fără a anula memoria și meritele lui Cuza. Se făcea un mare pas spre independență, ceea ce noul domnitor a realizat prin participarea la războiul ruso-turc (9 mai 1877, oficial în ziua următoare). Ceva mai târziu, fosta provincie turcească abia semnalată pe hărțile Europei, a fost proclamată regat, devenind un stat cu altă pondere și cu un rol hotărâtor în toate evenimentele ulterioare din această parte a continentului.

Timp de o jumătate de veac ziua de 10 mai a marcat în istoria acelei perioade liniștite ideea de stabilitate, de progres, de consolidare continuă a noului nostru stat. Desigur că nici atunci nu au lipsit rememorarea altor momente, precum Unirea cea Mare din 1918 care nu putea fi ignorată, dar și ea intra într-o serie începută cu 24 ianuarie 1859 și se înfățișa cu desăvârșirea unei acțiuni cu aceeași semnificație, omologând-o și dovedind că nu a fost un accident.

Dar la 8 iunie 1930 s-a produs un eveniment ce a rupt această continuitate și a adus noi repere: prințul fost moștenitor al tronului, deși renunțase la domnie, s-a întors în țară și, cu complicitatea parlamentului, l-a detronat pe fiul său micul rege constituțional Mihai I, și a ajuns să domnească el și să impună sărbătorirea acestei uzurpări, ca un fel de dublet al zilei naționale, cu scopul vădit de a o înlocui. Numai că, la începutul lui septembrie 1940, el a fost silit să plece, fiul său și-a reluat tronul, dar ca monarh al unui așa-zis „stat național-legionar“, invenție a „conducătorului“, generalul Ion Antonescu.

„Statul“ acesta a fost desființat în ianuarie anul următor și 10 mai a continuat să fie sărbătoare națională a românilor, pe deplin acceptată, chiar dacă și alte zile erau pretextul unor comemorări festive. Asta până la 23 august 1944, când un eveniment politic a impus

atenției un echivoc, deoarece „actul“ de atunci, operă a regelui și a unui grup de complotiști putea fi revendicat și de forțele democratice, și de comuniști, care, la 30 decembrie 1947, vor deveni stăpânii țării și își vor impune voința, chiar împotriva evidenței și adevărului. În perioada ei de dominație s-a sărbătorit 7 noiembrie (sărbătoarea națională a URSS), ca și cum ar fi fost și a noastră, 30 decembrie, instaurarea republicii a fost alta, l mai a devenit la fel de importantă fiind una a „oamenilor muncii“. Dar nici 23 august n-a fost anulat, cu toate că memoria cetățenilor conștienți îl evoca drept încercarea disperată a țării de a se scăpa dintr-o alianță nefastă și a se regăsi între democrațiile occidentale, în conformitate cu ceea ce promiteau acestea.

S-ar putea glosa mult pe tema acestei „sărbători“ care, de la an la an, a însemnat altceva, dar acre a rămas și pe vremea lui Ceaușescu, în ultimul său an, drept una „națională“. S-ar putea descoperi aici un „joc“ de-a interpretarea, dar acesta n-a fost rezultatul neseriozității „poporului“ român, ci al istoriei sale tragice, pe care cel mult el a suportat-o.

„Noi români“ (cum s-au exprimat în stil colectivist specific românesc toți cei patru la T.V.), un popor de mitici în viziunea amuzantă a domnului Pleșu, am dat când ni s-a îngăduit o lecție de seriozitate și continuitate pe care ar fi bine s-o „regăsim“, dar mai ales s-o afle și invitații domnului Hurezeanu.

1 decembrie nu e greșit ales, dar nu mai corespunde perspectivei unificatoare în cadrul Europei, au spus, în acord, cei de la emisiunea T.V. amintită, poate chiar mergând în contrastul cu ultimele evoluții, ceea ce dă și celorlalte un aer anacronic. Să renunțăm la ele? Sau să le acordăm doar câte o „pomenire“ sobră și substanțială?

... Eu cred că renunțarea la o zi „națională“ nu e un proiect de ignorat: parada militară, combinată cu ședințe oficiale solenne și cu entuziasm popular prelungit cu serbări câmpenești nu mai e unica soluție posibilă. Partea care e ignorată în astfel de discuții și dezbateri e că toate sărbătorile oficiale intră în calendarul laic și tind mereu, de la Revoluția Franceză încolo, să-l înlocuiască pe cel religios: Paștele e concurat de 1 mai ca o serbare a primăverii, Înălțarea Domnului a devenit mai mult Ziua Eroilor (foarte strict observată de lumea rurală), cel mai scandalos e cazul Crăciunului înlocuit cu păgâna exaltare a Anului Nou pe care au impus-o comuniștii până la anularea sau minimalizarea sensurilor: personajul laic Moș Crăciun, deviat din Moș Nicolae, domină de decenii nu doar mentalul copiilor, ci și a celor ce-și zic creștini. (Pomul de Crăciun, sorcova sunt popularizate în același sens; întrebați pe 100 de copii ce înseamnă Crăciunul și nu știu dacă unul va spune Nașterea Domnului; 99 vor răspunde: ziua când Moș Crăciun vine și aduce daruri copiilor. O mare sărbătoare așadar! Dacă s-ar înregistra cuvântul cel mai frecvent auzit în România actuală în acele sfinte zile, va răspunde: Sarmale!)

Baladă în talcioc despre păcătosul ingenuncheat la picioarele fericiților

Înfășurat cu-o cârpă pe mijloc,
Descult, însângerat, slab numai oase,
În vâlmășeala marelui talcioc,
Cu degete atotmeticuloase,
Jos, potrivește pe-un culcuș de ziare
Ce sărăcie are de vânzare,
O cruce grea, cu lemnul din topor,
Piroane-aproape roase de rugină
Și-o cupă cu-aurul strălucitor,
Umplută peste margini de lumină...

Cortegiul cuvios de cardinali
Și Papa în odăjdii dintr-o dată
Se-opresc: „- Minunea Sfântului Graal
E chiar aici și-acest eretic, iată,
Cu maximă-aroganță, cu sfidare,
L-a smuls, el știe din ce-ascunzătoare!...
Azi valorează înfinit în bani,
Deci confiscăți-l pentru Sacra Cină
De Taină a credinței, de-ani și ani
Umplută peste margini de lumină!...”

Stihare cântă „Christe eleison“
Și-alaiuri de cădelnițe răsună
Pe calea spre altare și amvon
Frățește petrecută împreună
De patrafire, mitre-n sărbătoare...
„E-un păcătos, dar noi, pentru iertare,
Șă moștenească, ne rugăm mereu,
Împărăția Cerului, creștină,
Și fericirea de la Dumnezeu,
Umplută peste margini de lumină...”

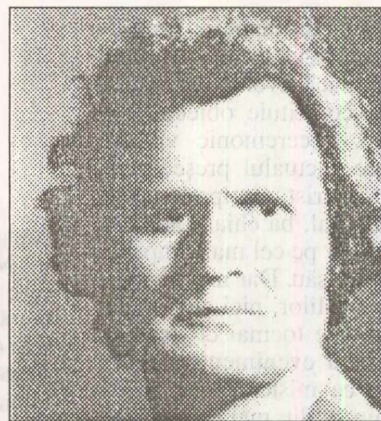
Flămând, cu răni de bice pe spinare,
Iisus, călcat de-a valma în picioare,
Cu găurile palmelor se-nchină
Și-nalță-un cerc de spini scoși la mezat,
Coroana Lui scornită de-un soldat
Și-umplută peste margini de lumină...

Baladă cu abundență de oferte și vizitatori la Târgul mondial al religiilor

Apostoli, Biblii, bărbi episcopale,
Psalmi, clopote, pagode, gonguri, gloate
Se-nghesuie cu lovituri de coate,
Cruci, Suluri ale Legii, sfinți, corale,
Amvoane, oferindu-și eminența,
De să-amețească-n ceilalți concurența...
Iisus abia se-ncrunță, în tăcere,
Și-și lustruiește ghimpii din coroană...
Lui Buddha, rishii zen i-aduc pomană,
Iar Mozart dirijează „Miserere“...

Sclipsesc arhangheli, cardinali, altare,
Moschei urcând spre nouri semilune...
C-un colț al șalului de rugăciune,
Bătrân, un rabin cere ascultare:
„- Doar noi suntem chemați spre mântuire
Și parte vom avea de nemurire,
Noi, singurii, poporu-ales, iudeii!...”
„Tu-auzi ceva?“, întrebă scurt Ilie,
Dar Moise nu-nțelege și nu știe,
Iar Mozart dirijează „Agnus Dei“...

Pe gratis, muezini împart Corane:
„- Doar Muhammed e-AtoateVestitorul
Lui Dumnezeu, De-Pace-Făcătorul!“
Călugări bat mătâni la icoane:
„- Ba-Împărăția Domnului e Cerul,

Șerban Codrin

Deci numai Fiul spune adevărul
Și mântuie-omenirea de păcate
În tainiele bisericii creștine...“
Potire-adună vinul din ciorchine,
Iar Mozart dirijează „Exsultate“...

Confucius, papi, un guru spune glume,
Martiri, Iov, Dalai Lama, lume, lume...
La noapte se așteaptă-apoteoza
Cu jocuri, ploi dumnezeiești de stele,
Dar până-atunci, crini, sutre pe teighele,
Iar Mozart dirijează „Lacrymosa“...

Balada jucătorilor de zaruri îndârjiți de-a pune stăpânire pe globul pământesc

Cu negre unghii, degete jechoase,
Scoși din răbdări de-o cutră de muscoi,
Doi boschetari la groapa de gunoi
Strâng dinți pe dinți și freacă babaroase...
De blestemat, îi place lui Atila
Bucăți de hoit să-arunce-n camarila
De vagabonzi flămânzi la disperare,
C-un bici trăsind cotețul de carton,
Ascunzătoarea lui Napoleon,
Când soarele prăjește-amiaza mare...

Bea lacom dintr-un pepene o cioară,
Pe Ramses asmuțindu-l peste-ospaț,
Dar Musolini-l zgâlțâie c-un băț
Și topăie cu prada subsuoară...
Falit pe-o mie unul de maidane,
Nu scormonește zemuri prin borcane,
Ci țanțos călărește o spinare
De hârb cu două roate Ginghis-Han,
De-i latră câinii blana de guzgan,
Când soarele prăjește-amiaza mare...

Răi, Caesar și-Alexandru piromanul
Din bardă l-ar ciopli pe Hannibal,
Prea-nalță niște umeri de hamal
Și pumnii zdraveni, ca urangutanul...
Dincoace de ciulini, în surpătură,
De imbecil, îi curg scuipați din gură
Și-i furios pe-un ghemotoc de ziare,
De unde Lenin smulge-un nefiresc
De-albastru glob de școală, pământesc,
Când soarele prăjește-amiaza mare...

„- Bă, Stalin!“ , chiuie drăcos chibiții,
„- Dă-i șapte-șapte, Hitler, de-ai ambiții!“
„- Luați Globul, Norii, Ceru-ntre picioare,
Șă-i stăpâniți un milion de ani
Și hai sictir, vă jură Tamerlan,
Când soarele prăjește-amiaza mare!...”

„**N**u fi subtil, ci înțelept. Cine are mai mult decât i se cere seamă cu vârful prea ascuțit care se rupe ușor“ (B. Gracian). Consiliu potrivit intelectualului român, înclinat spre tipul de *graeculos*, sofistic și lunecos în împrejurările mari, decis și dur în cele mici. Acel intelectual care-și face, la nevoie, așa cum s-a văzut, din subtilitate și erudiție un scut nu doar pentru sine, ci și pentru oamenii puterii, de a căror bunăvoință nădăjduiește să profite.

Blaga mi-a vorbit nu o dată cu multă considerație despre criticul de artă Oscar Walter Cizek.

Nu lăsa pe mâine ceea ce poți face azi. Însă mai grav e să lași pe mâine ceea ce nu poți face azi. Căci un asemenea proiect, deseori exagerat, îți poate intoxica spiritul, îți poate bloca viitorul.

Teribilul avertisment al lui Rochefoucauld: „Crezi câteodată că urăști linguseala, dar nu urăști decât felul de a linguși“.

O frunte prea mare sub care se deschid niște ochi mici, mijiți, și se schițează un surâs vulgar, nu e decât un indiciu suplimentar al vicleniei. O valență primejdioasă a acesteia: inteligența (gratuitatea minții) pusă în slujba țelurilor ei pragmatice.

Gluma: o percepi în vârful degetelor, ca o „sare ce trebuie întrebuințată cu economie“ (Pitagora). Dar dacă n-o întrebuințezi cu economie? Dacă te abții de la regula anticului, de la cumpănare, cumpănire, dacă te descumpănești? Ajungi un ostatec al glumei, un bufon. Am cunoscut pe câțiva și am ajuns a-i compătimi, în polida înfățișării lor pe moment „simpatice“, pentru inconsistența, inconsecvența, cinismul lor, care ies la iveală fără greș. Dată fiind vacuitatea interioară a indivizilor de acest tip, ei nu se sprijină pe nimic. N-au nici măcar suportul răutății, plutind aidoma obiectelor din cabina unei cosmonave aflate în misiune.

O apologie a mondenității: „Fără doar și poate mondenitatea nu izbutește întotdeauna să îndepărteze excesele inimii și nici atingerile vieții, dar ea le supune deopotrivă unei operațiuni de rafinare care temperează exagerările, răcește ardorile, îndulcește suferințele și atenuează până și dezastrele. Grijiile dispar, subiectele care ar putea să-l rănească pe monden și sentimentele care l-ar putea agita nu păstrează,

O calmă complicitate

gheorghe grigore

primele din importanța lor, celelalte din forța lor, decât ceea ce nu riscă să rupă conveniențele. El nu ridică niciodată glasul. Din instinct, el practică litota, și conversația sa nu e decât un melanj de eufemisme și de complimente. Niciodată nu renunță la bontonul care este opusul prostului gust. De aici, reproșul de ipocrizie care i se aduce, chit că i se întâmplă uneori să și gândească ceea ce spune. Această disimulare este însă necesară. Dacă mondenul i-ar dezvălui fiecăruia sentimentele pe care i le trezește, viața de societate nu ar mai fi posibilă. Urbanitatea este lubrifiantul relațiilor mondene“ (Jacques de Ricaumont). Fără îndoială. Sunt adevăruri amabil solemne, ca niște haine de gală purtate îndelung, care se obișnuiesc cu trupul până la un soi de familiaritate gravă, de calmă complicitate. Veșmântul devine una cu timpul.

Desigur, idealismului trucat îi este preferabil un cinism franc. Lipsa politetii, a discreției, a grațitudinii etc., în ultimul caz, reprezintă o „barbarie“ a sincerității, preferabilă absenței acesteia în cazul falsului său, oricât de stilat, de livresc-pomădat. Cu toate că dezamăgit de omul Mircea Zăciuș, citesc cu mai multă încredere **Jurnalul** domniei sale decât însemnările edulcorate, viclene, voit „periate“ ale lui L.C., care pare a-și fi făcut o politică (de struț) din menajarea contemporanilor, răluindu-se în schimb fără cruțare cu morții celebri.

Sinceritatea nu e doar transparență, pasivitate benignă, deschidere mântuitoare a mărturisirii, ci și - în arta cuvântului - creația care își asumă sarcinile realului intim, pe care, s-ar putea spune că, certificându-l, îl naște: „efort suprem de a-ți crea sufletul așa cum este“ (J. Rivière).

L-am zărit într-un troleibuz cu care mă întorceam spre centrul capitalei, după o vizită la Ministerul Culturii. Era un individ mărunț, mult sub media de înălțime masculină, de-o urățenie ciudată, apăsătoare. Un nas ca o legumă scorjită, frunte nefiresc bombată, tâmpile înfundate, dinți galbeni și încălecați. Dar încă mai izbitor era aerul său de răutate feroce. Chipul prelung și slut al omulețului părea o concentrare a unei trivialități ce abia se stăpânea, agresivă și necruțătoare, disprețuind tot ce

există în lume, gata în orice clipă a înjura, a scuipa, a lovi. Astfel, nu urățenia părea transformată în răutate, ci răutatea însăși se livra universului în chip de urățenie. Până la urmă, fizionomia hidoasă pălea, părând a trece în planul doi, în beneficiul acestei răutăți grosolane, primare, ca un izvor sumbru al Răului. Masca nu mai avea o mare importanță, atâta timp cât chipul moral ce-i asumase trăsăturile sidera cum o abstracțiune.

O urățenie rancedă, ca un aliment stricat și urât mirositor.

Adevăratul învins: cel ce mai speră în victoria sa. Adevăratul învingător: cel ce nu mai speră nimic.

Trezirea, acea dreaptă așezare a lucrurilor și ființelor cu care începe orice dimineață normală. O așezare ce dă impresia a îngâna începutul absolut, devenit, aidoma oricărui trecut, ficțiune și speranță, îngemănate.

Să fie simpatia, o „pasiune animală“, o „pasiune egoistă“, cum notează Georges

memorii

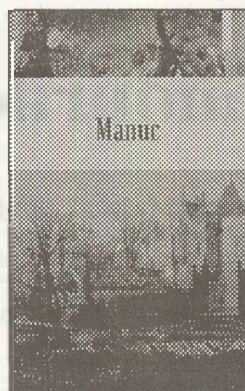
Duhamel? Calificativul „animal“ nu mi se pare peiorativ, fiind, pentru mine cel puțin, perfect compatibil cu noblețea, puritatea, solemnitatea originarului, nu o dată tangent la complexități ce scapă observatorului superficial, neglijent. Dar de ce și „egoistă“? Probabil pentru că îi pare romancierului a țâșni din străfundul incontrollabil al ființei, de acolo de unde orice valoare comunitară, inclusiv norma morală, devine irelevantă. Altminteri ar fi doar o calmnic la adresa acestui impuls generos, luminos, dematerializant. Ceea ce-l face să adauge în contrapunct, jucând cuvintele: „dar este cea mai bună șansă a noastră de a scăpa de egoism“.

Metafora: raportul spontan dintre un lucru și Lume (dintre parte și întreg).

1) **Omul-pubelă**
Femeia ca un câmp de luptă
(Matei Vișniec)
Editura Cartea Românească

2) **Manuc**
(Victoria Comnea)
Editura Polirom

3) **Dimineți înlăcrimate cu rouă**
(Lucreția Bucur),
Editura George Coșbuc

DEBUT

irina ștefănescu

L-am uitat... Cum pot să uit așa repede pe cineva pe care l-am iubit? Parcă așa țin minte. Că l-am iubit. Evident, nu destul. Și e atât de trist că îmi amintesc de el doar când trec pe lângă casa lui și nu țin mai mult de 10 secunde, că imediat mă lovesc de cineva pe stradă pe care nu pot să nu-l înjur. Și când se mai uită în ochii mei cu o ușoară dezamăgire și tace... E foarte dureros că tace... Nu mi-a zis niciodată cât mă iubește, dar îmi arată în fiecare zi, iar eu... Tot tac, dar tăcerea mea e mai tăcută decât a lui. Nu l-am mai văzut demult, n-am mai vorbit cu el de atâta timp și se uită la mine cu privirea aia abătută, încercând să mă recupereze dându-mi mereu o șansă să mă întorc. Trec des pe lângă casa lui, că stă aproape.

cerneală proaspătă

Din stație se anunță o călătorie specială ca de obicei: un orb la stop mă bate pe umăr cu o mână murdă și întrebă "e verde, copii?". Destul cât să anticipez că o să am o zi proastă și tristă, dar las meditațiile pentru drum, asta dacă am noroc să stau jos... Am să încep să îmi amplific starea, că poate scriu despre asta azi și iar îmi vine în minte ce mi-a zis acel fost bun prieten de-al meu ce nu mi-a greșit cu nimic decât că m-a uitat înainte de vreme (și nici asta n-a fost vina lui) și anume că să mă vadă pe mine nezâmbitoare și așa abătută cum eram într-o zi din maiul trecut (mai exact 20) e mai trist decât să vadă un orb care plânge (deep purple - when a blind man cries). Orbul își folosește ochii doar ca să plângă, nu?

Dar poezia mea e subit întreruptă de o văicăreală insuportabilă - "Vă rog frumos, dați-mi și mie o mie de lei să iau mâncare la copilași" - țipată la nesfârșit cu o disperare de care de mult nu am mai auzit în glasul cuiva și care nu poate fi redată în niciun fel. Era o

Prozele Irinei Ștefănescu, elevă la Colegiul Sf. Sava, par, la prima vedere, o literatură confesivă, lirică. Dar relația cu realul este una mai complicată decât simpla "mărturisire" a lui, confesiunea nefiind astfel decât o convenție ca oricare alta.

Ceea ce impresionează în aceste proze ar fi aerul de prospețime, ironia și "cinismul" cu care un adolescent privește lumea, între altele și dintr-o nevoie de a-și conserva inocența. De aceea, poate, eu înțeleg prozele ei și ca pe un exercițiu de exorcizare.

Adrian Costache

Lamentabil

Tot e bine că acele 10 secunde sunt dese și pline de remușcări:

remușcări că nu-i mai vorbesc
remușcări că îi dau speranțe
remușcări că am uitat să-l salut data trecută
remușcări că în următoarele 3 minute n-o să mă mai gândesc la el
remușcări că n-am scris cu majuscule.
Totuși sunt recunoscătoare că azi m-am gândit puțin la el.
Sper să repet obiceiul, poate să îi și zic ceva.

"nu pot să ating cuvintele ce-ncet se sting nu pot fi altul decât sunt mă înspăimânt suntem toți o apă și-un pământ" (kumm, o mie de chipuri)

Ce spuncam?... Nici n-au trecut 3 minute și am uitat iar.

Lamentabil, nu?
Pune, te rog, tu, majuscula pronumelor personale și mai citește o dată.

Povestiri din tramvai

oarbă de vreo 50 de ani care îi lovea cu bastonul pe călători ca să constate și ei cât de nenorocită e.

În fine, ajunge la capătul tramvaiului când mai apare un personaj feminin de vreo 20 de ani, ras în cap, care cerea 500 de lei și atât. Fără cruci, fără urări de sănătate și bogăție. Fără să facă mare caz de starea ei, cu disperare neactoricească pe chip.

Și tot nu era de ajuns: răsare și vânzătoarea de ziare cu care mă întâlnisem și cu 2 ore mai devreme, mai eliberată de greutatea genții aleia imense și mai nerăbdătoare să plece acasă, rugându-ne să-i cumpărăm ultimul număr din *Averea*.

Între timp, în spate încep discuțiile: "Ești tânără, du-te să muncești, ți-e ușor cu cerșitul". Și vânzătoarea îi sare fetei în apărare: "Aia tânără e bolnavă, da' baba vede la fel de bine ca mine" și altul: "Păi nu știu io că are televizor color acasă, da' ăștia sunt proști și îi

dau o mie" și altă babă: "Da' de ce să ceară în tramvai, să se ducă la ăla pe care l-am ales".

"Da' ce, doamnă, l-ai ales dumneata, că io știu că dumneata nu l-ai ales."

"Păi nu l-am ales."
"Păi da, că dumneata tot pe Iliescu l-ai votat, mata să le dai bani, că ăsta pe care nu l-ai ales nu mai are de unde, din cauza matala care l-ai votat pe Iliescu în '90."

N-am prins continuarea și am coborât din tramvai râzând, ceea ce am încercat să mă abțin să fac și pe drum alergând. Lângă casă am rărit pasul. "Domnișoară, hai, nu vii să mănânci cu mine?" - era un țigan care vindea legume la colț și lua masa în parcare.

O să plec de acasă cu toate gândurile în formă finală, căci pe drum e imposibil: interiorul tramvaiului circulă cu viteză mai mare decât metalul de deasupra.

Marșul gândurilor

Sunt gânduri care nasc multe alte gânduri.
Exemplu: miros de fum=>miros de magazie=>rame și lăzi din magazine=>stupi=>centrifuga și sita=>albine la bidoanele cu miere=>50 de mii pentru Dan să care bidoanele la etajul 1=>perdeaua care le

acoperă=>sacul de jucării ascuns după perdele=>moș Ene care le ia jucăriile copiilor care n-au fost cumiți=>Moș Crăciun: "de ce ești așa obraznică?"=>"dacă așa m-am născut eu cu obrăznicia în cap?"=>baletatul meu din ajun=>criza când am aflat că nu există=>costumul meu roșu de Crăciuniță cu

care l-am păcălit pe vâr-miu când avea un an...=>calculator, calculator, calculator=>yahoo=>no more books=>biblioteca în care abia mai încap cărțile, dar încap cele două păpuși Barbie=>gâtul rupt al păpușilor Barbie lovite de zid de mama când nu era ordine la mine în cameră=>dezastru. Cuvântul apoteotic cu care închei această demonstrație.

Sunt gânduri careucid multele alte gânduri de după ele prin sufocare. Ele, neurmătoarele, se sufocă singure pentru că se simt balast.

Exemplu: nu mai e timp.
Mai e ceva de spus după asta?

Fete frumoase

Dependența mea de fețe frumoase îmi macină mîntea care, dacă într-o zi nu primește de la retină semnalul apropierei unei astfel de fețe erupe intern cu lavă caldă, sărată și transparentă care își impune să nu iasă afară. Și atunci presiunea e și mai mare.

Când mă lovesc dimineața la unul din cele 6 degete de la picioare știu că urmează să le strivesc și pe celelalte.

O zi fără o față frumoasă e o zi în care mi

se taie cele 12 degete de la picioare și câte 3 de la fiecare mână.. Lipsa celor 3 degete de la mîna dreaptă e cel mai mare handicap, căci nu creierul controlează, ci ele, totul.

Azi sunt în imposibilitatea de a vedea, căci mi-am tăiat toate degetele nevăzînd nimic care să zâmbească.

Degeaba stau în fața oglinzii. Imaginea e neagră.

Ochii din oglindă ce văd? Poate pot să-i ascult cu cioturile mele.

Nori și tălpi

Așa îmi place mie: să îmi urmăresc tălpile când merg. Nu numai pentru că sunt tare împiedicată, ci pentru că așa sunt mai aproape de minc. Când nu mă uit la tălpile mele, mă uit la nori și le găsesc forme. Când nu mă uit la nori mă uit la clădiri să văd ceva urme de alpiști pe ele. Când nu mă uit la clădiri, mă uit la oameni și asta e momentul meu de rătăcire în care le creez lor povești. Lor nu le pasă. Ei trec, iar eu mi-am pierdut timpul în care puteam să mă holbez la tălpile mele.

E așa liniștitor să te ai doar pe tine, să știi că nu poți să te trădezi sau să te părăsești. Că o să fii mereu alături de tine. Eu îmi ofer me-

reu siguranța.

M-am dezamăgit de 2 ori până acum. De 2 ori am vrut să renunț la mine și mă rugam să ne despărțim. De extrem de multe ori am vrut să renunț la tot pentru că îmi eram suficientă mie-mi.

Și acum vreau să stau iar pe-un pietroi rece și să văd cum trec norii. Din partea mea, să treacă cu ce viteză vor ei, cât de cinematografic sau ardelenește le stă în puțință. Mie îmi plac oricum. Însă îmi place mai tare să-mi văd tălpile când merg. Dar pentru că n-o să mai merg mult, trebuie să învăț să îmi placă mai mult norii.

“Țara noastră-i țara noastră” de care trebuie să fim mândri pentru că avem cuvîntul “dor”-că așa am învățat la școală.

Mi-e dor de Apolodor și frații lui din Labrador, de casetele audio cu *Motanul încălțat*, *Țugulea taichii*, *Cartea junglei* și mangusta nu-știu-care.

De frunzele de pe Vatra Luminoasă, unde era școala, și de concursul de adunat castane pe care îl făceam cu văr-miu când veneam de la biserică - ca să se mai aplece să-i scadă burta - pe bulevardul din Bărlad al cărui nume iar îmi scapă. (uff... pierd atâtea informații..)

Mi-e dor de cățelul de pluș Max care stătea cu limba scoasă și pe care îl țineam în brațe de ajunul Crăciunului, dacă nu mă lăsa mama să mă uit la edițiile speciale cu zăpadă de pe Cartoon Network. Acum stă tot cu limba scoasă, de 3 ani, în magazie.

Mi-e dor să nu-mi fie frică să merg cu autobuzul fără bilet doar pentru că mai e cineva lângă mine care nu are bilet.

Mi-e dor de poza mea, când merg cu bicicleta (unica mea bicicletă) și niănăne înghețată și am o fustiță galbenă cu bulițe negre.

Semizeu

Când vezi un păianjen mic, inofensiv, în iarbă, în parc trecînd pe lângă tine fără nicio intenție de atac, ce faci?

Eu îl strivesc. Și dacă scapă nevătămat la prima mea încercare, la a doua sunt înarmată cu mai multă ură, deși mă gândesc în momentul ăla că n-are niciun sens ce fac, pentru că el oricum nu mi-ar fi făcut nimic.

Dorul, boală națională

Și mi-e dor să mă primească ai mei în patul lor când zic că mi-e frică de întuneric, că acum 2 săptămîni nu m-au primit.

Mi-e dor să mă înfășor în cablurile de la microfonul la care recitam patetic (așa cum recită patetic un copil de 7 ani după ce primește lecții de actorie de la părinți) o poezie cu cocori de-a lui Alecsandri, la Serbarea Abecedarului.

Mi-e dor să merg la cetatea din Cișmigiu și să vreau să învăț să cânt la chitară și să cânt aceleași 3 acorduri de fiecare dată când trece cineva prin fața geamului, ca să devină conștient cu ce artistă împarte aerul.

Și de mica sirenă și peștele ăla galben, Fabius, pe care îl desenam punînd cartea pe geam. Și de colecția de vrăjitoare pe care le făceam perfect.

Mi-e dor de buticul din dulap cu ceva-uri

La furnici e la fel, că prea sunt mai mult decât destule. Și la albine - că nu mă lasă pe mine să mă plimb nestingherită prin stupină și parcă m-au mai și înțepat unele când eram mică.

La pisoii nu mai vorbesc - îi prind de coadă, îi învăț și îi învăț să zboare.

Și la câini, dar câinii sunt proști și se întorc mereu - ei cred că mă joc...

Și la oamenii pe care nu-i cunosc.

Și la oamenii pe care nu-i suport.

Și la oamenii pe care îi tolerez...

Și la oameni mă pricep cel mai bine. Adică dacă tot le găsesc călcăiul, de ce să nu îl zgârii puțin?

Șireturi

Șireturile sunt de vină!!! Pentru toate zilele noastre proaste. Șireturile ne decid nouă soarta: de dimineață depinde de cât de îndemînativ ești în a-ți lega șireturile.

Ați observat că vara sunteți mai fericiți? Mai radioși? E de la soare? Ha ha... Asta s-o credeți voi!! NU! E de la șireturi! Vara n-are ce să meargă prost!

Pentru că purtați sandale!!!

Sforile astea trag toate celelalte sfori: dacă nu ești în stare să le legi ca lumea pornești cu draci de dimineață, îți înjuri colocatarii, încă vreo doua persoane pe drum și când ți-e lumea mai dragă te împiedici înainte să urci în autobuz. Și de aici toate problemele. Hai, poate se mai calmează până ajungi iar acasă, dar în disperarea în care le-ai legat după ce ai ratat singurul mijloc de transport care te putea duce la timp la destinație (fără să te cerți cu șeful, profesorul sau șoferul) le-ai înnodat. Drept pentru care toată seara îți e stricată de aceleași nenorocite de șireturi care nu se mai dezleagă și patrulezi prin toată casa în bocanci sau ce porți tu, în căutarea unei foarfece, în ultimă instanță, a unui cuțit, ca să scapi de sssscârbele alea care nu te lasă să-ți miști degetele în voie. Deci coșmarurile tot de la șireturi vin.

Așa că, vă rog, ca să evităm orice neplăceri, purtați sandale și iarna! Liberatea degetelor aduce fericirea (deși vreo 3 perechi de șosete groase nu ar strica. Preventiv).

cerneală proaspătă

bune de la *Excelent* pe care îl aprovizionează tataie o dată pe săptămîna ca să fie pregătit când vine “dulceața” la ei, și de balconul cu sticla verde de unde mi-era mie frică să mă uit în jos, și de cățelul dalmațian (tot de pluș... asta e!) pe care mi l-a luat de la colț când veneam de la școală după ce am fost în părculeț și mi-am pus hainele de joacă într-o scară de bloc (un fel de salopeto-fustă care îmi era atât de largă încât îmi vine și acuma).

Mi-e dor să văd “Miracolul de pe strada 24” și să plîng.

Să greblez de plăcere într-un loc unde nu e deloc nevoie și să strivesc furnici în jur.

Să merg pe stradă fără nicio grabă mai mult înapoi decât înainte ca să pot studia oamenii, să le fac povești.

Mi-e dor de răbdarea să nu trec marginile desenului într-o carte de colorat.

În schimb, plîng după ce calc pe melci. Mi se surpă diafragma când aud cochilia trosnind și mă rog să fi fost o coajă de nucă.

Dar nu de mila melcului, de scârbă că m-am atins de trupul lui moale și lipicios.

Pentru că, apoi, când mă spăl, mă spăl și pe față și singurul sentiment rezistent la apă e mîndria că eu, ființa superioară, am rezistat impactului și talpa mea de zeu și-a exercitat puterea.

Ce scârbă mi-e de zeul care mi-a dat talpa lui să o port mai departe prin lume.

Oare ar fi bine să merg într-un singur picior? Celalalt, evident...

adrian dinu rachieru:

Despre „cadavrul” eminescian

Aparut, de ceva vreme, o carte (*Mitul Eminescu*, Ed. Junimea, 2004) care ar fi trebuit să provoace comentarii bogate. Și, bineînțeles, și reacții potrivnice. Ea e semnată de un remarcabil critic și istoric literar, trăitor la „o margine de lume”, construindu-și acolo, în tihnă, proiectele și împlinindu-le ritmic, dovedind vocație și voință. Dl. Theodor Codreanu, profesor la Huși, compătimit sau admirat pentru acest *pariu cultural* („zăbava la Huși”, cum zicea într-un interviu), a convertit „nechibzuința” de a nu se strămuta într-o șansă, folosind intensiv timpul - departe de larma mediatică - pentru lecturi temeinice și scris harnic. Și, iată, Theo ne oferă gospodărește cărți solide, de referință, cum este și acest titlu din noua serie *Eminesciana* a faimoasei edituri ieșene *Junimea*, reactivată spectaculos de un mare poet (e vorba de Cezar Ivănescu). Inevitabil, volumul din urmă se așază în prelungirea unor preocupări statornice ale eminescologului din Huși, dezvoltând aici scenariul sacrificial. Folosind - suntem preveniți într-un necesar *Avertisment* - „nucleul prim”, el adaugă 21 de noi capitole și, bineînțeles, schimbă *miza* lucrării. Va discuta, așadar, într-o demonstrație strânsă, despre *mitul Eminescu* ca „mit viu”, cu temeuri ontologice și va înainta, inventariind conștiințios toate opiniile, în „hățișurile demolării”, cercetând argumentele pro și contra.

Dosarul, se știe, e voluminos. Dl. Codreanu reușește performanța de a stăpâni materia, dovedindu-se un maestru al conexiunilor. Informații disparate, de circulație totuși, sunt cercetate acerbios în ramă contextuală și ordonate cu o logică detectivistică. Încât „probele” se limpezesc și demonstrația crește coerent. Surprinzător, exegetul ne anunță o ciudată rocadă a criteriilor amuzându-se (amar, firește) „cum evoluează denigratorii”. Dacă părintele Grama, cel care publica la doi ani de la moartea poetului o primă carte defăimătoare despre Eminescu, acuzându-l de antiromânism, fiind - în plus - și „stricător de morală publică”, cohorta demitizanților de ultimă oră (o „armată de articleri”, scrie criticul) îi blamează tocmai românismul. În numele ideologiei paneuropene, sub flamura demitizărilor (o adevărată modă!) și a autodisprețului care definește caragializarea societății noastre, momentul *Dilema* ar marca intrarea în *Galaxia Grama* (ca să preluăm un titlu, mai vechi, al lui D.R. Popescu). Cu alte cuvinte, Eminescu, beneficiind de o popularitate „folclorică” și

înărând decisiv dezvoltarea cugetării românești - cum suna profeția maioresciană -, devenit „erou eponim”, este azi un obstacol, țintuindu-ne „la porțile Europei”. De unde și *tăcerea*, întinsă pe lungimea măcar a unui deceniu, pe care o recomanda profesorul E. Negrici, supunându-l pe poet și gazetara (îndeosebi) unui ciudat embargo.

În fond, canonicul de la Blaj punea în discuție, cu „furie iconoclastă” (Th. Codreanu, *lucr. cit.*, p. 323) tocmai cultul pentru cel care nu era „nice barem poet”. Eminescu, „geniu impus”, un biet poetastru, era beneficiarul presiunilor venite dinspre *noua direcție*, ctitorindu-i un cult periculos și nemeritat. Or, poezia sa creea o veritabilă „tortură sufletească”, aparținând unui „suflet mohorât și putred”. Iar gestul lui Maioreșcu, tipărindu-i volumul, pune bazele acestui cult. Observația lui Grama e întemeiată, recunoaște exegetul. Cu o precizare pe care Theodor Codreanu nu ezită să o formuleze imediat, investigând meticolos ceea ce numește „agonia eminesciană” (1883-1889), o epocă plină de mistificări. Într-adevăr, Titu Maioreșcu a ctitorit acest „cult”. Dar e vorba - ne previne exegetul, folosind toate sursele la îndemână - de un veritabil *plan maiorescian* care nu excludea „sechestrarea” lui Eminescu, acea „arestare mascată” (Călin L. Cernăianu) ori detenție politică (D. Vata-maniuc), poetul fiind considerat *irecuperabil* de mentorul junimist. De unde și „ingratiitudinea” de care se va plânge, repetat, Maioreșcu. Cabala antieminesciană viza anihilarea ziaristului, trăitor „între lupi”, cel care reușise „să se pună rău cu toată lumea” și care își impunea drept normă de viață *adevăru*l (*lucr. cit.*, p. 211).

Incursiunea în epocă nu putea ocoli „războiul diagnozelor”. Cu documentele pe masă, domnul Codreanu dovedește condiția de *cobai* a poetului (pretins luetic), supus de dr. Iszac unei intoxicații mercuriale care, evident, îi va înrăutăți starea. Chiar Eminescu credea despre sine că ar fi „un om sacrificat” (zicea Petre Th. Missir). Iar Maioreșcu, un „om criptic” (*lucr. cit.*, p. 326), greu de descifrat, își va face jocul duplicitar. Fără a ignora ori minimaliza condiția sa de binefăcător, Maioreșcu vădește lașitate, traversând „infernul sacrificial”; îl vom găsi alături de „amicii sacrificatori” și, pe altă parte, are grijă protectoare, împinsă de unii comentatori chiar în ireproșabilitate. „Cald și frig - scria Iorga, la moartea marelui critic - nu i-a fost nimănui lângă dânsul”. Nu e

vorba de un atac antimaioreșcian, ci de puțința de a primi un adevăr inconfortabil. Probabil, în timp, ne vom împăca cu ideea. E limpede că avem de-a face și cu un *caz Maioreșcu*. Profeticul său studiu (1889) ridică soclul eminescianismului; la *sacrificarea* asumată liber de poet se adăuga *sacralizarea* pe care vocea maioresciană o anunța. Dar relațiile celor doi, deseori tensionate, merită un examen amănunțit și, negreșit, tot domnul Codreanu, în primul rând, ar fi cel îndreptățit să scoțoească toate coltoanele, luminând adevărul întrezărit. Fiindcă Eminescu, cel „nepăsător la impresia produsă în afară” (scria Al. Dobrescu, vezi *Chipul și masca*, în vol. *Butoiul lui Diogene*, Editura Augusta, 2003, p. 90) intră în conflict, temperamental, în primul rând, cu un Maioreșcu stăpânit de „voința feroce de a străluci”, dovedind *optică de premiant* (cum intuise G. Călinescu). Om coleric, criticul își construiește grijuliu statuia, disciplinându-și energiile. Nevoia de autoritate este devoratoare. Aspiră spre statutul de *leader* și, în consecință, se automodelează răbduriu, suportând privațiuni și afișând o *mască socială* care a fost acceptată de cei din juru-i, fără a i se bănui „veșnica disimulare” (cum va recunoaște în *Jurnal*).

Așa stând lucrurile, Maioreșcu este, deopotrivă, întemeietorul cultului Eminescu (oferind girul spiritului său critic) și regizor al evenimentelor din anii de reclusiune ai poetului. Ziua de 28 iunie 1883, când s-a rostit sentința morții civile, este „o cheie hermeneutică” (*lucr. cit.*, p. 73) pentru tot ce va urma. Cu certitudine însă (și demonstrația domnului Codreanu e fără fisură) n-a urmat un vid intelectual în existența eminesciană. *Omul sacrificat* a ieșit creator la rampă, așezând premisele unui mit transformator. Adevărat, fanatismul, idolatria mortificată întrețineau (vom vedea cu ce consecințe) „biserica Eminescu”. Dar „orgiile” pe care le denunța canonicul blăjean, incriminând „grandomania unei direcțiuni”, sau „infecția” despre care, oripilat, amintea Aron Denșușianu în *Literatura bolnavă*, n-au șubrezit interesul pentru nefericitul poet. După cum, alături de festivismul găunos a înflorit și un fals cult Eminescu (acel pseudo-cult asupra căruia atrăgea atenția Perpessicius, câtă vreme, de pildă, nu există nici în zilele noastre un Institut sau o catedră Eminescu), amplificat pe fundalul deromânizării, a prigoanei naționaliștilor. Iar Theodor Codreanu e răspicat: mitul Eminescu, „cel mai important mit cultural românesc”, este *un mit viu*, nu o mistificare. Ciclic repus în discuție, contestat aprig, *mitul Eminescu* se revigorează.

*

Doar „lupta” cu mitul eminescian are deja o Istorie. Nu e aici locul de a o depăna. Faptul că noile generații pun sub lupă opera eminesciană, refuzând bombardamentul encomiastic, nu e, în sine, condamnat; dimpotrivă. Prejudecata că orice a scris Eminescu ar fi inatacabil a paralizat multe decenii spiritul critic. Dar voci tinere ori mai

puțin tinere, în numele demitizării, se dedau la violențe nihiliste, considerând că poetul trebuie să suporte „rigorile democrației”. Poate fi el condamnat pentru naționalism? A devenit ideea națională un păcat greu? Iată, contextul post-revoluționar, tulburând scara valorilor, instituie confuzia, întreținând o periculoasă nivelare. Întrebările par inutile, dar realitatea vieții literare, culturale în sens larg, atinsă de pofta maculării, a contestației oarbe, ne obligă să le formulăm. Fiindcă aceste ieșiri vitriolante, într-o epocă de rupere a zăgazurilor, în plină fermentație post-revoluționară, nu l-au ocolit nici pe Eminescu. Nu e vorba, firește, de a vida spațiul exegetic eminescian de o discuție critică; respingem și noi uniformitatea de reacție și credem că idolatria nu face casă bună cu discursul exegetic. Bineînțeles, nu de sancționare și imobilism avem nevoie. Dar, observăm cu regret, *demitizarea* funcționează și ea ca un nou mit!

Din fericire, posteritatea eminesciană e vie, expansivă și controversate iscate (benefice, negreșit) îi asigură o longevitate străină de supraviețuirea muzeală, cu iz funerar. Sunt, așadar, semne că „odihna” eminescologiei, întreținută o vreme de dulcea hibernare post-călinesciană, a fost curmată. Ca reper absolut, Eminescu are dreptul la o posteritate scutită de izul muzeal, ceea ce s-ar putea traduce prin râvnita schimbare de imagine. Împovărat de clișeistica didactică, iscând un halou admirativ, împins frecvent într-un festivism găunos ori, dimpotrivă, supus voinței agresive de contestare, Poetul național, rămas „măsura noastră” (cum zicea Noica), se oferă generos exegezei. Criticul român trebuie să *ajungă*, așadar, la Eminescu, reinventând etalonul prin lecturi proaspete, coborând în text. Iar controversa pare a fi „cea mai bună naftalină” (Gh. Grigurcu) pentru a-l păstra în actualitate.

Nimeni - dintre criticii serioși - n-a cerut jugularea discuțiilor (prin jocul liber al punctelor de vedere) ori, și mai rău, paralizarea spiritului critic, Eminescu fiind decretat o valoare intangibilă. Obligați față de geniul lui (cum îndemna Călinescu), se cuvine să poposim în luminișurile Operei. Or, observ, antifetivismul, furia demitizantă (ca replică la „terapia comemorativă” - Cr. Livescu), se dezinteresează suveran de text. Asistăm la o caragializare a receptării (M. Cimpoi), câtă vreme interesul unor „dilematori”, de pildă, se îndreaptă spre „Titu cel păros”, ilizibil, depășit, reacționar ș.c.l. Zeflemeaua, reamintim, nu ține loc de analiză lucidă și revizuire estetică, după cum tirul nihilist (cu gustul execuției) nu anulează sancționarea, invitându-ne la o percepție „naturală”.

Invitația ar fi să ne reîntoarcem la documente, dezgropând texte de altădată. Și pe această bază să cântărim dovezile fiindcă - nu e o noutate! - „manopere de culise” intervin și decid traiectoriile în posteritate. Revizuirile capătă, astfel, un suport credibil, ținta fiind - nu încapă vorbă - valorile de vârf, instituționalizate și tabuizate. Iar *cazul Eminescu*, înconjurat de o iubire inchizitorială și de o mistică agresivă, „scos” din condiția umană (cum observase E. Lovinescu), ar putea fi un teren excelent pentru „campațiile” criticilor, scotocind prin magazia cu locuri comune. Pricină pentru care Al. Do-

mihai eminescu

brescu, am văzut, s-a ocupat de *detractori*, cercetând textele și contextele. El nu se împacă, nicidecum, cu dictatura mitului, cu bigotismul; dincolo de cabalele politice, comploturile iudaice, fronda juvenilă și puerilă vrea să aplece în ce măsură *adversitatea*, iscată și de resorturi psihologice, iritată - poate - de frustrante „ziduri de iubire” cade în gesturi blasfemiatoare, devenind hulă logoreică. Nu cumva - se întreabă fals-inocent criticul ieșean - și *denigratorii* au lansat observații demne de interes, cârteala lor publică nefiind doar un incalificabil atentat la imagine? Mulți dintre autorii majori au căzut victime acestor scandaluri. Printre ei și „porcograful” E. Lovinescu, romanzând biografic în *Mite* și, îndeosebi, *Bălăuca*, viața poetului. Iar Iorga, vorbind despre „nepăsarea” lui Eminescu, a fost prompt taxat drept „călău”. Am invocat numele criticului de la *Sburătorul* fiindcă o afirmație lovinesciană va face carieră. „Cultura ardeleană - nota Lovinescu - era clădită pe un neadevăr”. Dar *folositoarea minciună ardeleană* va genera aprige controverse și va isca patimi nedomolite, angajând două filosoffii de viață, implicit două programe culturale în conflict. Pe de o parte, literatura luptătoare, civismul, pedagogia națională așezată sub semnul urgenței, militantismul care nu putea acorda prioritate rigorilor estetice; pe de altă parte, infiltrația ideilor junimiste, angajând bătălia în sfera emoțiilor estetice, ieșind din culturalitate, pigmentată de volubilitatea superficială a regășenilor, în contrast izbitor cu sensibilitatea gravă, bolovănoasă, a ardelenilor. Și, dacă L. Blaga vorbea de *tipul Grama* (vezi *Saeculum*, nr. 3/1943), *detractorii* din primul val se luptă cu lirismul bolnăvicios, blamând - de pe baricadele „direcției sănătoase” - pesimismul și ireligiozitatea, în scopul nobil al regenerării literaturii române. Fiindcă „un popor civilizată - ne încredința Aron Densușianu - va fi totdeauna numai ce-l vor face scriitorii săi”.

Deplângând „jugul” aventurierului Eminescu, Grama are încredere în viitor și așteaptă liniștit ca pocziile lui veninoase să fie uitate, ca binemeritată răsplată pentru „stricăciunile” provocate. Fiindcă ele au avut „urmări funeste” și lezează *interesele noastre morale*. Sub niciun chip Eminescu nu poate fi acceptat ca model, „buricat” acolo, în vârf - scria apăsat Grama - prin „spiritul de clică”. În fine, *chestiunea lui Eminescu* nu putea cocoli „morbul mental”, starea sanitară a poetului și, desigur, „alarmul foilor”, canonicul fiind îngrijorat de orgiile periculosului cult; o ceată de oameni ar fi pus la cale „comedia” și tinerețea de atunci, amețită, sedusă, hipnotizată ar fi căzut pradă „infecției”. Ca să nu mai vorbim despre „monstruozițările” poetice, sfidând „paciența hârtiei”, ori de influența schopenhaueriană, filosoful german fiind decretat „îngerul rău” al poetului. Tot din unghiul „literaturii bolnave” denunța și Aron Densușianu cultul eminescian ca „desfrâu libidinos”. Dezordinea din viața poetului s-a transferat operei, incoerentă, întruchipând - prin „înnodare de strofe” - „o lume bolnavă și haotică”, locuită de „confuziune”.

S-ar cuveni să observăm că polemicele din jurnalele epocii, iscate în jurul lui Eminescu, vizau mai puțin insatisfacțiile estetice, cât, îndeosebi, *epidemia eminescianismului* și infiltrațiile junimismului. Războiul se purta cu tabăra *Junimii* și Eminescu era ținta predilectă și din această pricină. Putem accepta explicația unui deficit de gust (cazul lui Gellianu care, în „șchițele (sale) literare” blama producțiunile eminesciene ca fiind incorecte și neterminate, „torturând” rima și ritmul; dar același era ferm când ne anunța că modelul nu este bine ales). Apropierea de un text cere, ca tip de lectură, o adecvare a structurilor; putem conchide că și inadecvarea structurală asigură o explicație (acoperire) plauzibilă celor care au rostit cuvinte grele față cu opera eminesciană, vădind o concepție „așa de puțin comună” (și ridicând, astfel, serioase dificultăți de recepție). Al. Dobrescu muta însă centrul de greutate al refuzurilor (cu doza inevitabilă de obtuzitate și resentimentarism colorând reacțiile), găsind o altă explicație, interesantă și parțial credibilă „Detractorii” primului val slujeau un alt program cultural și mășăluiau într-o altă direcție, așezând în prim-plan civismul, moralitatea și gândirea utilitaristă, propunând un militantism care încălzea, deopotrivă, „spiritul și inima”. Iar „tirania” lui Eminescu, cel care - după vorba lui Păucescu - stăpânea literatura română intra în conflict cu această disciplină de program, de fibră ardelenescă.

Azi, killerismul cultural pe care îl practică unii cu osârdie nu mai are legătură cu o astfel de motivație. Etern ca poet, actual prin gândirea sa politică, Eminescu este privit, ciudat, ca un exemplu anacronizat. În un grup de eminescologi, printre care și Th. Codreanu, stăruiind asupra contextelor, face demonstrația că *testul Eminescu* rămâne o piatră de încercare. Iar cartea domniei-sale consacrată *Mitului Eminescu* se va dovedi o carte fundamentală.

Sfidarea națională

Veleitari care s-au cuibărit și pe la anumite instituții, înființate să gestioneze echitabil și eficient subvențiile destinate culturii. În anul care tocmai s-a încheiat, am asistat la cea mai scandalosă distribuție din câte au fost, de vreme ce reviste cu tradiție au fost ignorate sau li s-au pus bețe în roate, iar fițuici penibile au intrat în calcule. S-a scris mult în acest sens, a apărut și un protest masiv al intelectualilor, dar diriguitorii au închis ochii și și-au astupat urechile, considerând că varianta lor e valabilă. Inconștienți, antinaționali și antiraționali, cum i-au măgulit unii, au avut darul să agite spiritele dintr-o societate care și așa nu poate să spună că se află sub un regim pacifist. Sfidaarea marilor creatori și a revistelor de tradiție te obligă să amintești culturnicilor că miniștrii trec și arta rămâne, ca să cităm și un clasic al prozei, că dulăii (de la Dulea formulare) n-au rezistență și nici prestanță în înfruntarea veșniciei. Ne e jenă să tot avertizăm guvernarea de gafele lor, dar nu observăm vreo schimbare, vreo tragere la răspundere, ca să semnăm vreun tratat de pace. Dimpotrivă, credem că ne irită special, să ne demonstreze cine e șeful. Intelectualii au totuși altă menire, nu aceea de a protesta sistematic. Dar nu-i cere calului triluri și privighetorii copite!

Expirați și infirmați

Anul 2006 a excelat în contestări reciproce, care erau, oricum, previzibile. Conflictele mocneau mai de mult. Din punctul nostru de vedere, unele sunt justificate, grație climatului în care s-au extins. Beneficiara unei deschideri culturale, generația '60 și-a exploatat bine șansa, astfel că s-a impus masiv și variat, umplând un gol artistic, lăsat de proletcultiști. Acum, la o judecată obiectivă, se dovedește că doar puțini reprezentanți ai ei rezistă

anul cultural 2006

1. Excelent. Dar e loc de mai bine.

2. Revistele culturale au fost destul de bune în acest an, dar sînt cam multe pentru numărul de scriitori care pot să le umple paginile în mod mulțumitor. Nu știu la ce absurdități și anomalii se referă întrebarea. Revistele, ele însele, sînt pline de absurdități și anomalii, ca toată existența noastră, dar nu de aceea le apreciem.

3. Perenitatea culturii stă tocmai în forța de a trece peste dezinteresul oficial. Dacă e vorba de dezinteresul publicului, vina e împărțită.

4. Prin lipsa lui de individualitate.

5. Dar cine le contestă abundența? Cărți? Cărți așa, în general? Am citit foarte multe cărți bune: lucrări originale de diferite genuri, sinteze, antologii. Am citit excelente cărți traduse din literatura universală și nu mai puțin cărți autohtone. Toate apărute în 2006. Dacă vă referiți la literatură și tot, chei... cîte nu au apărut!

Evident, cele mai bune cărți sînt cele ale semnatărilor răspunsului de față și ale organizatorului anchetei! Se poate altfel?!

Depășind aceste capodopere obligatorii, aș menționa ca apariții foarte interesante **Dicționarul general al literaturii române** coordonat de Eugen Simion, prin volumele apărute în 2006, **Dicționarul biografic** al lui Aurel Sasu. Apoi romanele noi, dintre care cîte un loc pe podium au **Supunerea** de Eugen Uricaru, **Zogru** de Doina Ruști și **Război ascuns** de Dan Perșu. Au

1. Care credeți că a fost climatul cultural în anul 2006?
2. Cum l-au influențat revistele literare, amintindu-vă că nu toate au fost pasive în fața atâtor absurdități și anomalii?
3. Cu tot dezinteresul arătat culturii, au existat manifestări, evenimente care să ateste perenitatea acesteia?
4. Prin ce pare să se fi individualizat anul de curând încheiat?
5. Abundența cărților nu poate fi contestată. Dintre multele tipărituri, bănuim că s-au detașat câteva sub semnul valorii. Numiți-le și argumentați-vă opțiunile!

revizuirilor, care, de altfel, întârzie, dar ei vor să rămână în grup, sub ierarhiile ce i-au înglobat. Marea literatură mondială nu-i prea acceptă pe unii. Criticii epocii respective țin cu dinții ca topurile lor de-atunci să fie respectate, ca și cum, între timp, nimic nu s-ar mai fi scris. Mai ales sub eliminarea barierelor teritoriale și spirituale. Acțiunea stimulează o reacțiune. Noi veniți în literatură nu agreează această strategie, de-aceia au început să cîrtească. Firesc, până la un moment dat. Din păcat, contestatarii fervenți nu vin cu o operă care să rivalizeze cu cea respinsă, pornografia, deriziunea și scabrosul intrând în prim-plan. Suntem convinși că procesul va continua și în următorii ani, martorii acuzării și ai apărării își vor încrucișa și mai mult săbiile, beneficiul sperăm să fie al artei, care nu trebuie să rămână doar provincială și desuetă. Pentru că, atunci când cineva se aventurează să reformuleze criteriile, e ignorat sau îndepărtat, se refuză cronicile despre el, într-un cuvânt, se întârzie recunoașterea valorii reale. Tratatamentul discriminatoriu persistă, spre amuzamentul unora care tot afirmă că arta contemporană e la pămînt. Cum nu vîi tu Caragiale, Doamne!

Irizarile întunericului

N-am vrea să se creadă că vedem doar în negru (în neguri!) partea spirituală a unui neam care a dat atîția învățați și creatori de-a lungul veacurilor, deveniți acum parte dintr-un

patrimoniu universal. Dar cei care sînt în plină formare, pe pragul de a fi acceptați pretutindeni, în condițiile în care sînt tratați, ar putea dezerta de la menirea lor inițială. Totuși, stînd strîmb și judecînd drept, se observă o emulație aparte, o ebuliție normală, mai ales că, la nivelul uniunilor de creație, arta se află la mare cinste. Colaboratorii noștri sesizează aceste fapte benefice și nu le trec cu vederea. E continuat și susținut cu aplomb un festival internațional, „Zile și nopți de literatură“, care ar trebui totuși mai mediatizat, tradiția e respectată și de altele, interne, cu participarea unor personalități de marcă, se fac eforturi ca revistele să supraviețuiască, pentru a ilustra starea literaturii actuale și potențialul artistic din toate provinciile românești. Prin venirea lui Nicolae Manolescu la cîrma uniunii noastre, am căpătat nu numai respectul ce ni se cuvenea, ci și un plus de siguranță și normalitate. S-a intensificat ritmul lecturilor publice, vizibilitatea scriitorilor pare să fie mai mare, deplasările în străinătate sînt sprijinite cu o parte valutară, iar pensiile autorilor au crescut cu un procent substanțial. Ne paște totuși un pericol. Cele două culturi, despre care vorbeam la începutul acestui text, amenință să intre într-n divorț de răsunset, iar scriitorii, ilustrînd-o pe cea critică, ar putea staționa doar în arca pe care masele de cititori n-o mai pot prinde. E o situație îngrijorătoare de care ne temem. Cine o va rezolva, e o întrebare ce va căpăta un răspuns, sperăm, în anii ce vin. Prea multe speranțe nu ne facem totuși, fiindcă știm care-i nișcarea spirituală în lume. Suntem noi capabili s-o îmbunătățim?

Dezinteresul oficial

horia gârbea

- comentator, „Cultura“ -

mai publicat romane bune Ioan Lăcustă, T.C. Zarojanu, Mihail Gălățanu, Constantin Țoiu și alții. Notați că nu am citit încă recentul roman al lui Petru Cimpoșu. Să nu uit prozatorii debutanți de mare perspectivă: Augustin Cupșa cu **Perforatorii** și Andrei Mocuța. Și la poezi lista e detul de lungă, chiar dacă nu atît de extinsă. Ea cuprinde volume inedite remarcabile de Marta Petreu, Cornelia Maria Savu, Robert Șerban, Viorel Lică, Dan Mircea Cipariu, așa, la prima strigare. Și în acest gen am avut debuturi promițătoare: Violeta Ion, Olivia Zgarbură, Iulia Roșca, Andra Rotaru. Dramaturgia a adus cîteva cărți noi de interes: Dan Mihu, Peca Ștefan și alții, dar mai puține spectacole cu piese noi.

La traduceri ar fi de scris pagini întregi. Mă limitez să semnalez excelentele serii de volume pentru copii traduse din literatura americană și britanică la Editura Corint Junior. Un adevărat desant de colecții de gen pe care le-am citit și eu, ca un (relativ) adult cu același interes. Că veni vorba, tot la Corint, de apreciat seria „Scriitori români“, cu reeditări importante: N. Manolescu, E. Simion, tetralogia Țepeneag, **Adio Europa** de I.D. Sârbu

Critica și istoria literară au avut destule reușite, între care mai de seamă mi s-a părut monografia **I.D. Sârbu** a lui Daniel Cristea-Enache.

Sînt notabile reeditările unor volume „clasice“ de eseuri la Cartea Românească și cea a romanului **Scara tîrziu** de Alexandru George.

E firesc imposibilitatea oricărui observator, cît de atent și harnic, de a cuprinde toată desfășurarea fenomenului editorial, fie și numai pentru partea literară.

Vedeți ce an bogat am avut! Și, cînd mă gîndesc, că din fiecare carte vîndută două procente sînt percepute de breasla scriitorilor ca timbru literar mă bucur și mai tare.

Doresc tuturor scriitorilor și editorilor un an 2007 încă mai rodnic!

1. Cred că între scriitori s-au născut noi disensiuni. Și asta din cauza „Dosariadei”. Unii dintre scriitori au colaborat cu Securitatea, alții nu. Mi se pare firesc faptul ca necolaboranștii să dorească să se facă „lumină” în această chestiune. În zadar se spun tot felul de lucruri pe la colțuri sau în cafeneaua Muzeului Literaturii Române, dacă nu există faptele scoase la suprafață. O atare stare de fapt nu face altceva decât să mărească suspiciunea. Și, cum românii sunt bolnavi de suspiciune, este firesc să se nască animozități și grupuri literare. Pot să salut ofensiva tinerilor scriitori care, surzi în fața zgomotului „Dosariadei”, își văd de cărțile lor. Mai mult decât atât, au înființat și o revistă literară care poate să aducă un suflu nou în viața publicistică literară.

2. Anomalia fără precedent, în acești ani postdecembriști, este separarea pe care a făcut-o AFCN. Adică, nu poți numai anumite reviste literare - și asta din motive greu de înțeles - și altele, nu. Mai ales că importanța lor este mare. Un exemplu este și revista **Luceafărul**, care nu a primit subvenție. Dar sunt și altele. Ceea ce duce la o înrăutățire a vieții acestora. Motivația pe care a adus-o conducerea AFCN a fost o absurditate. Pentru că dacă dosarele pentru subvenție trebuie să conțină multe documente în plus, față de anii anteriori, acestea trebuiau aduse la cunoștință în timp util. Totodată, poate că și revistele literare ar trebui să aibă în structura lor un specialist în domeniul managementului cultural. Numai că angajarea unui astfel de specialist necesită bani. Iar revistele nu au fonduri. Nu poți aplica reglementările Uniunii Europene într-o țară care își duce zilele de azi pe mâine. Aici ar fi trebuit să intervină Ministerul Culturii și Cultelor. În orice țară occidentală există publicații subvenționate direct de stat. Mai ales că revistele literare au un public țintă destul de mic. Acest lucru se poate vedea din tirajele lor. Însă ministerul în cauză a pasat pisica în curtea AFCN și s-a spălat - precum Pilat din Pont - pe mâini. Fără să realizeze un dialog viabil între redactorii șefi ai revistelor literare. Și atunci, nu ne mirăm de ce asistăm - în specific românesc - la astfel de absurdități. Apelul pentru Salvarea Culturii nu știu să fi avut vreun efect asupra celor care ar trebui să gestioneze viața literară. După cum am văzut și din programele pe care le va derula ministrul Iorgulescu din fondurile primite de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, cultura scrisă lipsește cu desăvârșire. Am scris într-un comentariu, pe care l-am publicat în suplimentul „ABC” al ziarului „AZI” că un minister care nu știe să protejeze cartea, duce la distrugerea identității culturale a țării respective.

3. Este foarte adevărat. Dar cu ce preț? Nu este admisibil ca un scriitor important să stea pe la ușile directorilor de bancă și să se milogească pentru ca aceștia să subvenționeze X sau Y manifestare. Nu mai vorbesc despre faptul că în nicio țară

Distrugerea identității culturale

mariana criș

- comentator, „A.B.C.” -

a Uniunii Europene scriitorii importanți nu stau pe la diverse uși pentru a cere bani. Acolo există, ceea ce la noi nu se va întâmpla poate nici peste 10 ani, instituția impresariatului literar. În România, ca există numai în ceea ce privește traducerea literaturii străine. Deci, situația este, în continuare, asemenea unui lac stătut în care se varsă pâraie mai mari sau mai mici.

4. Prin realizarea Bookfest-ului. Cu toate că și acesta s-a organizat cu mult scandal din partea AER și Ministerul Culturii și Cultelor. Evident, în mijlocul acestui scandal au fost banii. Totodată, pentru prima oară la noi, a fost îndeplinit visul lui Mircea Eliade. Acela de a se organiza la București un Congres al Religiiilor. Nu mă refer acum la organizatori, dar faptul că la București au fost prezente personalități în domeniu este un lucru lăudabil. Pentru că nu trebuie să uităm că opera - mai ales cea științifică - a lui Eliade este un reper în lumea specialiștilor.

5. În ceea ce privește memorialistica, remarc ediția îngrijită de profesorul Sorin Alexandrescu, în două volume, a **Jurnalului portughez și alte scrieri**, de Mircea Eliade, publicat, în această vară, la Editura Humanitas. Studiile introductive, notele și traducerile sunt semnate atât de Sorin Alexandrescu, cât și de Florin Turcanu și profesorul Mihai Zamfir. De ce spun că această ediție este importantă? Pentru că, spre deosebire de „Jurnalul portughez” inclus în ediția lui Mircea Handoca a **Jurnalului**, apărut cu ani în urmă la Editura Humanitas, această ediție este integrală. Ea cuprinde atât textul în totalitate al jurnalului, scris de Eliade între 1941-1944, pe când se afla la Lisabona, ca atașat cultural, apoi „Jurnalul romanului **Viață nouă**, redactat între 1940-1942, corespondența, rapoartele diplomatice, studiile istorice **Salazar și revoluția din Portugalia**”, „**Românii, latinii Orientului**, precum și toate articolele scrise în acea perioadă, **Ginta latină e regină**, **Camoes și Eminescu**, **Eminescu - poetul rasei române**, **Cântece românești de Crăciun**, **Dor**, interviul dat de Eliade la apariția cărții despre Salazar, **Legenda Meșterului Manole**, **Liviu Rebreanu**, **Panorama intelectuală a României** (interviu), **Nicolae Iorga, omul care a scris cel mai mult din lume**, **Literatura română contemporană**, **Este sociologia instrument de reformă socială?**, **Un mit românesc al morții**, **Câțiva Iusofili români**, piesa de teatru **Oameni și pietre**. Deci, două volume care, alături de ediția lui Mircea Handoca, aduc o imagine completă despre personalitatea lui Eliade. De remarcat, este și faptul că aceste texte sunt, în mare parte inedite, sau publicate, pentru prima oară, în traducere românească.

În ceea ce privește dicționarele, cel mai important este cel al profesorului Aurel Sasu: **Dicționarul biografic al scriitorilor români**, apărut la Editura Paralela 45. O lucrare monumentală, utilă atât jurnaliștilor, dar și criticilor literari, studenților. Dar romanul anului, dacă ar fi să ne luăm după diversele topuri, realizate de reviste la sfârșit de an, este fără îndoială, trilogia lui Marius Tupan, **Batalioane invizibile**, formată din romanele **Craterul**, **Rhizoma** și **Asteroidul**. Spun că este romanul anului, pentru că Marius Tupan a reușit să condenseze în trei volume atât istoria noastră de mai bine de o jumătate de secol, cât și viitorul acestei planete pe care, chiar dacă nu ne place, trebuie să ne ducem traiul. Structurată foarte bine, trilogia se desfășoară între parabolă și realismul

anul cultural 2006

magic. Grigore Plagamat este personajul care traversează Infernul atât totalitar, cât și cel terorist și care, în final, reușește să-și salveze identitatea prin credință. Aflat între înger și demon, Marius Tupan reușește să surprindă mecanismele puterii atât totalitar comuniste, cât și cea - așa-zis - „democratică”. Amestecând, ca într-un creuzet, parabola, alegoria, dar și realismul, autorul ne aduce în față o trilogie în esență religioasă, pentru că toată desfășurarea se află sub semnul Divinului coborât în om. Lumea lui Tupan este parcă venită din Vechiul Testament, unde sexualitatea, intriga, promiscuitatea identitară și credința în forțele divine își dau mâna. Oamenii poartă în ei particule divine, pe care nu vor să le ia în seamă și se lasă purtați de Diavol, ca într-un dans al realității și irealității. Batalioanele invizibile sunt aceste particule divine, care, în final, reușesc să salveze Pământul prin regăsirea unei umanități plină de sevă. O trilogie complexă, care explorează ceea ce ființa umană știe să ascundă foarte bine: răutatea, ipocrizia, delațiunea, terorismul, traficul ideilor, trupurilor. Deci o mlaștină urât mirositoare, dar care poate fi asanată numai prin credința în Dumnezeu. Acestea ar fi numai câteva elemente care aduc această trilogie în top. Important este să ne debarasăm de orgoliu și să vedem în cartea lui Marius Tupan adevăratele virtuți ale unui foarte important romancier contemporan.

Ioan Iascu

- comentator, „Ramuri“ -

O adevărată junglă

1. Climatul literar 2006? Se bate mereu monedă pe această temă: climatul literar al anului... Personal, o percep ca o întrebare puțin interesantă. Climatul literar al anului 2006 nu a fost nici cu mult mai bun, nici cu mult mai rău decât al anului precedent sau al ultimilor trei-patru ani. Au fost publicate tot felul de cărți, din care un critic literar angajat în alte multiple activități nu poate lectura decât o mică parte. Apoi, cu sau fără voce, el este, cel puțin parțial, „aservit“ politicii literare a revistei/revistelor la care colaborează. Ceea ce este într-adevăr benefic se regăsește în mulțimea de proiecte lansate de Uniunea Scriitorilor din România, care urmărește diversificarea ofertelor, o mai bună reliefare și apropierea de public a literaturii și a scriitorilor cu o cotă valorică reală. Bine venite sunt și târgurile de carte, din ce în ce mai numeroase și calitative, multe deja tradiționale, prin mijlocirea cărora cartea devine, cumva, un bun public. În rest, nelipsitele orgolii și confruntări mai puțin amicale dintre scriitori nu fac decât să condimenteze, să scoată din apatie climatul despre care, iată, vorbim încă o dată. Ele sunt un rău necesar.

2. Este o evidență că revistele influențează climatul literar. Așa s-a întâmplat de la bun început: să ne amintim de „arhaicul“ program al *Daciei literare* de la 1840 și de atâtea altele care au urmat. Să ne gândim la presa literară de azi, diversă, contradictorie, dar și ambițioasă și stimulativă. Viața literară ar fi mult mai anostă dacă n-ar exista *România literară*, *Lucașfărul*,

Convorbiri literare, *Apostrof*, *Familia*, *Ramuri*, *Vatra*, revistele tinerilor scriitori, suplimentele culturale ale unor ziare și toate celelalte. Ele mențin viu acest climat literar, cu bune și cu rele, sunt o formă de existență a lui. Cât privește partea a doua a întrebării, nu înțeleg prea bine la ce vreți să vă referiți. „Absurdități“ și „anomalii“ sunt niște cuvinte prea tari pentru a caracteriza climatul literar al unui singur an. Dacă astfel de situații persistă, ele sunt în primul rând o „moștenire“ a anilor precedenți: neglijarea culturii, minimalizarea rolului scriitorului, scăderea interesului pentru lectură, aversiunea generală față de carte a noilor Miteci dâmbovițeni. În orice caz, cei pasionați cu adevărat de literatură, fie cititori, fie autori, nu vor putea nicicând renunța la acest „viciu“.

3. Vă referiți, probabil, la anumite forme de cultură. „Dezinteresul arătat culturii“ seamănă bine cu dezinteresul arătat economiei, protecției sociale, învățământului, sănătății ș.a.m.d. Instituțiile statului neglijează interesele generale ale cetățenilor, pentru că reprezentanții lor, aleși sau numiți în funcții, se preocupă de rezolvarea afacerilor personale. O maladie națională! Ofensiva împotriva culturii este, în fapt, ofensiva nulităților parvenite împotriva a tot ceea ce înseamnă conștiință, gândire liberă, valori morale, legalitate, demnitate și independență față de orice tendințe și forțe de manipulare și aservire. Ura și disprețul față de adevărata cultură și literatură nu sunt decât niște convulsii provocate de frica de adevăr și de justiție, valori ale opoziției permanente manifestate față de orice fel de parvenitism și venalitate. Cultura autentică va continua însă să existe de una singură, pentru că ea încorporează valorile de libertate, adevăr, justiție, demnitate, fără de care viața socială nu este posibilă. Extirparea adevăratei culturi nu poate avea loc, fiindcă ea ar duce la o sinucidere

colectivă. Între manifestările care arestă perenitatea culturii se pot enumera târgurile cu sutele de lansări de carte, zile ale revistelor literare sau festivaluri ale culturii populare, tradiționale, teatrale etc. Exemple sunt suficiente.

4. Anul de curând încheiat nu mi se pare să se fi individualizat prin evenimente culturale și literare mai proeminente decât anul trecut. Repet însă, îmbucurătoare sunt inițiativele și proiectele lansate de Uniunea Scriitorilor, menite să sporească vizibilitatea membrilor săi, să încurajeze pe tineri, să sprijine promovarea literaturii române în *mass media* și chiar pe plan internațional: revista tinerilor scriitori, bursele de creație de la Neptun, zilele și nopțile de literatură ce au loc tot acolo, colaborarea cu câteva cotidiane și posturi de televiziune pentru a impune literatura în viața de toate zilele, prezența mai sensibilă în viața publică etc. Cred că se mișcă ceva...

5. Este o întrebare care ne pune la încercare mai mult spiritul de divinație. Cine poate urmări acum, cu atenție, marea majoritate a aparițiilor de carte dintr-un an calendaristic? La noi, o piață liberă este (încă?) și una haotică. Eu personal îmi declin competențele în acest sens, fiindcă nu mă simt în stare a face o comparație justă, onestă, documentată ș.a.m.d. Aș spune că privesc numai în acel compartiment al unei biblioteci a cărui ușă am ales-o și am deschis-o singur. Mă interesează doar rafturile din acea încăpere. Atât! Energia, timpul, diligențele nu-mi îngăduie aproape nimic în plus, niciun lux, nicio aventură. Îmi pare rău că nu vă pot satisface prin a da un răspuns scontat de dvs., dar noi continuăm să trăim și să... citim, fără altă șansă, după *Babel*. Aș putea adăuga doar că, în 2006, nu au încetat să apară lucrări de referință pentru oricare cercetător al literaturii, precum cele editate de Academia Română sau *Dicționarul biografic al scriitorilor români* de Aurel Sasu. În rest, desigur că au fost publicate și cărți bune și foarte bune de proză, de poezie, de critică și eseistică. Cred că literatura noastră este una dinamică, fertilă, în ebuliție, ca o adevărată junglă, iar o adevărată junglă este unul din plămâni tereștri. Astăzi, prin literatură, putem respira.

anul cultural 2006

1. Oamenii politici au o mare îngustime în această privință, interesele și preocupările lor prioritare sunt de altă natură. Adesea, obtuzitatea, dezinteresul, incultura celor plătiți din bani publici au fost impedimentele de bază ale culturii. Climatul literar din 2006 nu a fost diferit de cel din anii precedenți, fiind marcat de sărăcie, dispreț, neînțelegere din partea administrației. Și, deși în chip evident nu poate fi vorba de secolul lui Pericle, cultura și-a văzut în mod responsabil, cu tenacitate, de calea ei. Ea se află într-o perioadă de căutare, zbatându-se între nevoițe și entuziasmele libertății. Climatul literar? Paradoxal, supraviețuind, renăscând din propria cenușă, luptându-se deconcertant cu mentalitatea postmodernistă, cu societatea de consum, cu globalizarea, cu hedonismul omului de azi, adaptându-se, căutând soluții. Este adevărat că, într-o țară săracă, și cultura este săracă, dar disprețul și ignoranța nu pot fi scuzate. Climatul în 2006? Cel obișnuit în ultimii ani, de sacrificii, de iluzii aproape disperate, de neliniști.

2. Revistele culturale au rolul, într-o lume normală, să întrețină climatul literar, să formeze școli, direcții, să asigure comuniunea și comunicarea, să experimenteze. Ele reprezintă un dialog viu, aspectul dinamic al esteticului. A le lăsa să moară prin finanțare neadecvată, prin lipsa unor politici clarvăzătoare, a le considera inutile și parazitare economic ține de aceeași gândire îngustă, meschină, fără perspectivă, troglodită. În general, revistele s-

Gândire îngustă, meschină

Paul Aretzu

- comentator, „Ramuri“ -

au zbatut să-și îmbunătățească imaginea, grupul de colaboratori, sumarul, să se impună valoric, să reprezinte atât cultura națională, cât și resursele zonale. Prin intermediul revistelor se manifestă atitudinea critică, se face selecția, se desoperă și se susțin talente.

Redactorii, colegiile redacționale impun acestora o anumită personalitate culturală. Există, fără îndoială, și veleitarism, apariții care nu aduc foloase culturii, care servesc mai mult unor orgolii. Este însă regretabil că dispar, din motive meschine, financiare, reviste foarte valoroase, precum „Columna“, a lui Gheorghe Grigurcu sau „Calende“, a lui Mircea Bârsilă, și exemplele nu se opresc aici.

3. În fața acestor anomalii, breasla s-a solidarizat, protestând, trăgând semnale de alarmă. În ședințele de Consiliu ale USR s-au discutat probleme legate de îmbunătățirea imaginii scriitorului, găsirea unor mijloace mai eficiente de comunicare cu cititorii, încurajarea scriitorilor tineri, o difuzare mai bună a cărții, ajutarea materială a scriitorilor (legalizarea pensionării acestora), creșterea patrimoniului breslei. Acțiunea lecturilor publice a fost pusă în practică, s-au demarat schimburi culturale cu alte țări, avându-se ca scop realizarea de tra-

duceri, iar în acest sens Festivalul și colocviile de la Neptun, unde a participat un număr mare de traducători, a fost o realizare. Cultura este o caracteristică genetică a omului, manifestându-se împotriva tuturor obstacolelor, pentru că, după o vorbă binecunoscută, nu mor caii când vor câinii.

4. Anul literar 2006 este marcat, fără îndoială, de semne vădite ale solidarizării de breaslă, de o îmbunătățire a imaginii și a prestigiului scriitorului, de eforturi de integrare în literatura europeană și de prezența în prim-plan a unor tineri talenți.

5. Apariția de carte, în anul trecut, a fost diversă, a reprezentat toate generațiile și a acoperit, la un nivel remarcabil, toate genurile. Cărți de valoare au fost numeroase, dar, pentru a nu nedreptăți pe cineva prin omisiune, nu vom da nume. Remarcăm însă, în mod special, cărțile autorilor tineri, care dau astfel o perspectivă optimistă scrisului.

1. Unul staționar, "ca la Drencova" vorba mult hulitului Eugen Barbu. Au apărut volume de poezie, multe de debut, cum a fost și în anii trecuți și în cei foarte trecuți. Cu poezia am stat și stăm tot bine, ce păcat că nu și în economie. Unii sunt sceptici în ceea ce privește valoarea acestora, eu, dimpotrivă, constat că rar dau peste un volum de versuri care să nu aibă nimic demn de semnalat. Evident, "românul e născut poet!" Nu și prozator. Cărți de proză (romane mai cu seamă) apar puține și de valori variabile, nerecunoscute, atunci când există, și "umflăte" atunci când îndeplinesc condiția "sine qua non" a mediocrității sau a imitației. În progres ("work in Progress") pornografia, dezlanțuită încă din titluri. Critica e încă la pământ, desigur și din cauză că n-are ce să critice. Iar dramaturgia, "pe ici - pe colo și anume în punctele esențiale" (la Paris, de pildă)

2. Doamne, dar cine mai citește azi reviste culturale care apar în tiraje confidențiale, și acelea subvenționate?! Cât despre restul gazetelor, aproape toate "de scandal", din păcate nu au avut parte de subiecte grase din partea scriitorilor, nici vreo crimă (doar sinuciderea lui Ion Stratan), nici un plagiat mai de soi (imposibil de descoperit de fapt, atâta vreme cât nu se citește mai nimic), nici vreo bătaie la Casa Scriitorilor (ehci, unde sunt vremurile în care scriitorii aveau bani ca să se-mbete și să sară la bătaie, fie din motive estetice, fie din cele politice?), nimic. Iar televiziunea, câtă s-a dedicat culturii, a emis, ca de obicei, după miezul nopții, când dorm până și scriitorii. Iar Pleșu și Liceanu au vorbit ceva mai devreme, dar mai sigur despre politicieni. Doar Dan C. Mihăilescu a "ținut mai aproape", dar ar fi de

Minor, fără adversar

valentin tașcu

- comentator, „Viața Românească” -

le-am scris, dar le-am și citit. Tot astfel am citit trilogia obositor de valoroasă a lui Marius Tupan, **Batalioanele invizibile**. A meritat efortul, deoarece am constatat că am avut în mâini o rară carte de interes universal, care poate fi citită atât la Montevideo, cât și la Osaka sau Perth, o carte scrisă cu program teoretic, cu influențe asumate și asimilate (cam în sensul în care vorbea Borges despre rescrierea unor cărți fundamentale), cu fond și formă etc. Am scris toate acestea și am trimis articolul la cea mai titrată revistă de literatură, "România literară". Eram sigur că articolul nu va fi acceptat, fiind tot atât de sigur că nimeni de acolo n-a citit și nici nu va citi opera. Nu era deci cu puțință să fie încălcat dreptul la glorie al unui Cărtărescu, despre care toată lumea zice că e minor, dar el e în top, fără adversar. De fapt el nici nu mai trebuie citit, din moment ce e cel mai... C-așa-i la noi! (Kasai, cum zic ungrii).

anul cultural 2006

Foamea de scenarii a luat locul senzaționalului. Când se va reitiera cultul pentru scriitor, deci respectul pentru personalitatea literară, faptul literar va fi, cred, un eveniment.

4. Anul 2006, în afară de haosul moștenit de la ceilalți ani, s-a individualizat prin intoleranța unora față de alții: a celor de dreapta împotriva celor de stânga, a celor de stânga împotriva celor de dreapta, a celor care n-au făcut poliție politică împotriva celor care au făcut, a celor care au făcut împotriva celor care n-au făcut... Un Caragiale și un Eminescu ar scoate o mare literatură de aici!

5. Apar, într-adevăr, foarte multe cărți la edituri prestigioase, la edituri obscure. Unele rămân simple *tipăriuri*, altele sunt opere mari, poate chiar capodopere, după examenul sever al timpului.

Cartea mare ajunge destul de greu la cititor, din cauze diverse. Nu insist asupra lor. Se citește mult, chiar foarte mult. Trăim într-o epocă dominată de cultura ziarului. Cartea, scriitorul trebuie să țină seama de această realitate. Scriitorul trebuie să fie și propriul său impresar.

Lumea în care trăim este o sursă inepuizabilă pentru literatură. Scriitorul nu trebuie să evadeze în alt timp sau în alt spațiu. Are sub ochii proprii tot ce-i trebuie pentru o literatură de senzație. Așa **Batalioanele invizibile** de Marius Tupan, așa **Maimuțe în harem** de Șerban Tomșa, așa **Scândurica** de Dan Miron.

Dincolo de retorică, de polemică, subzistă modul, propriu fiecărui creator, de a răspunde imperativelor lumii în care rătăcim. Excesul de imagine al vremii noastre ascunde frica în fața răspunsurilor bănuite, dar occultate cu bună știință. Scriitorii nu se tem. Iar răspunsurile lor posibile sunt cele care rămân.

urmărit câți schimbă canalul pe manele la ora respectivă.

3. Da, prin nimic, ceea ce este o performanță. Hilară a fost chiar și dezbaterea pentru "cei mai buni, adică mari, scriitori români în viață", unde, ca în zicală, cei zece au fost doisprezece, dar printre ei abia de și-au făcut loc doi-trei scriitori. În rest, gânditori, publiciști, oficiali și plevușcă. Nu dau nume, pentru că toți sunt de fapt mari de tot și n-am niciun pic de curaj. Mă mir că n-a intrat și Irinel Columbeanu, care oricum a scris o carte (oare chiar el?). Cel mai tragic lucru s-a întâmplat într-o emisiune de Tatulici, în care moderatorul a riscat să întrebe publicul tânăr din studio dacă este importantă meseria de scriitor. Cu sinceritate distrugătoare au votat la început că *Da* cinci tineri, care spre sfârșitul emisiunii, când a fost repetată întrebarea, s-au înmulțit, firesc, la 11 parcă, deci cu o creștere a natalității de peste sută la sută. Aiasta-i situația!

4. Evident, tot prin nimic și nu "pare", ci chiar este.

5. Ca să-l imit pe Grigurcu, care acum aproape patru decenii, răspunzând la întrebarea "care sunt cărțile anului", a început cu titlul volumului său de debut, voi zice că de valoare sunt cărțile mele. De ce? Pentru că nu numai că

ana dobre

- comentator, „Meandre” -

Agresarea generațiilor

Opera Omnia?..

2. Revistele literare, mai pasive unele, mai ofensive, mai indiferente altele, întrețin atmosfera culturală într-o lume care pare interesată de orice, dar nu de idei, nu de ficțiune, nu de metafizica vieții, nu de esența din spatele aparenței.

Deși se spune că realitatea întrece ficțiunea, așa zice că totuși ficțiunea dă nume realității, o fixează, o individualizează, o pune în sertărașul eternității.

În fața atâtor anomalii și absurdități, revistele au luat atitudine, s-au angajat în polemici, și-au spus, unele destul de vehement, părerea în legătură cu probleme de interes. Rezultatele acestor lupte de azi se pot vedea mâine. Important este că scriitorii cred în puterea cuvântului de a construi. *Important este ca scriitorii să nu tacă.*

În fața atâtor anomalii și absurdități, scriitorul trebuie să facă literatură. Unele reviste, unii scriitori au înțeles acest deziderat, altele nu. Cei mai mulți scriitori, da. Nu timpul rezolvă problemele; literatura, cu siguranță, le exceptează, le transfigurează, le dă un sens.

3. Cultura n-a fost niciodată pentru niciun guvern o prioritate. Dezinteresul arătat culturii este dezinteresul arătat față de om, în general.

Au existat evenimente, dar ele nu au avut impactul nici dorit, nici necesar. Înainte de '89, era un eveniment apariția însăși a unei cărți de Marin Preda, de George Bălăiță, de Eugen Simion, de Nicolae Manolescu, de Andrei Pleșu, de... Cartea nu mai este un eveniment decât rareori, scriitorul este rar un om al cetății și al oamenilor. În spatele fiecărei reputații literare stă o industrie de fabricare a succesului.

1. Nu cred că a fost cu mult deosebit de alți ani, fie că ne situăm la centru, fie la margine. Orgolii, ambiții - justificate sau nu, rivalități, patimi, polemici amicale sau neamicale. Dacă, înainte de '89, Uniunea Scriitorilor era *zona liberă de comunism*, iar scriitorii uniți, în ciuda disensiunilor, astăzi, și, mai ales, în 2006, ei se văd și se manifestă în acest sens - care de dreapta, care de stânga... Că: condiționează valoarea cuiva opțiunea lui politică? Mi-aș dori ca lumea scriitorilor să fie *zona liberă de politicianism*, de demagogie. Scriitorul să fie interesat de cartea cuiva, nu de simpatiile/antipatiile lui politice. Am pierdut capacitatea de a admira și am dobândit-o pe aceea de a denigra. Ne plac gesturile insurgente, spartul statuilor...

E trist, din acest punct de vedere, că generația tânără agrează generația vârstnică nu-mind-o *generația expirată*. Expirată din ce punct de vedere: politic sau literar? Literatura nu are vârstă. Ei, acești tineri impetuoși nu sunt valoroși pentru literatură numai prin aceea că sunt tineri. Va trebui să-și demonstreze valoarea prin cărțile lor. Tinerețea nu este prin ea însăși o valoare. Poate fi o șansă de care te bucuri sau nu vreme de câțiva ani. Tinerețea este un cântec de izbândă, dar nu o impertinență.

Nu ar fi o zi frumoasă aceea în care un scriitor ca Dumitru Radu Popescu ar fi invitat la Uniunea Scriitorilor pentru a primi Premiul

luca pițu

- comentator, „Argeș“ -

Absurdistanul lui Dorin Tudoran

... și încă multe altele, numărabile pe degetele ambelor picioare.

***

A fost climatul literar în 2006 umed, salubru și emulațional, febricitându-l poate iminența intromiterii în „Europa vechilor parapete“.

***

L-or fi influențat revistele culturale în fel și chip, de vreme ce unele măcar dintre ele au reacționat de parcă s-ar fi aflat deja integrate Comunității Europendice, iară nu în Absurdistanul lui Dorin Tudoran ori în Anomalistanul lui Ixuleanu.

Argeșul bunăoară, prin pana editorială deja măiestrindă a lui Jean Dumitrașcu, lansa chiar un apel ferm către „persoanele de sprijin“, „rezidenții“ și politrucii din zonă, cu rugămintea de a nu mai polua cu produsele pixului lor fetid hîrtia din patrie și a nu le mai deversa, pe urmă, sub chip de memorii sau confesiuni justificatoare ale unui trecut dubios, publicațiilor prestigiale.

anul cultural 2006

***

Cu tot dezinteresul, relativ acesta, arătat culturii, au existat manifestări, chiar evenimente, ce să ateste bășoșenia dumneaci... și nu ne vine greu a le enumerare, vreo câteva cel puțin. Precum:

... turbulențele din Petrilater, periferie a Europei, suscitade grație lui Ion Barbu II + complicilor acestuia, de talia unor Stoica, Brumaru, Ada Milea, Adrian Alui Gheorghe, Radu Paul Gheo sau Ion Hirghiduș;

... festivalul muzicii lăutărești de la Piteștii verii trecute, cu reyunerea pe orbite elevate a performanțelor unui Zavaidoc, act anticipat oarecum de rescrierea cărtăresciană a *Zarazei* în *De ce iubim femeile*;

... ostenelele ipoteștene, cele rebranduite de Gellu Dorian mai cu seamă, iară nu potlogărelele cu Bursa Eminesciană, oferită tot mai des cumetrilor locali, în pofida cercetătorilor, traducătorilor ori doctoranzilor străinezi;

...romfestul pus la cale, anualmente, de inițiativa din gruparea editoare a revistei *Rost*;

... tîrgurile de carte, în special cele bucureștite, cu mesele lor îndeobște rotunde, cu lansările tonitruante de la Humanitas, cu reîntîlnirile periodice ale actanților culturali, nu toți ex-centrici, nu toți literaro-fugi, necum jurnalistico-centrici;

...happeningul organizat prin Copoul Dulcelui Tîrg Bahluiș de Daniel Corbu, revista *Feed Back* și ciracii acestora în noiembrie trecut, cu ocazia lansării unor cărți despre avangarde, textualism & experiment cultural;

... concertul fluierașilor vadimiano-văcăroici și al orchestrei „Cimparzeii Roșii“ din Casa Popoului, dat, el, în onoarea condamnării solemne, prezidențiale + parlamentare, a Regimului Bolșevicios...

Nu avem de gînd să contestăm abundența cărților. Doamne ferește, doar o să constatăm răcirea generală a fiorului liric și, la unele edituri, reabilitarea funcției redactorului de carte, semn bun, semn că filologii încep să aibe un cuvînt de spus față cu amatorismul sau tupeismul ingineresc. Sub hramul „valorii“ - pe care eu unul o pricep etimologiceste, drept „energie“, „virtute“, „forță“, așa cum îmi dă ghes Heideggerul neadormit din piept -, sub hramul dînzei cred că se vor fi detașat, dară, cîteva tipărituri, destule pentru un an de răscruce precum 2006, premergător al aniversării Jacheriei din 1907. Le vom enumera în dezordine afectivă, așa cum ne vin ele spre minte, inimă sau cuget:

... *Scrisorile unui fazan*, mușinienele epistole publicate la Cartier și lansate cu tam-tam amical în Librăria Cărtureștilor Dîmbovițieni, radiografie a pamei dadanubiene se adeverează, operă a unui optzecist poet, dublat de un teoretician mai sigur pe el decît, să zicem, ultimul Baudrillard sau primul Onfray -

... *Șora - 90* se intitulează voluminosul (luminosul, numinosul etc.) op, coordonat de Marius Ghica, intelectul principal din Stolîța Băniei, în onoarea Mai Știutorului Mihai, ultimul filosof din contingentul interbelicoidoșilor, trecut și prin atelierul unui Naș Ionescu, alături de Noica, Țuța, Mircea Vulcănescu ori Alexandru Dragomir -

... *Bucovina care ne doare* e tomul lui Ion Beldeanu nepublicat de Junimea din lipsă de subvenții ministeriale, refuzat însă de Polirom, *et pour cause!*, din motive ideologice, spre a nu se pune rău cu național-bolșevicioșii de la Kiev & Cernăuți, deloc delicați față cu statutul precar al minorității românești din Malorusia vecină și prea puțin prietenă. *Me duele España*, recunoștea, neguros, Unamuno. *A Beldeanu le duele Bucovina*, iar aceasta durere mulți i-o împărtășim, fie și numai vituperîndu-l pe Țapul Konstantineskopian pentru inutilul, dezastruosul tractat, al spiritului molotov-ribbentropian continuator, fie și recomandînd Editurii Vreamea, care a scos deja gomauana *Saptamină roșie*, să nu-l lase de izbeliște pe redactorul șefial de la *Bucovina literară* -

... *Maladiile spiritului critic* îi un florilegiu de intervenții ale Magdei Ursache, ce, în maniera eseului, dar în spiritul care subinde, la Editura Compania, și *Boierii minții* și gavrilescienii *Noi precepeși*, taie în carnea vie a cumetrialismului cultural românesc din anii postloviluționari, nemica ierfînd, practicile premiale pisicește zgîrîind, plagiatele noemelor bomhere bărbătește denudînd, pe intelocrații tembelizuanți dîndu-i de-a berbeleacul, țucilor andriești despăduchindu-le doyleacul marxizat... cu brio -

... *Insula Matriochka*, romanul lui Gellu Dorian, iaște singurul, deocamdată, rival serios al crăciuniceii *Păpuși rusești*, dar elaborat în manieră neflaubertiană, însă cu ambiții naratologice tot atît de nemăsurate -

... *Ecluză* se cheamă noul roman al lui Radu Mareș, recentuț ieșit la Aula, brașoveza casă editrice, și făcînd o serioasă concurență *Manualului de sinucidere*, mai vechea, mereu ne-

depășibila, radiografie transilvanianamente criticantă a Cardinalului memorialisticii clujane -

... *Batalioanele invizibile* se intitulează trilogia romanescă a cui știm și căruia numele nu vrem a-i devoalare, date fiind cronicile favorabile sfîrșite de cartea-i în *Bucovina literară*, *Argeșul*, *Convorbiri literare* și aiurea. Construcție sofisticată, dar nu ininteligibilă, posedă, cu nivele auctoriale numeroase, retorică narațională, puneri în abis, focalizări multiple, personajii emblematice, alegorizări, jocuri conspiraționale, tehnici manipulatorii straneizate, banalizate sau defamiliarizate, gîndire globală, presentimene avenirice + tot tacîmul în cestiune.

... *Dinspre ei și dinspre mine* ce-i? Noul op, conținător de esuri lirice, epice și dramatice, nu toate cioranologice, al unui amic de al nostru, foarte apropiat de altfel, oșușor nou lansat în colecția „Deschideri“, inițiată de Mircea Martin la Paralela 45, alături de teza doctorală a Crinei Bud în A.E.Baconsky, volumul lui Marin Dragolea despre Școala de la Tîrgoviște, articolele de reflecție metaculturală ale lui Gheorghie Crăciun sau, prefațată de Borbely, cartea marin-mincuană cu puneri la punct în doctrina textualismului -

... Convorbirile pline de duh, iar uneori și dînduf, ale lui Adrian von Gheorghie cu Părintele Iustin Părvu, într-o variantă cu indice tematic, de vorbele țuțene imortalizate la Humanitas amintitoare, iarăși merită o mențiune specială, mai ales că inițiatorele lor s-a pozat lîngă Marcel Petrișor cu prilejul astrucării Părintelui Gheorghie Calciu la monăstirea nemțeană Pătru Vodă -

... Nu scapă atenției noastre, nu întotdeauna vigilentă, teatrul religios al infelicului dramaturg Ion Luca, așa cum ne este restituit, la un editor din Bacău, prin diligențele cercetătorului sucevean Nicolae Cărlan, monograf competente, dumnealui, și al lui Petru Comarnescu -

...Nu scapă nici ineditele mărturii ale piteștizatului Ion Ionalde, predoslovite de Părintele Calciu și puse în circulație de Răzvan Codrescu la Editura Christiana: conțin mărturii noi, și acablante, despre iadul makarenkian implementat de Nikolski & Pauker în cîteva din pușcăriile autohtone la începutul periodului stalinian -

... *Persecuția Stelei Covaci*, lansată la Vreamea și prezentînd, comentate, documentele relative la condamnările studenților bucureșteni, din proximitatea lui Labiș + susceptibili de simpatii cu evenimentele Budapestanului An 1956, nu trebuie cîtuși de puțin trecută cu vederea, oricît de antipatică ni s-ar părea, uneori, auctricea, soția traducătorului Aurel Covaci, apropiată și de Nichita Stănescu și de Mihai Ursachi și de Alexandru Zub, dar aflată în rezbél necruțator cu Paul Goma -

... Numărul 4 din *La Lettre R*, organ preponderent cultural al tinerelor condeie academice de la Universitatea Ștefan-cel-Mare din stolîța Bucovinei Meridionale, e demn de citare în fața tribunalului nostru și fiindcă face un bun pandant, francofon & euro-răspîndit, cu *Bucovina literară* a lui Ion Beldeanu & Co, mai aplecată, aceasta din urmă, către teme și restituții euro-regionale, toate însă de mare folos național, și nu numai, acum, în ceasul euromănesc dîntii -

... Sapiențialele scrieri ale lui Vasile Andru, delicatul romancier teologic-fantasticoștiințific din *Grădinile ascunse*, ori *Etnosofia* lui Petru Ursache trebuie și ele trecute într-un folder aparte -

... Apoi, scărpinîndu-ne în cap, om mai vedea, om mai chibzui, om mai socoti.

1. Aparent, climatul literar general în 2006, a fost destul de liniștit, în sensul nedetectării vreunei bombe cu explozie puternică, imediată. Cei aleși să conducă destinele Uniunii și ale filialelor din teritoriu au trecut la punerea în practică a promisiunilor, s-au lansat proiecte care să vină în sprijinul literaților, mulțimea de edituri se menține, iar producția de carte depășește atât posibilitățile financiare ale publicului (intelectualii și pensionarii trebuie în continuare să-și drămuiească atent bănușii vechi sau noi), cât și interesul acestuia pentru carte, pentru beletristică. Să nu ne amăgească cele două saloane de carte din Capitală (cel din iunie și „Gaudemus“), pentru că există acolo multă operetă, mult snobism și prilej de întreținere sau punere la punct a altor jocuri decât cele dezinteresat folosite literaturii române. S-au accentuat, mai în toate centrele, tendințele partizane, taberele (ori grupurile) par suficient de conturate, fără a se baza pe principii ideologice sau estetice, primând interesul pentru avantajul material imediat. Au devenit aproape stăpâne pe situație și pe destinele proprii edituri (sau trusturi editoriale) din ceea ce se numește tradițional provincie, numai că forța lor este reală, concurența pentru casele editoriale din București manifestându-se nemilos. În plus, autori importanți din orașe cu veche și solidă tradiție sunt încă orbiți de mirajul Capitalei, publicând aici lucrurile considerate reprezentative. Fenomenul se întrevăde invers, destui scriitori bucureșteni preferând ofertele editurilor din țară. Aș constata și o intensificare a eforturilor unor cotidiane centrale în a acorda spații, din când în când, artelor și, bineînțeles, literaturii. Nu mă refer la suplimentele deja cunoscute, ci la ziarele propriu-zise, unde se mai strecoară și știri culturale sau câte un interviu cu vreun scriitor la modă. Din păcate, gazetele respective au căzut în mania clasamentelor de tot felul, urmând prosteasca inițiativă a Televiziunii publice. Se întreține astfel un fel de invidie, de vrajbă mocnită între scriitori, lucru extrem de ușor de obținut, dar a cărui finalitate îmi scapă. Regret și eu naufragiul „Cuvântului“, după cum regret că oameni de carte, cu solidă cultură și bibliografii impunătoare, nu prea își mai găsesc locul. Excepțiile vin mai ales din țară: ieșenii, prin „Convorbiri literare“, „Dacia literară“, Editura Junimea și prin Muzeul literaturii) probând atașamentul lor pentru valoare. Cam același lucru se întâmplă la Cluj, unde universitarii lucrează temeinic, iar cărțile de referință continuă să apară. Și tot de la Cluj se cuvine a saluta progresul echipei așezată la „Tribuna“ în urmă cu vreo doi ani, revista devenind vie și incitantă. Dar despre reviste, ceva mai jos. Aș menționa încurajarea muncii literare prin acordarea în continuare a premiilor anuale (tot nu înțeleg opțiunea pentru decernarea laurilor Uniunii în prima parte a anului și nu toamna, după calcularea succeselor ori insucceselor reale, juriul stabilind fiind posibil de neîncredere și subiectivism). În plus, concretizarea prin lege a măririi pensiilor de care va beneficia „impresionantul“ număr de circa... 600 de scriitori are semnificație morală reparatorie. Drepturile de autor continuă să se afle însă în suferință, scrisul fiind răsplătit parcă în bătaie de joc de edituri și reviste, inclusiv cele ale

Moment academic penibil

liviu grăsoiu

- comentator, „Radio“ -

Uniunii. Din partea Ministerului Culturii și Cultelor, o accentuată ipocrizie față de literați, iar problema subvențiilor a căpătat dimensiuni grotești. De aici se vor declanșa cu siguranță conflicte greu de aplanat. Ca și din citirea în continuare de către CNSAS a dosarelor și informarea corectă a publicului în legătură cu mizeriile și bolile incurabile de care au fost atinși unii confrați în regimul trecut. Dacă însă nu se va vota legea lustrăției, totul nu va fi decât o imensă și tristă comedie, pusă la cale diabolic. Apele se vor tulbura însă, cu atât mai mult cu cât generația tânără nu prea mai are răbdare și vizează locuri privilegiate în viața culturală actuală.

2. Revistele de cultură au un cuvânt greu de spus în climatul general. Chiar dacă diferențiate prin atenția acordată de minister ori prin propria lor condiție, lor li se datorează spectacolul constant, căci un număr nu moare a doua zi după apariție. Seriozitatea și profesionalismul unora impun fără îndoială. Ai ce citi în amintitele publicații ieșene, în „Tribuna“ și în „Steaua“, în „Ramuri“, în „Ateneu“, dar și în „Ex Ponto“ (poate cea mai elegantă revistă de la noi) în „Vitriliu“, în „Porto Franco“, în „Litere“ (un excelent editorialist este Tudor Cristea), în „Oglinda literară“ (remarcabilă rubrica Magdei Ursache) și desigur în „Luceafărul“, „Viața Românească“, „Jurnalul literar“ sau „România literară“. Păcat de nedreptatea făcută câtorva, de al căror faliment nu văd cine s-ar putea bucura (în afara iresponsabililor destul de numeroși). Privit prin prisma revistelor culturale, la care trebuie adăugate și emisiunile literare ale Radiodifuziunii, anul literar 2006 a avut, câteodată, momente de strălucire.

3. Bineînțeles. Ele se datorează devoțiunii unor împătimiți într-ale literaturii și unei continuități în trăirea actului artistic. De la fastuoasele festivaluri internaționale de la Neptun și Curtea de Argeș, la mai modestele întâlniri cu iubitorii de literatură din te miri care colț de țară (numai cuvinte de laudă pentru respectivii sponsori și funcționari publici cu dragoste față de frumos și tradițiile locale), toate îndreptătesc convingerea și speranța că, depășindu-se tranziția, artele vor avea un statut aparte. Nu chiar preferențial, dar stabil.

4. Mai întâi prin hegemonia optzeciștilor. Ei sunt aceia care dau tonul în majoritatea direcțiilor și au prins pozițiile-cheie într-ale mișcării literare. Apoi, prin dorința declarată, ajunsă proiect în activitatea conducerii U.S., ca scriitorul să ajungă VIP. Obsesia de a fi considerat vedetă face ca nu doar unul sau altul, ci destui să nu refuze nimic spre atragerea privirilor contemporanilor. Chiar dacă li s-ar cere să facă tombe, dar filmate și difuzate pe sticlă, ar face-o. Altfel cum să explici hilele apariții ale lui Florin Iaru, dând din mâini ca o păpușă rău manevrată în năucitoarea serie cu „Marii români“? Sau instalarea și perseverarea în manelele critice, unde se complăce Bogdan Lefter, gelos pe faima lui Dan C. Mihăilescu (omul cu cartea rezistă grație inteligenței

spumoase). La noi, mirajele sunt înnebunitoare. O notă aparte în 2006 o reprezintă și autoinstalarea acad. Eugen Simion în funcția de director al Institutului G. Călinescu, deși are vârsta retragerii și a plimbărilor prin parcuri, după ce a îmbogățit, prin manevre specifice, lista doctorilor în litere cu numele lui Adrian Păunescu. Moment academic penibil.

5. Sunt, slavă Domnului, destule, partea leului revenind, zic eu, prozei și eseisticii, nefiind de neglijat memorialistica, istoria literară și poezia. În proză, m-au impresionat **Grădinile ascunse** de Vasile Andru (Ed. Paralela 45), roman subtil, încărcat de sensuri, trilogia **Batalioane invizibile** de Marius Tupan (Fundatia Luceafărul), frescă a societății românești în tranziție.

Poezia este dominată, cred, de ediția definitivă (așa declară autorul) a poeziilor lui Liviu Ioan Stoiciu (Ed. Vinea), sinteză

anul cultural 2006

a ceea ce a lăsat până acum acest incomod și inseriabil revoltat. Am mai reținut frusteța stilizată din **Norul și inima** (Ed. Opera Magna) de Sterian Vicol și muzicalitatea sensibilă, turnată în sonete și rondeluri, a Cludiei Voiculescu în placheta **Șansa suferinței** (Ed. Muzeul Literaturii Române). Li se adaugă **Antologia centenară Emil Giurgiuca** (Ed. Corvin-Deva), întocmită de dr. Tudor Giurgiuca și finanțată de Primăria orașului Brad. Tomuri fundamentale în eseistică, istorie și critică literară. **Studii și eseuri de literatură universală** (Ed. Saeculum I.O) de Ovidiu Drimba, confirmând vocația de comparatist a acestui însingurat senior, **Interpretare și raționalitate** de Paul Cornea (Ed. Polirom), circa 600 de pagini docte despre subiecte îndelung discutate în Occident, dovedind capacitatea unuia dintre cei mai apreciați profesori ai Universității din București de a fi mereu la curent cu noutățile în domeniu. Teritorii mai puțin accesibile atacă Dan Horia Mazilu în **Lege și fărădelege în lumea românească veche** (Ed. Polirom), antologie scripitor comentată și **La hotarul dintre lumi - studii de etnologie românească** de I. Opreșan (Ed. Saeculum I.O), reunind comentarii despre o știință aparte, îndatorată substanțial și literaturii. Tot respectul și față de masivul **Dicționar biografic al scriitorilor** (Ed. Paralela 45) operă onorantă pentru Aurel Sasu, tenacele cercetător clujean.

Selecție strict subiectivă, fără iluzie că vreunul dintre titluri va fi distins cu premii. Pentru că nu prea există vreunul demn de asemenea reușite.

gabriel rusu

- comentator, „TVR-Cultural“ -

Prestație deplorabilă

1. Scriitorul este și el sub vreme. Ceea ce, în fapt, îi priește. Pentru că tot ceea ce trăiește *hic et nunc* îi pune în mișcare umorile, negre sau dalbe, îl face să rezoneze (în ambele înțelesuri ale cuvântului), îi declanșează reacțiile chimice ale talentului și uite așa, dacă talentul este de adevăratelea, apare o carte care, ea, poate că va ieși de sub vreme. Îmi pare că vremurile literare ale lui 2006 au copiat aproape la virgulă vremile astea care ne dau bătaie de cap mai tot timpul. Adică, airdoma celor întâmplate în plan politic și social, lucrurile au fost amestecate, dar parcă mai cu măsură decât de obicei. Uniunea Scriitorilor a demarat, în sfârșit, o campanie de ...PR, care țintește să re/aducă scriitorul român în prim-planul vieții publice. Este bine să ne cunoaștem scriitorii, în dimensiunea lor de contem-

este ca și cum ai nega dreptul la existență individuală, este o manifestare de o indecență oripilantă a dictaturii *boborului*. Subscriu pe deplin la opinia lui Mircea Mihăieș care, în legătură cu subiectul în cauză, afirmă în „Contrafortul“ său din „România literară“ că a citit și va continua să citească individualități culturale, nu grupuri sau categorii de autori. Valoarea nu așteaptă numărul anilor, dar nici nu poate fi contestată de aceasta. Și tot valoarea este cea care nu întotdeauna constituie siameza popularității. Această nuanțare esențială a fost trecută cu vederea de realizatorul emisiunilor *Zece pentru România*.

Întâmplător, la categoria profesională Scriitori, notorietatea celui de pe locul întâi, Mircea Cărtărescu, este susținută de o operă a cărei autenticiate estetică o îndrătuiește să se simtă acasă pe orice meridian sau paralelă. Spun întâmplător fără pic de ironie! Întâmplarea bună a făcut ca Mircea Cărtărescu să se simtă în largul său stilistic și în comentariul gazetăresc, exercițiu care a produs eseuri de mici dimensiuni, însă cu structura diamantului. A intrat în atenția... marelui public, devoratorul de periodice și tv. Sunt curios să aflu câți dintre cei care l-au votat au citit *De ce iubim femeile* și câți au citit *Orbitor*... Revenind la *Zece pentru România*, în cazul altor poziții de la categoria Scriitori (ca să nu mai vorbim de alte categorii!) confuzia între notorietate și valoare poate naște monstruoase iluzii deșarte. Dacă scriitorul român se va îmbăta cu fericirea de a fi recunoscut pe stradă numai în București, atunci el va fi doar cetățean, nu și scriitor european. Deja opreliștile de natură politică și economică, ba și socială, care până acum ne justificau/scuzau dulce provincialismul și marginalizarea în context mondial, au dispărut. Circuitul cărții în cultură se apropie de normalitate. Scriitorii scriu mult, editurile editează cu oarece grijă gospodărească, cititorii cumpără mai generos. Marile edituri europene vor începe să exploreze piața românească de carte în căutarea unor titluri pe care să mizeze. Însă firescul acestui proces poate fi repede viciat de obiceiurile noastre fanariote. Cultura nu se prea naște în capitalismul sălbatic, iar în cel de cumetrie este sufocată de interese pigmee. În capitalismul decent și civilizată, ea, cultura, este sprijinită financiar în diferite maniere oficiale sau particulare. Cum în România *les nouveaux riches* preferă să stipendeze politicieni vandabili, subvenția guvernamentală pentru cultură este o soluție de existență. Numai că prestația din 2006 a Ministerului Culturii și Cultelor în acest domeniu a fost deplorabilă, o suită de opțiuni fie răuvoitoare, fie ivite din incompetență crasă. Cum a fost climatul literar în anul 2006? A exhibat răul din breasla scriitoricească, pentru a ști ce trebuie tăiat din rădăcină, și

ne-a arătat ce șanse avem și nu ar trebui să le ratăm. Dacă în continuare vom semăna meschine aranjamente de gașcă, vom culege corigențe culturale.

2. Revistele de cultură, și mă refer la cele care și-au câștigat dreptul să se recomande astfel, merită aplaudate. În primul rând pentru că sancționează cu promptitudine aberațiile administrative care tind să bage comunitatea artistică într-o cămașă de forță kaskiană. Un exemplu în acest sens îl constituie chiar „Luceafărul“, prin poziția fermă adoptată în deja amintita chestiune a subvențiilor ministeriale pentru apariția de carte și periodice literar-artistic. Protestul exprimat în paginile „Luceafărului“ a fost susținut și de alte publicații, printre care „Contemporanul“, „Observator cultural“, „România literară“. În al doilea rând, revistele de cultură merită aplaudate deoarece constituie unul dintre puținele bastioane rămase să aperse spiritualitatea exprimată în spațiul public de manelizarea agresivă și de invazia produselor artistice de butaforic. În al treilea rând, revistele de cultură merită aplaudate pentru că, deși sunt forțate să experimenteze vicisitudinile unei condiții... existențiale de cenușăreasă, rezistă ca prin minune și persistă. În al patrulea rând, revistele de cultură merită aplaudate deoarece mențin și pun în evidență un bun puls al dialogului între atitudini excecetice și opțiuni estetice. Polemica, de multe ori în straietele pamfletului de viță nobilă, este agreată, mai mult chiar, considerată necesară pentru a ține actul cultural la distanță de farmecele mahalagești ale colaboraționismului cu facilul.

3. Cultura nu moare și nici nu capitulează. A fost supusă unor încercări marcrunte decât cele de care este capabilă o tranziție ușuratică de la Porțile Orientului și tot a supraviețuit. În 2006, târgurile de carte de gabaritul unui Bookfest sau unui Gaudeamus au devenit evenimente-vedetă, filmul românesc (prin Cătălin Mitulescu, Tudor Giurgiu, Cornel Porumboiu) a făcut senzație la festivaluri internaționale cu tradiție cinematografică, sălile de teatru nu sunt goale, iar galeriile de artă și casele de licitație chiar au cumpărători.

4. După părerea mea, a fost un an al romanului și al esului. Scriitorului român îi place să istorisească destine și să speculeze asupra trecutului și prezentului. Iar cititorul român s-a convins că nu poate înțelege lumea decât dacă îi este povestită.

5. Așa că: romanele: trilogia *Batalioane invizibile (Craterul, Rhizoma, Asteoridul)* a lui Marius Tupan, pentru epicul debordant și meditația gravă asupra condiției umane: *Fata din casa vagon* de Ana Maria Sandu, pentru radiografierea tristeții universale: *Teodosie cel Mic*, de Răzvan Rădulescu, pentru un basm încântător de real. Și acum eseurile: *Mircea Eliade, prizonierul istoriei*, de Florin Turcanu, o biografie exemplară; *Mansarda cu portocale*, de Luminița Marcu, un senzual *love story* între un scriitor și o cultură; *Scrisorile unui fazan*, de Alexandru Mușina, o lecție de anatomie a vieții literare, aici și astăzi.

anul cultural 2006

porani în carne și oase. Probabil că asta ne va face curioși să-i și citim. Numai că uneori citim despre ei chestii scandaloase - și nu este vorba de picanterii biografice colportate veninos de un tabloid sau altul! „Dosariada“ care a trecut prin focul și para deconspirării tagma politicianilor români a dat iama și prin scriitorime. Așa s-a ajuns să se vorbească foarte mult despre Cornel Ivanciuc, Mircea Iorgulescu (Bujor Nedelcovici dixit!) și, mai ales, Sorin Antohi (colaborator al Securității și pretins deținător de doctorat). Or, apropo de recenta dezbatere organizată de „România literară“ la Clubul Prometheus, nu cred că tocmai această postură a lui „V.I.P.“ este de dorit pentru scriitorul român. Acuzele de colaboraționism (o sintagmă mai elegantă decât cea de „turnător ordinar“) au fisurat coeziunea breslei, și așa roasă pe dinăuntru de cariul invidiei lumești. Fisurile au devenit crevase sub presiunea fascinației pentru alcătuirea de top-uri, acțiuni care are asupra orgoliilor efectul acidului sulfuric. Mai întâi a ieșit la rampă inițiativa „Cotidianului“ de a-i identifica pe membrii așa-zisei „generații expirate“ și în cultură. Din păcate, nominalizările, lăsate la voia atitudinii justițiare cu iz resentimentar ori a inocenței în domeniu care se învecinează cu incompetența, au adus pe aceeași plută a Meduzei nonvalori și valori, primele declarate, celelalte consacrate. De altfel, folosirea „criteriului“ generației biologice pentru a judeca un om de creație și creația sa este un nonsens,

1. Climatul literar a fost, ca și în alți ani, poluat în primul rând de noxe politice; deși nu se (mai) consideră „putere în stat” - ca presa, de exemplu -, ci domeniu estetic independent, literatura n-a încetat să (colabo)relaționeze cu politicul, altfel nu s-ar explica nevoia acută de negare a valorilor naționale și a națiunii însăși, demolarea a tot ceea ce este suspect de etic și etnic (în numele incompatibilității dintre etnic și estetic), cosmopolitismul deșucheat, lipsa de respect față de scriitorii care au contribuit (deși nu li se mai recunoaște acest merit) prin operele lor la universalizarea literaturii noastre, „sincronizarea” pripită cu ceea ce are Occidentul vulgar și mărunț (poetii și poezia „de reproducere”, de exemplu, sunt ecouri miericite ale unei tendințe subculturale pe care însuși Occidentul, prin scriitorii lui de certă valoare, o combate de mult). Nu părem foarte conștienți de aceste gaze de eșapament care riscă să ne sufocă în „drumul nostru spre Europa” și judecăm sociopolitic și economic această „integrare”, fără să ne preocupe câtuși de puțin păstrarea specificului nostru cultural (aș putea cita câțiva scriitori care au declarat în acest an, cu snobism și ranchiună, că le este rușine să spună că sunt români).

Climatul literar mai suferă și din cauza suspiciunii permanente. După 17 ani de la evenimentele din decembrie '89, „vânătoarea de vrăjitoare” continuă, culpabilizarea reciprocă, învinuirile de colaboraționism cu fosta Securitate, compromisiunile trecute, prezente și viitoare, gafele politice și complicitățile rămânând „criterii” de evaluare a multor scriitori. Întâi este judecat omul / scriitorul, și abia la urmă, dacă mai este cazul, opera lui (am un exemplu la îndemână: Dumitru Radu Popescu). Eternul război dintre generații a devenit de tip nuclear: rade tot, fără nicio speranță. Am citit declarații incendiare ale unor abia lansați (și multipremiați) autori de poezie, care nu-și doresc decât să „noară „dinozaurii” noștri culturali, ca să le ia ei locul, fiindcă altfel nu se poate: „Până nu crapă toți, nu ne putem afirma”. Învrăjbire, negarea a tot și a toate, criză morală, dinamică accelerată a scrisului, a publicatului și a contestației vehemente, condiții de viață umiltoare, cam acesta pare a fi specificul mediului nostru artistic. Profilul scriitorului a suferit modificări „în pas cu vremea”: idealistul, meditativul, șoarecele de bibliotecă, timidul, visătorul nu mai există sau, dacă există, sunt foarte bine camuflați. Noul scriitor e agresiv, pragmatic, nu mai scrie pentru „a fi”, ci pentru „a avea” (bani, glorie, premii, deplasări în străinătate, frecvență pe posturile de televiziune ca spoturile publicitare la săpun și detergenți etc), visează la o literatură comunitară, utilitară (v. „școala de poezie” a părintelui Urmanov), în care cetitorul să găsească ce-și dorește, taman ca într-un supermarket deschis nonstop: clișee, sex, kitsch, subproduse și antiproduse, reclame agramate și etichete cu vacuete mov și roz.

În ciuda atâtor contraste și anomalii, important este faptul că se scrie - și se scrie în limba română -, chiar dacă mulți autori ar avea mare nevoie de un curs intensiv de gramatică. Cum, vorba lui Nicolae Breban, literatura noastră este foarte tânără (ce înseamnă vreo două sute de ani în raport cu eternitatea?) și suficient de viguroasă ca să nu dispară atunci când vor unii și alții, putem spera că lucrurile se vor așeza totuși în matca lor, mai devreme sau mai târziu.

2. Au rămas atât de puține reviste cu audiență națională, încât cu mare greutate se poate vorbi de o influențare adevărată - în bine sau în rău - a climatului literar. În spațiul cultural-geografic acoperit de ele, mai toate au

Noul scriitor, agresiv, pragmatic

valeria manta-tăicuțu

- comentator, „Luceafărul” -

luat atitudine împotriva multor anomalii (scandalul Goma, de pildă, a stârnit reacții, prea puțini scriitori, directori de reviste, redactori-șefi, comentatori literari etc rămânând pasivi; la fel, în cazul subvenționării simbolice de către MCC a unor reviste importante s-au semnat apeluri, s-a protestat vehement sau cu surdina încă pusă, și exemplele ar putea continua). Tirajul mic, din motive de buget, precum și difuzarea aflată în mare impas au contribuit la un efect zero asupra instituțiilor care ar trebui să se preocupe de soarta culturii scrise din România. Fiindcă suntem democrați până-n plăsele, oamenii de cultură au dreptul să spună orice, iar cei care ar trebui să țină cont de aceasta au dreptul să nu asculte, să nu citească și să nu reacționeze: e vremea profeților care strigă în pustiu, pe când lumea sănătoasă la cap se ocupă de talk-show-uri, de telenovele și de manele, exilându-și scriitorii în alte țări de soare pline ori marginalizându-i pur și simplu; nu ți se pomenește numele, nu apari în programele „culturale” ale canalelor românești de televiziune, nu exiști și gata.

3. Dacă am lua în calcul manifestări ca *săptămâna francofoniei* ori festivaluri cum a fost cel de la Neptun, ori alte numeroase manifestări - de la Suceava, Botoșani, Desești, Galați, Târgu-Jiu și din câte alte zone cu tradiție culturală, ar trebui să abordăm în chip optimist problema perenității culturale. Din păcate, tot din motive financiare, astfel de manifestări au mai mult aerul unor adunări elitiste, în care se vorbește mult și frumos, dar fără niciun folos. Impactul asupra consumatorului de cultură obișnuit este nul, atâta timp cât, de cele mai multe ori, respectiva manifestare se concretizează în câteva foarte vagi comentarii publicate de două-trei reviste ori expediate rapid la jurnalul cultural de cele - până-n două, nu mai mult, cel puțin așa se vede din provincie - canale de televiziune care mai acordă încă spațiu promovării unor astfel de evenimente. Între două isprăvi de-ale lui Becali, intens mediatizate, ori între alte multe și mărunte evenimente mondene (nașterea, botezul, căsătoria, divorțul și triumphiurile conjugale din lumea vipurilor gen Irinel Columbeanu stând pe primul loc), știrile despre manifestările culturale din patrie suferă de anemie, sunt rebegite și vagi de parcă ar fi vorba despre zile și nopți de literatură în țara eschimoșilor și nicicum la noi (nu mai folosesc celebrul „pe plaiurile noastre mioritice”, fiindcă am înțeles că e prohibiție mare la sintagme patriotice).

4. În anul 2006, ca și în alți nenumărați ani de nu mai știu când și până acum, s-a răzvorbit despre starea de criză a literaturii (personal, cred, ca și Paul Fournel, că literatura nu este în criză, ci că este *însăși criza*). Practic, în lumea literelor nu s-a schimbat mare lucru; schematizând la maxim, putem spune că s-au scris și că s-au publicat cărți de toate felurile, că unele au fost premiate (ca să fim drepti, câteodată au fost premiate ele, altelei numai autorii lor), că au existat și reprezentanți ai breslei mai norocoși, care au primit subvenții de la MCC ori din alte părți pentru operele domniilor lor, că au fost suficient de multe manifestări culturale (festivaluri, omagieri - exact, nu zâmbiți, vă rog, încă se mai poartă! -, comemorări, ba chiar și lecturi publice pentru vizibilizarea scriitorului român con-

temporan etc). N-au lipsit scandalurile, s-a continuat temeinic demolarea clasicilor, au apărut scriitori și din pământ, și din iarbă verde, alții, mai puțin iubiți dispărând tot cam pe-acolo, editurile și revistele literare s-au privatizat de tot, potențialii cititori s-au lăsat, ca de obicei, așteptați, s-a continuat, cu nespectat succes, ceea ce Magda Ursache numea „războiul scriitorului român împotriva scriitorului român”, cu alte cuvinte, nimic nou față de anul trecut. Cu excepția faptului că așteptarea nervoasă și dătătoare de insomnii a Premiului Nobel pentru literatură pare a se apropia de sfârșit (nu-i exclus să-l obținem prin Norman Manea).

5. Nu mi-au plăcut niciodată judecățile de valoare tranșante, iar premiile gen „cartea anului” le-am privit cu rezervă (de fapt care sunt criteriile de acordare a unui astfel de premiu? Subiectivitatea unui juriu format din șase-șapte membri, din care doar doi, cel mult

anul cultural 2006

trei, citesc integral cărțile nominalizate? Și pe ce criterii se face această nominalizare? Primează criteriul valoric? Păi, ca să primeze, ar trebui să existe o bună cunoaștere a tuturor cărților publicate într-un an: și poate cineva să afirme că a citit tot ce s-a publicat la noi în acest interval? Este luată în calcul notorietatea autorului, priza lui la public, impactul asupra cititorului? Aș.) Din acest motiv, refuz clasamentele și prefer să spun că au fost publicate lucrări pe care le-aș recomanda spre lectură elevilor mei (profesorul de română încă mai are obligativitatea didactică a recomandării lecturilor suplimentare) și multe, multe altele de care mi-ar fi jenă până și să pomenesc. Mă îngrijorează, referitor la impactul cărților publicate în ultima vreme asupra cititorului, faptul că nu se mai oferă cărți în dar (și nu-i din cauza prețurilor exorbitante, ci din cauza nesiguranței la alegere: vrei să dăruiești ceva de valoare, dar îți lipsesc reperatele, cumpărarea unui obiect de artă neasemănându-se cu achiziționarea unui produs electrocasnic, unde spoturile publicitare îți ușurează opțiunea. Pe ce să te mai bazezi când alegi o carte? Pe premiile pe care le-a luat? Pe cronicile din care nu înțelegi nimic? Te mai ajută vreun critic de întâmpinare în care să ai deplină încredere?).

Mărturisindu-mi deschis subiectivitatea, aș pune sub semnul valorii **Perforatorii** - romanul de debut al lui Augustin Cupșa, și **Zogru**, semnat de Doina Ruști; apoi, și nu în ultimul rând, trei cărți pentru a căror... nominalizare voi fi acuzată de „subiectivism exagerat”, știută fiindu-mi simpatia față de autorii lor: **Pam-param-pam - adjuđu vechi** - poeme de Liviu Ioan Stoiciu, trilogia **Batalioane invizibile** a lui Marius Tupan și **Supunerea** lui Eugen Uricaru.

Ion Roșioru

- comentator, „Ex-Ponto“ -

Bunicuțe absurde

1. Orice părere asupra abia decedatului a literar și nu numai stă fatalmente sub semnul incompletitudinii, dat fiind că în fojgăiala de edituri și de reviste de toată mâna nimeni nu mai poate avea o privire exhaustivă, eventual de undeva dintr-un satelit, detașarea de inerența subiectivism și, implicit, de inevitabilul partizanat localist, dovedindu-se imposibilă și păguboasă cât cuprinde. Din cauza pădurii prea dese e oricând posibil să nu poți depista bradul în care se sufocă un stradivarius. Climatului literar rămâne, cu toate acestea, unul tensionat, cu caravane care și intersectează itinerariile în pustiu, a tinerilor vizând Everestul, a bătrânilor spre cimitirul mastodonților, atât câinii uneia, ca și a celeilalte lătrând de mântuială, cu proteze de lapte sau cariate de amărăciune, spre a se concluda, în final, că sub soarele fierbinte al deșertului e loc pentru toată lumea. Ministerul Culturii și-a luat mâna de pe destinele literaturii și condeierii se descurcă și ei cum pot, nu fără oarece jubi-lație din partea veleitarilor cu bani și cu priza

anul cultural 2006

la sponsori, întru triumful mediocrității și al imposturii celei de toate zilele. Mai pe propria lor piele vor fi resimțit acest aspect aberant conducătorii de reviste de cultură, ca și autorii condamnați la singură existențialitate într-o lume în care oricum nu se mai citește decât printre picături. Pe acest teren lectural, atâta vreme cât nu l-au năpădit bu-ruienile nepăsării, se pare că mingea e la che-remul virtualiștilor și nu-i deloc rău, într-o lume în care profesorii de literatură de prin licee s-au transformat în niște bunicuțe absurde ce vorbesc singure în fața unor clase sceptic-dezabuzate și mizând pe faptul c-or să-și cumpere de la primul chioșc subiectele de bac contra unei sume modice.

2. Multe reviste și-au încetat apariția, altele apar cu mare întârziere și cu numere comasate și doar ca urmare a unui entuziasm sinucigaș al redactorilor șefi și având acordul tacit al colaboratorilor din vocabularul cărora a dispărut de ani buni vocabula „onorariu“, însă bucurându-se că și pot valorifica, în așteptarea fructificării editoriale, revelațiile și nopțile de insomnie, adică întreținându-și ilu-zia vivotării spirituale. Că multe publicații au luat atitudine, cum se spunea în limbajul de lem al tristei *iepoci* de aur, față de anomalii-le diriguitorilor financiari ai culturii, e foarte adevărat, dar e greu de evaluat în ce măsură acest cor al bocitoarelor a stârnit cuiva vreo lacrimă sau vreun regret cu virtuți recupe-ratoare. Multe mame, exasperate de plânsul broscuului de copil adus pe lume în urma unui viol, preferă să-l stranguleze decât să-l alăpteze. Datoria instinctuală a tânului e să plângă dacă tot nu poate să-și schimbe de unul singur scutecele politice sau să spere într-o rocadă de mame, așa cum se întâmplă într-una din cele mai stupide emisiuni ale

unui post de televiziune lacrimogenă.

3. Disprețul arătat culturii de către cei care ar trebui s-o susțină a avut, ca și bolile copilăriei, rolul de a o imuniza, de a o obliga să-și replieze din mers pașii spre a păstra cadența la parada care se europenizează sau chiar se internaționalizează. Există numeroase proiecte în acest sens, se colaborează cu personalități din toată lumea, s-au instituit burse literare pentru scriitori, mulți susținându-și în străinătate, la universități prestigioase, examene de masterat sau doctorate strălucite, obținând premii de răsunet, simțindu-și ambițiile și spiritul de emulație stimulate. De bun augur se dovedesc și festivalurile literare care depășesc cu mult granițele țării, precum cele de la Neptun sau de la Curtea de Argeș. Nu sub alte auspicii s-au desfășurat târgurile de carte de la noi sau de aiurea, toate vizând, într-un procent mai mare sau mai mic, vindecarea de complexul mi-oritric adâncit și pecetluit de blestemul celor cincizeci de ani de comunism puchinos. Ar fi nedrept să nu amintim sporirea numărului de traduceri din literatura română în limbi de largă sau mai îngustă circulație, multe reviste ce apar în România având rubrici permanente cu acest profil, deși nu există garanția că aceste reviste și mai ales transunerile respective în alte idiomuri ajung vreodată sub ochii unui străin care să înțeleagă automat că România înseamnă și altceva decât Dracula, Ceaușescu, Nadia, Ilie Năstase și Mutu. Ar fi interesant să se urmărească impactul lecturii, de pildă, a *Poveștii poveștilor* lui Ion Creangă asupra cititorului francez și englez, din ediția trilingvă apărută recent la Editura Humanitas.

4. Anul 2006 rămâne anul postdecembrist în care s-a încercat oficial o demascare (oare?) a comunismului românesc, lucru pe care literatura l-a făcut în felul ei cam de când există comunism, un posibil cap de paradig-mă fiind Panait Istrati cu a sa *Sposedanie a unui învins*, încă de prin 1928. Că această ideologie nu moare cu una, cu două, s-a văzut pe toate micile ecrane, nu neapărat doar românești, în spectacolul mai mult decât hilar în care nostalgiile roșii au ținut să-și arate încă o dată colții lor de fier și poate că e bine că s-a întâmplat așa: avem un reper radiografiant al bălăcărelii democratice în care ne complacem de mai bine de 17 ani. Anul în discuție e deopotrivă și cel în care capitala României a găzduit unul din *sommet-urile francofoniei*, ceea ce, din punct de vedere literar, ar putea aviva traducerea dintr-o limbă care, în ciuda unei tradiții glorioase, pierde teren în favoarea altor idiomuri, îndeosebi a englezei. Personalitatea francofonă a anului a fost poetul senegalez Léopold Sédar Senghor, din care a tradus masiv și pe care l-a prezentat cititorilor români, în diverse publicații, Radu Cârnelci. Și tot anul 2006 e cel în care au venit pe lume opere de referință, precum *Dicționarul biografic al literaturii române* semnat de Aurel Sasu ori s-a mai făcut un pas sau doi în definitivarea celui editat de Academia Română. Am mai putea observa, în treacăt, că tot acum s-au consumat o parte din ecourile stârnite de apariția, la finele lui 2005, a mult controversatei *Istorii...* a lui Alex. Ștefănescu.

Și tot în acest interval s-a intensificat

campania de scoatere a scriitorului român din turnul lui de fildeș. S-a dus vremea când so-cietatea îi datora venerație necondiționată. Acum el este cel ce trebuie să-și iasă în întâmpinare, prin șezători literare, turnee, afișarea de poeme pe ferestrele metroului și atâtea altele, cu atât mai mult cu cât din partea con-ducerii actuale a U.S. i se flutură prin dreptul ochilor posibilitatea unei indemnizații echi-valând cu jumătate din pensia pe care o are de drept și care-l plasează de regulă în imediata vecinătate a cerșetorului de duzină.

5. Orice ierarhie, fie și pe tărâmul exclusiv al cărților de excepție, rămâne aleatorie și nedreaptă, inculcându-ți un sentiment de culpă a nedreptății fără voie, de n-o fi cumva vorba chiar de un sacrilegiu, prin aceea că ai încercat într-o clipă de nesăbuită trufie să te substitui în chip arogant Timpului, singurul în măsură să dea verdicte. Nu mai caut scuze și circumstanțe atenuante: proasta circulație a cărților și publicațiilor culturale, imposibilitatea de a citi totul, timpul fizic dovedindu-se tot mai neîncăpător, subiectivismul, gustul care îți poate juca feste, entu-ziasmul de moment, mușcarea din nada pe care un anturaj gașcar îți-o întinde când te aștepți mai puțin etc. Îmi asum riscul de a cita volumul de proză scurtă al lui Daniel Dincă: **Dincolo de timp**, de factură preponderent fantastică, în buna tradiție a genului; **Ochiul lui Orfeu**, carte de căpătâi care încununează opera poetică a lui Nicolae Motoc, reactualizând cu o forță ieșită din comun proflicul mit care se dovedește ineputabil sub pana poetului tomitan; **Baladierul**, o carte monumentală de sonete și balade în tipar villonesc, semnată de Șerban Codrin la Editura Helis din Slobozia; **Vasile Alecsandri sau cazul Miorița**, un savuros excurs prin toată literatura secolului al XIX-lea, întreprins de un profesor de filozofie din Urziceni, Alexandru Bulandra; **Arhipleag stelar**, o carte de maturitate a poetului Viorel Dinescu, care scrie poezie așa cum ar respira, după cum îl prezintă Fănuș Neagu; **Miezul lucrurilor. Convorbiri cu Irina Petraș**, un interviu fluviu semnat de neobositul publicist și redactor-șef al unei reviste culturale de elită, Alexandru Deșliu, care „recidivează“, în același an și la aceeași editură - e vorba de Pallas - cu un masiv volum de interviuri. **Convorbiri în cumpănă**: nu-l pot trece cu vederea pe George L. Nimigeanu, care-și con-tinuă reeditarea operei poetice de singulară acuratețe și vibrație religioasă autentică: **Pietre de râu pe de sânge?**, **Jocul ocult al țărmlui cu marea și Lumina de la început**, toate apărute la Editura Ardealul din Târgu Mureș, în condiții grafice deosebite; **Masca unui inger**, carte cu mare miză meta-fizică a unui suflet însetat de lumină iisusică de Aurel M. Buricea; deloc în ultimul rând, trilogia romanescă **Batalioane invizibile**, a doua în ordine cronologică în bibliografia prozatorului, dramaturgului și publicistului Marius Tupan, carte premiată în cadrul Târgului de la Universitatea „Ovidius“ din Constanța și care reușește să răstoarne în parabolă întreaga istorie contemporană a unei planete preapocaliptice. Curajul civic se întâl-nește aici în chip fericit cu scriitura altfelitară cum ar spune, bunăoară, Simion Bărbulescu. Alte argumente vor veni atunci când mă voi apleca cu acribie asupra acestor cărți care s-au detașat sub semn valoric de enorma pro-ducție editorială a anului 2006, conștient fiind că vor mai fi existând multe-multe altele, așa cum o dovedesc cu prisosință alte răspunsuri ocazionate de ancheta bilanțieră de față.

1-5. De-a lungul anului trecut s-a cerut deconspirarea numelor colaboraționiștilor, ale celor care au făcut „poliție politică”, pentru a se face primenirea morală necesară. S-a purces la clasificarea dosarelor după cum urmează: dosarul/mapa de verificare (de urmărire informativă), dosarul de rețea/de colaborator (mapa anexă) și dosarul penal (obiectiv, de mediu și de problemă). Odată începută această muncă, s-a pus problema că rămân nesancționați cei cu adevărat vinovați, în speță, securiștii de profesie, întrucât există întotdeauna cineva mai vinovat pentru o situație de fapt. Vechile polemici au fost abandonate; același discurs plin de acuzații și dubii, cu aceleași argumente și cu același ton alarmant, au putut fi găsite în orice revistă și ziar, indiferent de orientare, de structură, de componență a... colaboratorilor. În tip de argumente asemănătoare apare de fiecare dată când, de exemplu, este criticată prezența sufocantă a unui anumit grup de intelectuali în mass-media.

Un posibil model al dezbaterilor din revistele noastre l-a constituit ivirea cazului Günter Grass. Dezvăluirea de către laureatul Premiului Nobel pentru Literatură, unanim recunoscut ca fiind cel mai important scriitor german în viață, unei taine pe care o păstra de șase decenii a provocat o reală emoție concetățenilor săi. În momentul în care, spre sfârșitul celui de-al doilea Război Mondial, devenise membru al Waffen - S.S., organizația respectivă nu mai era trupă de elită a armatei germane, însă a fost totuși categorisită drept criminală în timpul procesului de la Nürnberg. Ceea ce i se reproșează autorului *Tobei de tinichea* este tăcerea oroborată cu pretenția de a vorbi în numele întregii națiuni de pe poziția unei înalte instanțe morale. Cei acuzați de el până acum au pată îndreptățită să se întrebe cum de își permite să se erijeze în conștiința unei întregi națiuni și să arate cu degetul în jur. Totul a fost considerat ca fiind o confesiune tardivă, ego-entristă, în chip de înscenare a propriului farsit de „instanță morală”.

Pe tărâm românesc (de fapt, unguresc), Sorin Antohi a mărturisit că a încercat să-și înceapă o nouă viață înainte de a fi ajuns din urmă de trecut, făcând totodată distincția dintre erbele „a turna” și „a trăda”. În loc să spună că demisionează sau că se retrage din toate incursiunile budapestane, a declarat ironic că se autolustrează. Atunci, s-a pus întrebarea firească: cum a ajuns să fie profesor-doctor la Universitatea Central-Europeană de la Budapesta cineva care nu are doctoratul dat (sau iat)? Iar aici nu mai era cazul să justificăm totul cu explicația „E mâna ungarilor” - o noțiune care ține de mitul conspirationist al atriilor primejduite. Oricum, vorba lui Zoe Petre: „Între un doctor precum Nicolae Ișchiu și un Sorin Antohi fără doctorat, îl prefer pe cel din urmă.” Consecința imediată a fost iscarea unui diferend academic european, întrucât foștii lui doctoranzi riscă să nu le mai fie recunoscută titulatura. Reîntorcându-ne pe malurile Dâmboviței, Augustin Buzura a fost numit de Mircea Mihăieș un fel de „consilier

Securității”, iar Gabriel Liiceanu i-a scris unei femei: „Ați rămas o biată mincinoasă.”

Concurența de pe piața editorială s-a ascuțit atât în librării, cât și în spațiile publice, destinate îndeobște altor vizualizări (două edituri fac eforturi pentru a promova îndeosebi literatura tânără: „Cartea Românească” și „Vinea”). Declamele afectate noilor apariții denotă faptul că atât editurile, cât și publicul au început să perceapă cartea ca pe un produs vandabil și lucrător de profit. Apropo de profit, Gigi Becali, cu spiritul său de turmă, a încercat să facă numărul printre arhitecți, scriitori, istorici, avocați și medici chirurgi, afirmând că scriitorii nu ar avea pixul și hârtia necesare dacă nu ar fi la mijloc banii lui. Singurul care reușit să-l pună la punct și să-l facă să părăsească platoul înainte de vreme a fost Alex. Ștefănescu (despre care războinicul nu auzise, să a cărui istorie literară a fost îndelung

Anul avangardei

vasile spiridon

- comentator, „Convorbiri literare” -

comentată în revistele din 2006). La concursul celor mai mari români dintotdeauna și de pretutindeni (unde Gigi Becali a ocupat, dacă nu mă înșel, un fatidic loc 13), Mihai Eminescu a prins cu mare greutate podiumul, iar Mircea Eliade și Constantin Brâncuși au fost, cu mari emoții, admiși onorant printre finaliști.

Revenind la „Zece pentru România”, breasla scriitoricească, testată cu ajutorul institutelor de cercetare sociologică, și-a manifestat încă o dată preferințele izolaționiste, întrucât au fost supuși... decimării (cu excepția lui Matei Vișniec) toți scriitorii aflați în afara țării. Bunăoară, Norman Manea, cu romanul *Întoarcerea huliganului*, are deja o frumoasă carieră internațională, acesta fiind tradus (nu din țară) în franceză, engleză, italiană, germană, spaniolă, olandeză. A fost premiat în Italia, nominalizat în clasamentele celor mai prestigioase publicații din Spania, iar în clasamentul primelor 20 de cărți din revista „Lire”, *Întoarcerea huliganului* a ocupat locul al șaptelea. Izbânda cea mare a fost câștigarea celui mai important premiu francez pentru o carte străină: „Medicis étranger”, considerat un fel de trambulină pentru un viitor Premiu Nobel.

Anul 2006 a fost anul avangardei. S-au scris și se tot scriu (sau se reeditează, revizuite și adăugite) sinteze monografice, reconstituiri documentare și biografice despre mișcarea de avangardă. Se dedică expoziții și se organizează simpozioane cu participare internațională, cu ambiții de sincronizare și din perspectivă diacronică. I s-au dedicat festivaluri, expoziții, simpozioane și dezbateri la București (la Institutul pentru Cercetarea Avangardei Europene), la Cluj-Napoca, Iași, la Piatra-Neamț și la Moinești. Marin Mincu a făcut să apară a treia ediție a *Avangardei literare românești* (alături de o altă carte, despre experimental literar postbelic), iar antologia lui Leo Butnaru, *Avangarda rusă*, a fost precedată, anul trecut, de aceea cu titlu omonim a Liviei Cotorcea. La fel, antologia *Avangarda sârbă*, a lui Miljurko Vukadinović, a fost prevestită, tot în anul anterior, de numărul dublu estival, cu dimensiune analogică a unui volum, din revista „Vatra”. Vor mai apărea antologiile *Avangarda ungară*, *Avangarda portugheză* și *Avangarda germană*.

În același spirit al avangardei, s-a remarcat și lansarea în majoritatea revistelor literare a unui nou manifest literar: „boierismul”. Termenul poate să comporte o nuanță ușor peiorativă, dar ideile care-l susțin sunt demne de reținut. Totul este ca semnatarii (Paul Bogdan, Radu Herinean, Felix Nicolau și Marius Marian Șolea) să-și respecte și declarațiile de intenție. Ambițiile grupului, despre care bănuim că se va mări, sunt acelea de a elimina reziduurile, artificialul și minorul din literatură prin dinamismul impus scriiturii. Sperăm ca „arta ecologică” la care aspiră semnatarii programului să se poată impune într-o literatură actuală în care vulgaritatea și divertismentul fac galopuri de sănătate. Dacă Andrei Terian deplânge undeva inflația de „cărătescieni”, Paul Cernat îi răspunde și constată inflația de „mizeralibilibism douămiist”, de producere industriosoasă a unui nou tip de poezie leneșă.

Se pot estima câteva izbâzări de durată, câteva titluri menite să se detașeze de gloria efemeră a atâtor mii de cărți care se adaugă anual pe rafturile încăpătoare ale memoriei literaturii. Să mizăm mai întâi pe tineri: Luminița Marcu (*Mansarda cu portocale. Puzzle spaniol*), Costi Rogozanu (*Agresiuni. Digresiuni*), Cezar-Paul Bădescu (*Luminița, mon amour*), Ion Manolescu (*Derapaj*), Mihai Ignat (*Klein spuse Klein*), Vasile Leac (*Dic-*

ționar de vise), Livia Roșca (*Ruj pe icoane*). Apoi, pe celelalte spirite creatoare tinere: Petru Cimpoieșu (*Christina Domestica și Vânătorii de suflete*), Simona Popescu (*Lucrări în verde*), Dan Stanca (*Morminte străvezi; Mut*), Doina Ruști (*Zogru*), Robert Șerban (*Cinema la mine-acasă*), Adrian Alui Gheorghe (*Poezii alese*), Octavian Soviany (*Dilecta*), Marius Tupan (trilogia *Batalioane invizibile*), Radu Mareș (*Ecluză*).

În genul „serios” al criticii au apărut cărțile *Mircea Eliade dinspre Portugalia*, de Sorin Alexandrescu (publicat alături de eliadescul *Jurnal portughez*), *Mircea Eliade, prizonierul istoriei*, de Florin Turcanu, *Eugène Ionescu: teme identitare și existențiale*, de Matei Călinescu, *Constantin Noica*, de Ion Ianoși, *Interpretare și raționalitate*, de Paul Cornea, *Literatura română în postceaușism. II*, de Dan C. Mihăilescu, *Eugène Ionescu. Teme identitare și existențiale*, de Matei Călinescu, *Romanul, încotro?*, I, de Petre Isachi, *Nichita Stănescu - un idol fals?*, de Adrian Dinu Rachieru, *Un om din Est. Studiu monografic*, de Daniel Cristea-Enache.

anul cultural 2006

Nu trebuie uitate amplele lucrări *Dicționarul biografic al literaturii române* (de Aurel Sasu) și volumul al V-lea al academicului *Dicționar general al literaturii române*. De reținut, în dreptul traducerilor, *Criza spiritului american*, a lui Allan Bloom, *Shalimar clovnul*, a lui Salman Rushdie, și importanta ediție J.L. Borges. Măcar la sfârșit să nu uităm să păstrăm un moment de reculegere pentru cei care au plecat, iar revistele noastre au făcut cele cuviincioase în acest sens: Virgil Ierunca, Lucian Raicu, Silvan Iosifescu, Georgeta Horodincă, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și alții încă.

Actualmente, bursa de idei a revistelor noastre literare și culturale este dominată de două teme devenite obsesive: cea a conservării tradițiilor culturale (care ar justifica reconstrucția identitară și, prin aceasta, afirmarea dreptului la europenitate) și cea a europenității (ca o depășire a excesului de naționalism post-decembrist prin tema periferizării unei identități care se autoconstruie narcisist și care nu-și regăsește acum identificările reflexive). Depășirea acestui tip de discurs identitar schizoid, care vrea să concilieze autohtonismul cu europenismul, se face cu mari inconștențe. Formalismul, exercițiul strategiilor dublului discurs, practici derivate din comanda politică, dar și din obediența tradițională dictată de conjuncturi și de influența socio-culturală a grupurilor de prestigiu, determină natura europenismului declarat, dar redus, de multe ori, la un simplu exercițiu de stil. Pe măsură ce se vorbește tot mai insistent de „îndeplinirea criteriilor de aderare”, societatea se afundă în scandaluri provocate de frunzărirea obsesivă a dosarelor, de dezbateri intelectualiste și moraliste asupra istoriei recente și mai îndepărtate, cu încercarea de schimbare forțată a semnificației acesteia. Din păcate, societatea noastră rămâne în continuare sărăcită, atomizată moral și plină de suspiciune.

Ne-am pierdut busola

alexandru dobrescu

- comentator, „Însemnări ieșene“ -

Aveam toate șansele să încep cu optimism noul an, când mi-am adus aminte de ancheta revistei dumneavoastră, ale cărei întrebări au darul de a-i strica oricui buna dispoziție.

Și m-a cuprins o tristețe... iremediabilă. Fiindcă, privind lucrurile cu oarecare răceală, anul abia încheiat nu s-a deosebit prin nimic de cel anterior, cum nici acela de precedentii. Ceea ce se mai numește „cultură“ (implicit și ceea ce poartă încă numele de „literatură“) trece, de la un timp încoace, printr-o severă criză de identitate. Am ajuns în situația de a nu mai ști, cultural vorbind, cine suntem. Și, ca urmare, bâjbâim împrejur ca niște bezmetici, agățându-ne cu vigoarea disperatului de orice pai ne iese în cale, închipuindu-ne că ne va ajuta să găsim calea spre noi înșine.

anul cultural 2006

Însă paiul are exact trănicia lăsată de la Dumnezeu și ne pomenim rămași de izbeliște, taman când ni se părea că am depășit impasul.

Dacă ar fi să căutăm pricinile unei crize de asemenea proporții, atunci ar trebui să ne referim la îndelungile și bine retribuitele acțiuni de reeducare a memoriei colective, încurajate, chiar ajutate să uite (ori măcar să disprețuiască) ceea ce păstrase dintotdeauna în largile-i cămări și să se încarce cu alte „idei primite“, menite a șterge din propria-ne definiție indispensabile diferențe specifice, păstrând numai vagile contururi, de portret-robot, ale genului proxim. Lipsită încă de rezultate semnificative la nivelul generațiilor trecute de maturitate (dar ce nu a izbutit propaganda va rezolva curgerea implacabilă a timpului!), aceste eforturi metodice au avut succes în rândurile generațiilor tinere, ale căror minți temeinic spălate nici nu pot concepe că suntem nu doar ceea ce ni se recomandă cu insistență să fim, ci și o parte însemnată din ce am fost. Punând trecutul între paranteze, e ușor să-ți închipui că lumea începe cu tine, că nimic nu te oprește să faci orice îți trece prin cap și să pretinzi că reprezintă astfel

originalitatea creatoare a locului. Trăim, de o vreme încoace, într-un soi de experimentalism generalizat, a cărui lipsă de minimă (auto)cenzură măsoară sublima ignoranță ce îl alimentează. Experimentăm în politică, în economie, în finanțe, în cultură, în literatură, de parcă am fi primii oameni, ca și cum atâtea serii de înaintași n-ar fi plătit îndeajuns erorile și prostiile comise tocmai pentru ca urmașii să nu le mai repete.

Un psihanalist ar ști să întindă pe clasică-i sofa furia sinucigașă cu care ne dăruim experimentelor de orice fel și să-i descifreze resorturile tainice. Eu mă mulțumesc a observa că negarea pe această cale a unei identități istorice și culturale îndestul de bine conturate e simptomul lipsei flagrante de repere. Ne-am pierdut busola, nu mai avem criterii limpezi de ierarhizare și nici scară de valori. Refuzăm să ne mai comparăm, inclusiv cu noi înșine de altădată, amăgindu-ne că suntem, prin asta, incomparabili. Rezultatul? Pe câmpul nostru literar e, de câțiva ani buni, o veselie superlativă, cauzată, firește, de însușirile superlative ale scrierilor ce apar ca să încovoaiască rafturile librăriilor. Judecând după aprecierile din reviste, cam tot ce publică editurile e, dacă nu excepțional, cel puțin remarcabil. Nu mai avem nici autori agramați, nici nechemăți, nici mediocri. Avem, în schimb, cu carul talente veritabile, pe care nu ezităm a le saluta cum se cuvine. Și e normal să fie astfel într-o lume literară în care critica, în sensul propriu al cuvântului, nu mai funcționează. Funcționează, în compensație, reclama, publicitatea, abilitatea de a-i băga pe gât cititorului orice mizerie în chip de literatură și, până la urmă, a-i induce, prin îndopare cu mereu același fel de produse, ideea că aceea este nu numai cea mai înaltă expresie a creației beletristice, dar și singura demnă de acest nume. Publicitatea deșănțată (adică în disprețul evidențelor), pentru a cărei liberă practică nu se cere nici instrucție literară, nici gust, ne-a procopsit cu o seamă de așa-ziși critici, programați să laude la co-

mandă, care, la rândul lor, au scos în planul întâi o sumedenie de complexați și obsedați îmbolnăviți de maladia autorlăcului. Încă mai grav e că pleiada acestor suferinzi ce-și descarcă poverile sufletului în relații de interes eminamente psihiatric, a căror lectură specializată ar atrage automat recomandări și tratamente specifice, beneficiază de încurajări inclusiv din partea unor instituții presupus serioase, ca aceea a premiilor literare, care au ajuns să identifice în rândurile lor „cărțile anului“.

În România ceasului de față există două culturi și, evident, două literaturi. Una profesionistă, conștientă de dimensiunea propriului ei trecut și, de aceea, îngrijorată să nu-l facă de rușine, își duce în tăcere crucea talentului, neimpresionată de indiferența cu care e înconjurată de tocmă aceia care ar trebui să-i stea alături netezindu-i drumul către cititori. Cealaltă ageamie, zămislită din ignoranță și hrănită din ambiția impunerii prin orice mijloace, fie acelea și ale prostului gust, crede că talentul e o condiție facultativă și că absența lui poate fi suplinită prin obrăznicie vulgaritate și reclamă mincinoasă. Între cele două culturi, respectiv literaturi, e imposibil de construit o punte și, la drept vorbind, ar fi și păcat. Cum și la ce bun să împaci arta, dintotdeauna ieșită din constrângeri autoimpuse, cu suburbiile ei unde - lipsind orice normă - neîngrădit slobozenie naște monștri?

Iată de ce întrebările adresate de dumneavoastră au avut darul de a-mi tempera optimismul cu care mă pregăteam să înceapă noul an. Și probabil că mi l-ar fi retezat din tot, dacă, în 2006, n-aș fi avut bucuria să citesc, totuși, câteva scrieri în stare să mă întărească în credința că literatura română adevărată, substanțială, pe care „devoratorii de publicitate“ o tratează cu dispreț suveran, continuă să existe. Nu am pretenția că puținele titluri înșirate mai jos sunt singurele din această categorie. Dar în harababura ce guvernează piața cărții ele sunt singurele despre care mă pot pronunța în cunoștință de cauză. Iată-le: *Gustul eternității* de Mihai Gramatopol, *Cruciada copiilor* și *Cinci nori colorați pe cerul de răsărit* de Florina Ilis, *Cristin Domestica* și *Vânătorii de suflete* de Petr Cimpoeșu, *Un an din viața lui Eminescu* de N. Georgescu, *Dicționarul biografic al scriitorilor români* de Aurel Sasu.

Din cauza unor neînțelegeri, nu s-au putut face abonamente la revista noastră pentru anul 2007. Cum acestea au fost eliminate, vă puteți abona la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară, începând de azi.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.